

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 977

7. SIJEČNJA 2022. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

9 771451 425001 >

Ustavne promjene –
za i protiv

SADRŽAJ

8

Manifestacija
Srijemci Srijemu u Surčinu
**Baština sakupljena
u filmu**

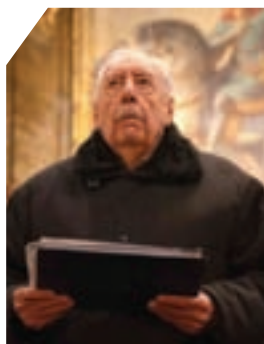
12

Marin Jaramazović, koreograf
i voditelj folklornog odjela
HKC-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice
**Folklor je više od
dekora na sceni**

22

Miroslav Klačnja, najstariji član
zboru petrovaradinskog
HKPD-a *Jelačić*
**Bas-bariton, godina
osamdeset šesta**

24

Ivana Dekić, osnivačica grupe
Naša mala kuhinja
**Kuharska obitelj
s 20.000 članova**

30

Petar Dešić, fotograf iz Čelareva
**Fotografije života
koji nestaje**

36

Susret *betlemaša* u Surčinu
**Nematerijalna kulturna
baština Srijema**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Josip Stantić (zamjenik predsjednika), Branimir Kuntić, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ladislav Suknović
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Ivana Petrekanić Sič
(koordinatorka dopisne službe)
dr. sc. Jasminka Dulić
(novinarka, urednica političke rubrike)
Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)
Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)
Zvonko Sarić
(novinar)
Jelena Dulić Bako
(novinarka)
Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)
Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić
Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)
Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)
KOMERCIJALISTICA:
Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Birograf Comp DOO, Zemun

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju

Svi na referendum

Ova je godina, čini se, počela obećavajuće. Eto, već na koncu drugog tjedna u godini netko će nešto pitati i nas građane. I gle čuda od naše volje ovisit će hoće li ono što je vlast naumila i proći ili neće. Dobro, dobro neću sada o tome koliko u toj volji ima slobodnog razmišljanja nas s pravom glasa, već o tome što će nas pitati i o čemu mi to trebamo reći svoj sud.

A ako ste ove dane iza nas koristili za odmor i otklon od svih vijesti, možda vam je promaknulo da je sudu volje naroda prepušten najviši pravni akt jedne zemlje – Ustav. Pa smo eto tako ni krivi ni dužni i mi obični dobili priliku da nas se nešto pita i da od našeg – da i ne nešto i ovisi. Ako kažemo »da«, podržali smo promjenu Ustava, ako pak naša odluka bude »ne«, te promjene biti neće. Za svaki slučaj vlast se osigurala da ukoliko nadvlada broj apatičnih i nezainteresiranih građana preduprijedi neuspjeh referenduma, pa će referendum biti uspješan i ukoliko svoju volju iskaže manje od 50 posto birača.

A da među onima koji su glasali najviše bude »za« već će se vlast pobrinuti, pa tako, rekla bih, neizvjesnosti oko ovog referenduma nema.

Iskreno, i tko bi bio protiv predloženih izmjena koje trebaju osigurati neovisnost sudstva i tužiteljstva i ubrzati naš korak k Europskoj uniji? Što se tiče neovisnosti sudstva i tužiteljstva, predložene izmjene Ustava trebale bi osigurati izbor u sudovima i tužiteljstvima koji neće ovisiti od politike već od stručnosti. Neću sada pojašnjavati kako se to planira i provesti, o tome ćemo nekom drugom prilikom. Hoću ovdje postaviti pitanje znači li to da vlast priznaje kako je pri izboru na te dužnosti presuđivala politika, a ne struka?

I hoće li zaista neovisna tijela koja se trebaju formirati poslije referenduma biti kadra osigurati toliko potrebu (ili je bolje reći normalnu) neovisnost sudstva i tužiteljstva?

Ne pitam to tek tako, jer ako se dobro sjećam (a dobro se sjećam) odredbi još važećeg Ustava u članku 4. navodi se podjela vlasti na zakonodavnu, izvršnu i sudsku, pri čemu je sudska vlast neovisna.

Pa u to ime – svi na referendum.

Z. V.

Osuda prijetnji upućenih Bošnjacima

Bošnjačko nacionalno vijeće (BNV) osudilo je prijetnje upućene Bošnjacima od strane policajaca, koji su u Priboju pjevali šovinističke pjesme i pozivali na ubijanje i nove zločine.

BNV je upozorilo na opasnost i pozvalo međunarodnu zajednicu da stane u obranu demokracije i vladavine prava u Srbiji, te da velikosrpsku politiku službeno proglase objektivnom prijetnjom za mir i stabilnost na Balkanu, prenosi *Beta*.

Podsjećaju da zločini nad Bošnjacima u kojima su sudjelovale srpske oružane snage u Priboju, Štrpcima, Sjeverinu i Kukurovićima još uvijek nisu rasvijetljeni, da počinitelji još nisu kažnjeni, pa i ovaj događaj ukazuje na prijetnju da će se zločin koji nije kažnjen ponoviti.

»Zabrinjava činjenica da su akteri visoki službenici srpske policije koji upućuju genocidne prijetnje u trenutku kada državni vrh i rukovodstvo Srbije službeno negira i veliča genocid i druge zločine i ohrabruje veličanje osuđenih ratnih zločinaca. To predstavlja prijetnju miru i stabilnosti u regiji«, navodi se u priopćenju BNV-a.

U tom tijelu ističu da vlast u Srbiji »trenutno čine isti oni ljudi koji su vladali Srbijom u vrijeme planiranja, provođenja i prikrivanja zločina u Hrvatskoj, genocida širom Bosne i Hercegovine, Sandžaka i Kosova«.

»Sve dok se ne rasvijetle zločini nad Bošnjacima Sandžaka, dok se počinitelji ne kazne i dok se ne provede proces lustracije, Bošnjaci u srpskim oružanim snagama, kao i u policiji, vide objektivnu neprijateljsku silu, koju iste te oružane snage uporno i demonstriraju kao i ovog puta«, navodi se u saopćenju i dodaje da je uz to stalno prisutna i diskriminacija Bošnjaka.

Dodaju da su to sve razlozi zbog kojih se Bošnjaci u Srbiji osjećaju nesigurno i obespravljeni.

Povodom ovog slučaja oglasio se i predsjednik Srbije **Aleksandar Vučić** koji je, kako prenosi *Telegraf*, poručio Bošnjacima u Srbiji da su aposolutno sigurni i zaštićeni i »da je ovo njihova zemlja koliko i bilo koga od nas«.

interesa hrvatskih zajednica, očuvanja hrvatskog jezika, kulturnog stvaralaštva i baštine te poticanja hrvatskog kulturnog zajedništva, kao i pomoći ugroženim pojedincima – pripadnicima hrvatskog naroda izvan Republike Hrvatske.

Sredstva na natječaju dobile su i hrvatske institucije, udruge te ugroženi pojedinci iz Srbije. Odluka o dodjeli dostupna je na internetnoj stranici Ureda: www.hrvatii-zvanrh.gov.hr.

Prijem za novinare u Pokrajinskoj vladi

U proteklih pet godina Vlada Autonomne Pokrajine Vojvodine osigirala je kontinuirano financiranje medija, a sredstva koja se izdvajaju uvećana su s 264 milijuna dinara na 390 milijuna, ocijenila je pokrajinska tajnica za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama **Dragana Milošević** na tradicionalnom novogodišnjem prijemu za novinare u Pokrajinskoj vladi.

njem prijemu za novinare u Pokrajinskoj vladi. »Ono što je neizbježno jest da smo mi ostali principijelni u onom dijelu kada kažemo da smo zaista otvoreni i transparentni u svom radu prema vama, da su vam naša vrata uvijek otvorena, da odgovaramo na sva vaša pitanja i da nam naravno znače sve vaše pohvale, u isto vrijeme i kada nas možda ponekad kritizirate, to nam samo znači da trebamo napredovati u svom radu, da trebamo popraviti ono što možda u danom trenutku ne primijetimo, ali je svakako određeni putokaz da smo na pravom putu. O tome svjedoče vaši brojni medijski prilozi. U 2022. godini bit ćemo vaši partneri u ustrajnosti, radu, zalaganju, a ovo je prilika da vam se zahvalim u ime cijele Pokrajinske vlade i u svoje osobno ime«, rekla je Milošević.

I. U.

Odluka o dodjeli financijske potpore

Temeljem provedenog 2. Javnog poziva za prijavu posebnih potreba i projekata od interesa za Hrvate izvan Hrvatske u svrhu ostvarenja financijske potpore za 2021. godinu, Središnji državni ured za Hrvate izvan RH donio je Odluku o dodjeli financijske potpore za posebne potrebe i projekte od interesa za Hrvate izvan RH za 2021. godinu. Javni poziv provodi se s ciljem promicanja veza i jačanja suradnje Republike Hrvatske s Hrvatima izvan RH te očuvanja i jačanja nacionalnog identiteta, zaštite prava i

Prijem studenata u HNV-u

Prvi korak upoznavanja

Božićni blagdani prigoda su za dolazak studenata svojim obiteljima, te je ovo bilo idealno vrijeme za okupljanje studenata koje je organiziralo Hrvatsko nacionalno vijeće 30. prosinca. U prostorijama HNV-a okupilo se nešto više od 30 studenata koji studiraju u Hrvatskoj i Srbiji, a koji su pripadnici hrvatske zajednice. Bili su prisutni studenti koji studiraju u Beogradu, Novom Sadu, Somboru, Subotici, Zagrebu, Vukovaru i Osijeku; raznih uzrasnih dobi i vokacija, ali i ovogodišnji maturanti koji će tek od jeseni dobiti zvanje studenta.

Susret je otvorila predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić**, koja se među ostalim naglasila kako je važno da se studenti upoznaju i druže bez obzira na to gdje studiraju. Želja za ovim okupljanjem je već duže vrijeme postojala.

»Večeras se ostvarila dugogodišnja želja da okupimo studente iz naše zajednice i da započnemo proces međusobnog umrežavanja i radi potpore tijekom studiranja, ali i radi njihovog uključivanja u naše akademske krugove nakon završenih studija«, rekla je Vojnić i napomenula kako je važno za HNV da ne izgubi one studente koji studiraju u Srbiji već da se upravo na ovakvim sastancima druže, upoznaju i umreže.

»Jako je važno da se međusobno podupiremo, stariji studenti mlađe, uposleni tek završene kolege, pripravnike, da se ispomažemo u potrebama, savjetujemo u strukama i držimo na okupu. Danas mi je srce puno, jer vraćam mrvicu onoga što sam ja kao student dobila od DSHV-a. Svu pomoć i podršku kojih tada nismo bili toliko svjesni, tek sada vidimo koliko su nam značili. Čovjek ne može ne osjećati ponos i ne osjetiti snagu slušajući večeras predstavljanje studenata – koliko različitih profesija u zajednici imamo, darova, šarolikosti... a ovo je tek početak«, kazala je Vojnić i pojasnila kako neki studenti zbog udaljenosti nisu mogli nazočiti ovome susretu, ali je ujedno ovom prilikom najavila kako će se uskoro praviti

male jezgre i organizirati njihova okupljanja po mjestima studiranja.

Po riječima Vojnić do sada je naglasak bio na onima koji studiraju u Hrvatskoj, ali će se u budućnosti raditi na tome da se povlastice organiziraju i za studente koji su odlučili studirati u Srbiji, a koji su jasno pripadnici hrvatske zajednice.

Okupljene mlade je pozdravila i predsjednica Odbora HNV-a za obrazovanje **Margareta Uršal**, koja je studente podsjetila na brojne pogodnosti koje su do sada urađene, ali je ujedno i upoznala sadašnje maturante s onim što im se nudi kao pomoć i na što imaju pravo.

O svom osobnom iskustvu i nedostatku ovakvih susreta tijekom studiranja govorila je i asistentica u obrazovanju **Nataša Stipančević** koja je potaknula mlade da se aktiviraju i u volontiranju i daju svoj doprinos. Također, pozvala ih je da se uključe u izradu registra i baze studenata.

Skupu je prisustvovao i predsjednik Mladeži DSHV-a i predsjednik Povjerenstva za mlade HNV-a **Marin Piuković** koji je pohvalio inicijativu ovakvih susreta i iz osobnog iskustva posvjedočio kako je bitno uključiti se u zajednicu, te je pojasnio kako je izrada baze podataka bitna i radi mogućnosti stažiranja ili jednoga dana eventualnog radnog angažmana.

Plan je u ovakve i slične sastanke i druženja uključiti i studente iz drugih mjesta, Monoštora, Sonte, Bača, Novog Sada, Niša... te organizirati sastanke u mjestima u kojima mladi studiraju.

Najavljena su ovom prigodom i druge vrste druženja, balova, a ovoga puta prvi susret protekao je u pozitivnoj atmosferi, druženju i razgovoru tijekom kojega su se mladi uključili i razgovarali o njihovim pitanjima i eventualnim problemima.

H. R.

Republički referendum 16. siječnja

Ustavne promjene – za i protiv

Dok vladajuće stranke pozivaju građane da podrže promjene Ustava, oporba je protiv izmjena, a razlikuju se u argumentima i u stavu treba li referendum ignorirati ili izići i zaokružiti »ne«. I pravnička struka različito o predviđenim promjenama

»D a li ste za potvrđivanje Akta o promeni Ustava Republike Srbije« pitanje je o kojem će se građani izjašnjavati na referendumu 16. siječnja 2022. godine zaokružujući »da« ili »ne«. Oni koji iziđu na referendum naravno, jer osim vladajućih stranaka koje pozivaju građane da iziđu i zaokruže »da«, kao i dijela oporbe koji pozivaju građane da zaokruže »ne«, dio oporbe poziva na bojkot referenduma i na prosvjednu šetnju toga dana.

Republički referendum raspisala je Narodna skupština 30. studenog kako bi se građani izjasnili o izmjenama Ustava u području sudstva i tužiteljstva koje je prethodno, dvotrećinskom većinom, usvojila. Premda se vrijeme odluke bliži, o kakvim se promjenama radi teško je razumjeti onima koji nisu pravne struke. Dovoljno je reći da Akt o promjeni Ustava sadrži 29 amandmana i obrazloženje, sve na tridesetak stranica, koje će malo tko pročitati i razumjeti prije izlaska na glasanje. O sadržaju ustavnih promjena, premda je bilo govora i rasprava o njima u pojedinim medijima, nije lako donijeti stav, i zato što je izostala šira javna debata a ni vlast ni oporba nisu se potrudili pojasniti suštinu promjena već referendum sagledavaju i objašnjavaju ili iz aspekta europskih integracija (vlast) ili iz aspekta predstojećih izbora (oporba).

RIK o predviđenim promjenama

U informaciji Republičke izborne komisije u kojoj se skraćeno donosi informacija o predviđenim izmjenama navodi se kako se Akt o promjeni Ustava isključivo odnosi na pravosuđe i njime se ne mijenjaju drugi dijelovi Ustava. Mijenjaju se ustavne odredbe o uređenju sudova i javnih tužiteljstava i ustavne odredbe koje su povezane s ovim odredbama – o podjeli vlasti i nadležnostima Narodne skupštine. Cilj promjene Ustava je, navodi se, »osiguranje veće nezavisnosti, efikasnosti i odgovornosti sudstva, veće samostalnosti i odgovornosti javnog tužiteljstva, bolju zaštitu prava građana i jačanje vladavine prava«.

Među ostalim, navode se dodatne ustavne garancije nezavisnosti sudstva i sudaca u sustavu podjele vlasti na zakonodavnu, izvršnu i sudsku prema kojoj se njihov odnos »zasniva na međusobnom provjeravanju i ravnoteži«, kako je »sudska vlast nezavisna« ali i da »ne može biti izdvojena iz sustava i odgovorna samoj sebi«.

Predviđeno je ukidanje izbora sudaca u Narodnoj skupštini koje će novim rješenjem birati Visoki savjet sudstva. Ukida se prvi izbor sudaca na tri godine, sudska funkcija postaje trajna. Predsjednika Vrhovnog suda i predsjednike sudova će također birati Visoki savjet sudstva a ne, kao do sada Narodna skupština.

Visoki savjet sudstva ima 11 članova od kojih su šest suci koje biraju suci, četiri su istaknuta pravnik koji bira Narodna skupština i predsjednik Vrhovnog suda. Predviđena je i promjena sadašnjeg naziva Vrhovni kasacijski sud u Vrhovni sud.

Predviđeno je da funkciju javnog tužiteljstva vrše Vrhovni javni tužitelj, glavni javni tužitelji i javni tužitelji. Najviše javno tužiteljstvo bit će Vrhovno javno tužiteljstvo. Glavne javne tužitelje i javne tužitelje bira Visoki savjet tužiteljstva i neće ih više predlagati Vlada niti birati Narodna skupština osim vrhovnog javnog tužitelja, ali na prijedlog Visokog savjeta tužiteljstva.

Visoki savjet tužiteljstva čine 11 članova od kojih su pet javni tužitelji koje biraju glavni javni tužitelji i javni tužitelji, četiri istaknuta pravnik koji bira Narodna skupština, vrhovni javni tužitelj i ministar pravosuđa.

Vlast i oporba o referendumu

Dok vladajuće stranke pozivaju građane da podrže promjene Ustava, oporba je protiv izmjena a razlikuju se u argumentima i u stavu treba li referendum bojkotirati ili izići i zaokružiti »ne«.

Najviši državni dužnosnici pozivaju građane da izađu na referendum i zaokruže »da«, poručujući da od uspjeha ovog referenduma ovisi brzina europskih integracija Srbije. Predsjednik Srbije **Aleksandar Vučić** poručio je da će, ukoliko referendum o promjeni Ustava ne uspije, europske integracije Srbije biti zaustavljene, jer »ćemo dobiti ocjene da nismo napredovali u vladavini prava«. Istu poruku uputila je i premijerka **Ana Brnabić**.

Stranka slobode i pravde, Pokret za preokret, Pokret slobodnih građana, Demokratska stranka, Narodna stranka protiv su referenduma i pozvali su građane ili da ga ignoriraju ili zaokruže »ne«. Dio oporbe je pozvao građane da 16. siječnja održe prosvjednu šetnju u znak sjećanja na **Olivera Ivanovića** koji je ubijen na taj dan prije četiri godine, a njegova smrt još uvijek nije rasvijetljena.

Dveri, Srpska radikalna stranka, Zavetnici, Demokratska stranka Srbije i POKS i njihova koalicija NADA kao i Suverenisti su protiv referenduma i promjene Ustava.

Tzv. zeleno-ljevi blok – Pokret *Ne davimo Beograd*, *Akcija* Nebojše Zelenovića i *Ekološki ustanak* i *Solidarnost* pozvali su građane da izađu na referendum i zaokruže »ne«. Takav stav imaju i Socijaldemokratska stranka i Nova stranka.

Premda je cijela oporba protiv izmjena Ustava argumenti protiv su različiti. Među ostalim, da je referendum raspisala nelegitimna (jedn stranačka) skupština, da nije bilo javne rasprave i dovoljno vremena da se građani informiraju o čemu glasaju, da su rješenja loša i polovična, da ne treba glasati za promjene uvjetovane iz EU ili da je loš trenutak za referendum jer nema demokratskih uvjeta za to. Također ocjenjuju iz oporbe da će politička većina (odnosno vladajuća Srpska napredna stranka) i s predloženim izmjenama i dalje presudno utjecati na pravosuđe.

Argumenti pravnih stručnjaka

Kao ni političke stranke, tako ni pravni stručnjaci nisu jedinstveni u ocjenama predloženih rješenja.

Pravnica i aktivistkinja **Sofija Mandić** je rekla da izmjene imaju dobre i loše strane. Dobre strane su ukidanje prvog mandata za suca u trajanju od tri godine, koji je do sada služio »kao neka vrsta političkog filtera za podobne suce«, kazala je za portal *Deutsche Welle*.

»Sve druge promjene ili pogoršavaju situaciju ili je zadržavaju na pozicijama Ustava iz 2006. godine koji je omogućio politički utjecaj na pravosuđe. Moj zaključak je da je ovo, narodski rečeno, klanje vola za kilo mesa. Premalo je urađeno da se poboljša Ustav pa mislim da treba čekati bolji trenutak i provesti promjene kako valja«, rekla je Mandić.

Njene glavne zamjerke, zbog kojih će glasati protiv, su da se izbor sudaca i tužitelja »sasvim izmješta u pravne savjete, ali tamo presudnu ulogu opet imaju ljudi koje vladajuća većina bira u Skupštini. Tako se utjecaj zadržava, samo drugim sredstvima. Ogroman problem je što tužiteljstvo ostaje pod šapom izvršne vlasti. Jer, najviši tužitelj i dalje se bira u parlamentu, a pod njim su, poput vojne hijerarhije, svi ostali tužitelji. Čak se u tužiteljskom savjetu broj članova iz redova tužitelja smanjuje, a u savjetu ostaje kao član i ministar pravde. Sve to je kritizirala i Venecijanska komisija, koja je napisala da je 'zabrinjavajuće' što će šest od jedanaest članova savjeta birati direktno skupština«, ocijenila je Mandić.

Također je u više navrata i sudac Apelacijskog suda **Miodrag Majić** rekao da nije pravi trenutak za izmjene Ustava. On smatra da je društvo izuzetno podijeljeno po svim mogućim nivoima i da nijedna institucija, osim institucije predsjednika, ne funkcionira. Kaže i da postoji praktično jednopartijski parlament koji ne može legitimno izvršiti izmjenu temeljnog akta države. Također tvrdi kako nije točno da nema eurointegracija bez ovih izmjena i da ga brine to što se sve radi zbog otvaranja klastera, jer je pravosuđe suviše ozbiljna priča da bi se koristila za to.

Sutkinja Apelacijskog suda **Dragana Boljević** s druge strane tvrdi da ukoliko Ustav ne bude promijenjen, Srbija neće napredovati u procesu europskih integracija i ističe da će ustavne promjene značajno unaprijediti položaj pravosuđa u Srbiji.

Ona ističe da ustavne promjene, sadržane u Aktu o promjenama Ustava, prvi puta »prepuštaju« pravosuđe samom sudstvu.

»Na ustavni rang su vraćeni razlozi za razrješenje sudaca, čime se osigurava njihov status, a taj status se osigurava i jačim garancijama nepremestivosti sudaca i jačim garancijama slobode izražavanja sudaca«, ocijenila je Boljević.

Ona smatra da će ustavne promjene pojačati nezavisnost sudstva i omogućiti sucima da budu mnogo sigurniji u svom položaju i nepristrasni u suđenjima što će omogućiti da suci sude pravično i na pravilan način. Boljević je rekla i da se usvajanjem Nacionalne strategije za reformu pravosuđa za period od 2013. do 2018. godine i donošenjem Akcijskog plana za pridruživanje EU 2016. godine Srbija obvezala izmijeniti Ustav u skladu s primjedbama Venecijanske komisije.

J. D.

Manifestacija *Srijemci Srijemu* u Surčinu

Baština sakupljena u filmu

»Za nas Srijemci Srijemu predstavljaju nacionalni kulturni barjak koji ponosno vijori iznad pjesme, jezika, nošnje, iznad hrvatske kulturne baštine i suvremenog stvaralaštva«, kaže Jasna Vojnić

Manifestacija *Srijemci Srijemu* koja okuplja hrvatske udruge iz Srijema održana je 30. prosinca u Hrvatskoj čitaonici Fischer u Surčinu, prvi puta u nešto drugačijem obliku, bez nastupa udruga. Ovoga puta zbog epidemije koronavirusa program hrvatskih udruga iz Srijema je predstavljen kroz premijeru dokumentarnog filma kroz koji je prikazan rad udruga iz Surčina, Petrovaradina, Rume, Zemuna i Golubinaca. Film je snimljen uz stručnu i logističku podršku Hrvatskog nacionalnog vijeća, Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata i NIU *Hrvatska riječ*. U filmu u trajanju od 55 minuta predstavljene su hrvatske kulturne udruge iz Srijema, koje su unatoč teškim uvjetima rada, zahvaljujući prvenstveno zajedništvu, predstavili sve ono što su činili i čine za očuvanje svoje kulturne baštine.

Nacionalni kulturni barjak

Manifestacija *Srijemci Srijemu* organizira se od 2013. godine. Cilj je predstavljanje godišnjeg rada udruga, ali i jačanje zajedništva među srijemskim udrugama. Stoga je Hrvatsko nacionalno vijeće manifestaciju proglasilo od posebnog značaja za hrvatsku zajednicu u Srbiji, gdje svake godine sudjeluje u njenoj organizaciji i financiranju.

»Za nas *Srijemci Srijemu* predstavljaju nacionalni kulturni barjak koji ponosno vijori iznad pjesme, jezika, nošnje, iznad hrvatske kulturne baštine i suvremenog stvaralaštva. Svjedoci smo vrlo teške situacije zbog pandemije izazvane koronavirusom. Posljedice su već sada vidljive

u radu naših udruga čije se članstvo ne može okupljati kako je to bilo do nedavno. Kako se ne bi izgubilo zajedništvo stvoreno u pojedinim hrvatskim udrugama i ono na zajedničkoj manifestaciji *Srijemci Srijemu*, Hrvatsko nacionalno vijeće je uz potporu Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, NIU *Hrvatska riječ* i Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, odlučilo snimiti film kojim ćemo trajno zabilježiti vrijeme bez živog susreta. Nije sve stalo i zajedništvo srećom nije nestalo. Vi i mi skupa i dalje gradite i gradimo na temeljima koje smo naslijedili. Stvarate i stvaramo s onim sredinama, ono čime se ponosimo. Na tome vam svima čestitam. Kultura i običaji nisu tek eksponati nekog prošlog vremena kojima se danas divimo i s tugom u srcu prisjećamo. Mi smo živa kultura. Naša je zajednica bogata stvaralaštvom koje će sigurno pozitivno vrjednovati i buduće generacije«, istaknula je između ostalog u uvodnom dijelu filma predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić**.

Prisutnima su se obratili u svojstvu domaćina predsjednica surčinske udruge **Katica Naglič**, opunomoćeni ministar Veleposlanstva Hrvatske u Srbiji **Stjepan Glas**, predsjednik Općine Surčin **Stevan Šuša**, menadžerica kulturnih aktivnosti ZKVH-a **Katarina Čeliković** i predsjednik IO HNV-a **Lazar Cvijin**.

»Ovaj film je predstavljen kao vid jedne manifestacije. Nismo se prepustili melankoliji i nismo htjeli odustati nego smo našli prostor da kroz ovaj projekt napravimo nešto jako vrijedno i korisno za budućnost. Zajedništvo koje nam je jako važno moramo i dalje čuvati. Ono je sigurno nešto na čemu moramo i dalje raditi. Želim pozdraviti sve udruge i poticati ih na dalji rad. Kada sve ovo prođe, želja nam je da se ponovo okupimo, jer ovu svu baštinu koju baštinimo nismo naslijedili samo od naših

starih nego smo je posudili od naše djece. Moramo je kao takvu tretirati. Hrvatsko nacionalno vijeće će maksimalno podržati svačiji rad, a vidimo da ima jako dobrih primjera i suradnje s lokalnim samoupravama, kao što je primjer ovdje u Surčinu. Nadam se da će tako biti i u

drugim mjestima i da će *Srijemci Srijemu* opet biti u onom formatu kako mi svi želimo», izjavio je Lazar Cvijin.

Poticaj

Katarina Čeliković je osobno sudjelovala u kreiranju filma:

»Ova filmska priča ne može zamijeniti živi nastup, ali smo pokušali u živom susretu s predstavnicima udruga pokazati kako oni zapravo nadomještaju taj živi susret, kako djeluju, što rade. Također smo predstavili njihove nastupe koji su njima značili u njihovom predstavljanju drugima. S tim mislimo smo se rukovodili kada smo snimali dokumentarnu filmsku priču u nevrijeme. Ovaj film je emotivna priča o ljudima koji su posvetili svoj život očuvanju hrvatske kulture na prostorima gdje žive, ali kojih možda danas više nema. Filmska priča je i poticaj mlađima koji će jednog dana biti dio nje. Vjerujem da će novo vrijeme koje dolazi biti bolje. Da ćemo se sastati i podijeliti ono što najbolje znamo, a to je muzika, nošnja, igra, pjevanje i sve ono što nas čini onakvima kakvi jesmo. Mi smo zapravo sol ove zemlje, mi smo oni koji nismo muzejski eksponati. Mi smo živa kultura«, istaknula je Čeliković.

»Izuzetno sam zadovoljna filmom«, izjavila je Katica Naglič i dodala: »Mi smo jedna od vrlo aktivnih udruga i u ovom periodu epidemije izgubio se entuzijazam. Ljudi su izgubili naviku družiti se. Najviše se to može primijetiti u radu naše literarne i glazbene sekcije. Zastali smo i s

istraživanjem običaja. Nadamo se da će ovaj film ljudima dati poticaj da krenu dalje. *Srijemci Srijemu* su važan događaj u našoj zajednici zbog druženja kako bi se ostvarilo veće zajedništvo Hrvata u Srijemu«.

Podrška institucija

Događaj su pohvalili i predstavnici Veleposlanstva Hrvatske u Beogradu i predsjednik Općine Surčin Stevan Šuša.

»Vjerovali smo da će se ova manifestacija ipak održati, ne u onom opsegu kao što je to bilo uobičajeno. Ali možda je s jedne strane i dobro da se nekada dogodi da nečega nemamo. Onda kada se to ponovno dogodi, znamo cijeniti koliko nam to znači. Nadamo se da će iduće godine biti tako. Hvala svima koji su uložili napore da se ova manifestacija održi i u ovom obliku«, rekao je Stjepan Glas.

»Surčinska udruga je jedna od najboljih, najaktivnijih na području naše općine«, istaknuo je Stevan Šuša i dodao: »Vidi se da predsjednica i članovi udruge stvarno rade. Naš interes je da tako nastave raditi i u budućnosti, a mi ćemo ih kao Općina, koliko god je moguće, pomagati. Naša obveza jest da pomažemo udruge koje djeluju u našoj općini i drago nam je što smo im mogli pomoći. Prošle godine smo planirali da će se

ova manifestacija održati u novoj kazališnoj dvorani u Surčinu. Radove smo priveli kraju. Kada prođe ova situacija s koronom, imat ćemo prave uvjete da reprizu ovu manifestacije održimo u velebnoj kazališnoj dvorani«.

Film je snimio **Srđan Samjanović**, a financijsku potporu ovom projektu pružili su Ministarstvo kulture Republike Srbije i Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

S. D.

»Godine novog preporoda«: 50 godina od *Hrvatskog proljeća* (III.)

Društvena gibanja 1920-ih i 1930-ih

Hrvatski prosvjetni dom i Subotička matica pokazuju da su bački Hrvati i u nepovoljnim političkim okolnostima bilježili rezultate na kulturnom i društvenom polju

Kulturna gibanja Hrvata koncem 1960-ih i početkom 1970-ih nisu bila samonikla. Prethodili su im pokreti, koji su 1920-ih i 1930-ih iznijedriili u Subotici Hrvatski prosvjetni dom i Subotičku maticu. Ove dvije ustanove pokazuju da su bački Hrvati i u nepovoljnim političkim okolnostima bilježili na kulturnom i društvenom polju rezultate za koje su im čak i njihovi protivnici morali odati dužno poštovanje.

Mačehinski tretman i podjele

Položaj bačkih Hrvata u međuraću ostao je u suštini isti kao i prije I. svjetskog rata. Vlasti nisu imale mnogo razumijevanja za njihove kulturne specifičnosti, želje i molbe. Latinična slovnica i čitanka **Ljubomira Lotića**, tek što su uvedene 1920., zabranjene su odlukom Ministarstva prosvjete br. 36722-02 od 1921. Katoličkoj crkvi u Bačkoj oduzete su uslijed agrarne i prosvjetne reforme velike zemljišne parcele i brojne zgrade. Primjerice, Zadužbina **Marije Vojnić Tošinice**, koja je utemeljena radi izdržavanja i školovanja sirotih katoličkih djevojaka, preinačena je u izvor prihoda za srpske činovnike, a kapela u Dudovoj šumi – u magacin! U Šandoru je crkvena škola, koja je služila ujedno kao i crkva, pretvorena u državnu školu. Tako je 2.000 katolika u Šandoru ostalo praktički bez svoje bogomolje! Gradske vlasti nisu učinile ništa za njih, iako su po patronatskom pravu (ispomoć Katoličkoj crkvi) bile na to obvezane. Štoviše, sagradile su na molbu 800 šandorskih pravoslavaca Dom svetog Save.

Međutim, ništa od toga nije bilo toliko opasno koliko rascjep u redovima Bunjevačko-šokačke stranke, do kojega je došlo koncem 1924. On je uvjetovao i podjelu između hrvatskih društava u Subotici. U takvom ozračju je i proslavljena tisućugodišnjica Hrvatskog kraljevstva 1925. godine. Pristaše **Mirka Ivandekića** održale su prigodnu manifestaciju 20. rujna, a **Blaška Rajića** 4. listopada.

»Bundevci« i »Bundevačka matica«

Kako je nezadovoljstvo i oporbena orijentacija širih slojeva Bunjevaca bivalo sve vidljivije, tako su i radikalski vlastodršci postali svjesni potrebe adekvatnije propagande. Zato su koncem 1925. utemeljili u Subotici Bunjevačku prosvjetnu maticu. Među njenim osnivačima bilo je radikalskih prvaka poput **Marka Jurića** i **Antuna Vidakovića Božana**. Prvi je uložio 30.000 dinara, a drugi

Kraljica Marija Karađorđević u bunjevačkoj nošnji

28.000. Međutim, bilo je i ucijenjenih gradskih činovnika. Matica je u suštini bila čisto radikalska ustanova, u kojoj je kultura bila stvar slučajnosti. Trebala je poslužiti kao protuteža drugačijim snagama u Bunjevaca. Matica je dobila 1926. zgradu i 70 jutara prvoklasne zemlje za izdržavanje. Zgrada je svečano otvorena 1. siječnja 1927.

Zahvaljujući agilnoj kulturnoj radnici **Mari Malagurski-Đorđević**, supruzi gradonačelnika **Dragoslava Đorđevića**, Matica je prvih nekoliko mjeseci 1927. bilježila rezultate na kulturnom polju. Dana 12. veljače omladina BPM (62 člana) je nastupala u Novom Sadu na 39. Narodnoj zabavi. Prikazala je dvije slike iz komada M. Malagurski *Bunjevački običaji* (Materice i Prelo). Na želju publike odigrala je još i slike *Rakijare* i *Kraljice*. U zaslugu BPM spada i to što se jugoslavenska kraljica **Marija Karađorđević** pojavila na Sveslavenskom balu u Beogradu 5. ožujka u bunjevačkoj narodnoj nošnji. Međutim, nedugo zatim subotički radikali su se pocijepali na jurićevce

i đorđevićevce. Jurićevci su preuzeli Maticu. Tako je ona izgubila svoju kulturnu ulogu. Ubrzo se i Mara Malagurski preselila sa svojim suprugom u Beograd i od tada Matica kulturno stagnira. Glasilo HSS-a *Neven* ju je posrpdno zvao Bundevačkom maticom, a njene članove – Bundevcima! Vremenom je Matica uslijed neracionalne politike zapala u dugove. Na koncu je uprava bila primorana prodati zgradu biskupu Budanoviću za 250.000 dinara 13. veljače 1933.

Hrvatski dom

U isto vrijeme, kada je osnovana Bunjevačka prosvjetna matica, među drugačije mislećim bunjevačkim snagama (Ivandečićeve pristaje) pokrenuta je akcija za podizanje Hrvatskog prosvjetnog doma u Subotici. Osnovano je za tu svrhu akcionarsko društvo, kojemu su pristupila mnoga hrvatska društva i pojedinci. Za dva dana sakupljen je iznos od 181.500 dinara. **Manda Sudarević** (supruga prvaka **Vranje Sudarevića**) otišla je u Zagreb radi sakupljanja dodatnih priloga. Hrvati u Bregu su pod vodstvom seljaka **Marina Dekića** osnovali odbor za prikupljanje doprinosa za gradnju Doma. Na Spasovo 26. svibnja 1927. izabran je redovni društveni Upravni odbor. Predsjednik je postao **Stipan Vojnić Tunić**, a dopredsjednik **Nikola Matković** (seljak s Verušića).

Dana 28. rujna 1930. Društvo Hrvatski prosvjetni dom održalo je svoju izvanrednu skupštinu na kojoj je zaključeno da se kupi kuća Mande Sudarević (Harambašićeva 4). Svečano otvaranje održano je na Začeće (8. prosinca) 1930. Blagosiljanje njegovih prostorija izvršio je Blaško Rajić. Na ovaj način je označen kraj prijemima između liberalnih i crkvenih krugova. Otvaranju Doma prisustvovali su u ime vojnih vlasti potpukovnik **Petar Čanić**, predsjednik Srpskog pjevačkog društva *Graničar* **Dragomir Dimitrijević** i tajnik **Boža Ristić**, u ime držav-

■ Proslava dolaska jedne skupine Bunjevaca u Bačku (Subotica, 1936.)

ne gimnazije profesor **Milivoje Knežević** i predstavnici mnogih kulturnih i nacionalnih društava.

Subotička matica

Krovna ustanova bačkih Hrvata, međutim, bila je Subotička matica. Njene temelje udario je biskup **Ljudevit Budanović** otkupom zgrade Bunjevačke matice 1933. U njenim prostorijama priređeno je niz predavanja i kulturnih manifestacija, koje nadmašuju sve ranije pojedinačne i društvene pothvate. Kao reprezentativne vrijedi istaknuti Smotru bunjevačke prošlosti (28. rujna 1935). Osnovan je savez hrvatskih društava u Bačkoj – Hrvatska kulturna zajednica (6. ožujka 1936.), koji je priredio proslavu 250. godišnjice dolaska jedne skupine Bunjevaca u Bačku (14. – 16. kolovoza 1936.) i Dane hrvatske knjige (5. – 8. siječnja 1939). Matica je stvorila i osnov za osnivanje Hrvatskog muzeja. Nažalost, realizaciju mnogih planova prekinuo je rat 1941. Okupatori su uništili ili razvukli Matičin inventar.

Matica je nakratko obnovila rad nakon rata. Međutim, komunističke vlasti nisu blagonaklono gledale na nju zbog neslaganja s Crkvom. Zato su je 1946. ukinule, a njene trudbenike na čelu s katehetom **Ivanom Kujundžićem** drakonski kaznili ožujka 1948. Sam biskup Ljudevit Budanović bio je izložen besprizornim napadima, koji nisu imali presedana. Komunisti su organizirali demonstracije omladine i radništva, kako protiv **Alojzija Stepinca** tako i protiv Budanovića. Država je htjela potpunu pokornost Katoličke crkve. Pod takvim okolnostima, ispunjenim nepovjerenjem, nesigurnošću i antikatoličkim raspoloženjem, bački Hrvati su zakoračili u novo poglavlje svoje povijesti.

Vladimir Nimčević

■ Subotica između dva rata

Marin Jaramazović, koreograf i voditelj folklornog odjela HKC-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice

Folklor je više od dekora na sceni

Intervju vodila: Željka Vukov

Ove generacije koje sada imamo su savršene. Ne znam ni jesu li bolji ili gori, ali sada su ovi najbolji. Budućnost nije upitna, jer imamo mlade i djecu. To će im ostati u krvi, pa i njihovoj djeci, a time je i zadaća folkloru ispunjena

Za čovjeka koji je 40 godina u folkloru (bit će ove godine), možemo reći kako ne samo da ga živi nego folklor i teče njegovim venama. Cijeli svoj život, prvo kao amater, a kasnije i u profesionalnom smislu **Marin Jaramazović** posvetio je folkloru, radu s djecom i mladima. Jaramazović je rođen u Subotici 1975. godine, te tu i živi i radi, a brojku koliko je ljudi prošlo kroz njegovu školu nije uspio nikada pobrojati. A i tko bi? Mnogi su odlazili, dolazili, a neki su još uvijek tu.

► **Kada ste se prvi put i kako počeli baviti folklorom? Odakle tolika ljubav prema folkloru?**

Folklorom sam se počeo baviti kada sam imao sedam godina. Igrao sam u Omladinskom kulturno-umjetničkom društvu *Mladost*. Tamo sam bio dugo folkloras, a punih 18 godina sam tamo i radio. Zapravo, u folklor sam došao zahvaljujući ženi koja je tada radila u *Mladosti* i koja je došla u školu koju sam pohađao (*Ivan Milutinović*) prezentirati folklor. Svi smo bili pozvani na probu, pa tko dođe – dođe. Eto, ja sam došao i nikada nisam otišao. Ničim drugim se nisam bavio osim folklorom. Znam se našaliti pa reći da je po meni jedino folklor život. Počeo sam sa sedam godina i još uvijek sam tu. Ne mogu reći da nije bilo kriznih momenata, ali mama je to pogurala.

► **Kad sve zbrojimo, koliko se bavite folklorom?**

Uh, pa to se ne može ni izračunati. Prvo sam se bavio amaterski, a kad sam se vratio iz vojske 1995. godine počeo sam raditi kao asistent u folklornoj sekciji, sedam godina, a potom sam vodio folklor, pa bio i direktor *Mladosti*, pa sam opet samo vodio folklor. U međuvremenu sam završio Višu školu za obrazovanje odgojitelja, ali sam i dalje ostao u folkloru. U ožujku će biti četiri godine kako sam došao u HKC *Bunjevačko kolo*. Dakle, puno. Kad sve nekako zbrojimo, izgleda da sam skoro 40 godina u folkloru, što amaterski, što profesionalno.

► **Koliko je danas priznat folklor kao vid umjetnosti?**

Za to koliko je folklor priznat smo manje-više mi sami krivi. Folklor se i danas koristi kao »eto, ajde da dica što-god odigraju«, jer najlažše je pozvati neki KUD i upotpuniti dio programa. A mi, »struka« se lako »prodamo« i ne biramo gdje ćemo nastupati. Dosta je folklor, napose posljednjih godina, na niskim granama. Da budemo jasni i korona je pridonijela tomu. Budućnost folkloru nije upitna, samo je pitanje kako ćemo se mi postaviti. Ne mogu se žaliti da je, primjerice, stanje u *Bunjevačkom kolu* loše. Dapače, sada je dobro. Bojim se da mi sami ne radimo dosta na tome da to dignemo na jedan viši nivo, pa ćemo doći u situaciju da nas gledaju samo mame, tate, majke i dide, eventualno netko od bliže rodbine tko nas jako voli. Mislim da moramo raditi na tome kako bismo folklor približili i ljudima koji možda nisu toliko zainteresirani za to ili nemaju prošlost u folkloru.

► **Kažete da je folklor posljednjih godina na niskim granama, a svjedoci smo da se riječ folklor poistovjećuje (u žargonu) za sve i svašta. Zaboli li Vas kada to netko kaže?**

Ne, ne zaboli me. Zato što smo i sami doveli folklor do toga. Načelno, mi koji radimo u folkloru nismo složni i vrlo lako se prodamo za »sitne novce« kojih na kraju ni nema. Čak me to i ne nervira kad netko drugi kaže. Nismo se uspjeli izdići iznad svega, iznad dekora u nekoj manifestaciji. To je često varijanta, treba dvoje njih obući u nošnju da budu »slika« i koga briga kako su obučeni i jesu li na -10 stupnjeva u košuljama kratkih rukava. Mislim da u periodu tranzicije nitko o nama (folkloru) nije mislio. Svi znamo kako su tvornice prošle, propale, kupljene, prodane... Općenito, nikog više nije ni briga za folklor. Osim kad si im za nešto potreban. Sreća je što HKC okuplja uglavnom manjinsku zajednicu, pa smo u boljem položaju, jer nas netko ipak primijeti, pa i podrži naš rad.

► **Proputovali ste puno zahvaljujući folkloru. Kako se u svijetu gleda na folklor? Koliko se cijeni umjetnost plesanja?**

Mislim da smo mi za svijet egzotika. Kod njih ne postoji 40 mladih ljudi koji dolaze na folklor. Više znaju cijeni i druge vrste kulturnih manifestacija, umjetnosti, pa tako više cijene i folklor. Imali smo koncertnu turneju u Francuskoj, kada sam još bio u *Mladosti*. To je publika koja gleda folklor kao klasični koncert. Kad se završi koreografija to je pljesak, ovacije... U svakom gradu nas je dočekao gradonačelnik... To kod nas nema, niti je politički interes... Ne mislim da KUD-ovi trebaju biti veliki čuvari tradicije, postoje institucije koje se bave time, kao što su muzeji, akademije, muzikolozi, etnomuzikolozi, etnoko-reolozi. Na kraju krajeva postoje i profesionalne ustanove poput *Lada*, *Kola* ili *Taneca*.

► **Što je onda zadaća ovdašnjeg folkloru?**

Mi moramo raditi na tome da shvatimo da naša tradicija, kao klasični vid prikazivanja, postoji više od 60 godina u istom obliku. Jednostavno je ljudima dosadilo. I to je sasvim normalno. Okruženi smo danas s milijun informacija. Ne možemo staviti ljude na scenu i reći »e, to je narodna umjetnost i tu ne treba ništa«. Nije dovoljno da budu lijepi. Bit će oni i lijepi, ali ta scena ima neke zakone. Ne može biti sirov proizvod. Scena traži umivenost, stilizaciju. Kada ovo pričam, mislim i na naš posljednji godišnji koncert. Nisam izmislio toplu vodu, ali sam gledao i druge kako rade i radio na tome mjesecima. Ono što želim reći je dobro pojasnio voditelj Mađarskog nacionalnog ansambla koji je rekao: »Mi imamo klasični program, ali ako se ne budemo razvijali dalje nećemo imati publiku«. Ako s druge strane pogledamo, jasno je da su KUD-ovi zaslužni za ono što mi danas možemo vidjeti da mladi igraju u primjerice Bandašicinom kolu ili u svatovima. Jeste to možda uniformisano, ali se to drugačije nije moglo ni održati. Mi jesmo zaslužni što se to očuvalo i što ljudi znaju igrati, ali trebamo na tome još raditi. Prestao sam voditi ratove po pitanju što je ispravno, a što ne. Što mi znamo što je ispravno u folkloru? Na kraju krajeva, sve korake koje znamo su stari možda stotinjak godina u nazad. Možda negdje malo više, jer to nitko nije zapisivao, nemamo pisane tragove. Jedino što imamo su možda neke fotografije, ali na osnovu toga ne možemo puno zaključiti. S tim mi imamo još manje prava reći što je izvorno ili ne. Folklor i danas živi kroz KUD-ove. Mislim da se drugačije ne bi ni održao. Danas kad odemo u svatove što igramo? *Užičko kolo*, *Šesticu*... Moraju biti zdravo bunjevački svatovi da bi se odigrala *Mazuljka* ili *Rokoko*. Izvorna tradicija se zadržala u zabačenim mjestima, ali ne i kod nas. Upravo zbog toga ne ulazim u neke rasprave oko toga. Isto je i s oblačenjem, ali budimo jasni i moda se kroz godine mijenjala. Mi danas mislimo kada smo u svilama onda smo pravi, ali znamo da nisu kadgod svi imali svile. Rekao bih da tradicija i danas živi i prenosi se, jer nema tu točnog datuma kad je to stalo. Zapravo, mislim da nije ni stalo. Budućnost nije upitna, jer imamo mladih i djece. To će im ostati u krvi, pa i njihovoj djeci, a time je i zadaća folklor ispunjena.

► **Može li se napraviti neka poveznica između folklora od prije 30 godina i sada? Imali li tu nekih bitnih razlika?**

Za svaku generaciju treba naći recept kako im prići. Nije mi to teško jer imam kontinuitet i rastem s njima. Možda to bolje mogu odgovoriti ljudi sa strane, ali ja ne vidim neku razliku. Nisam objektivan zato što sam dio njih. Meni je u svakoj generaciji, kakva god da jeste, to normalno. Doslovno, ni ne znam kakvi smo bili ili se ne opterećujem time. Ove generacije koje sada imamo su savršene. Ne znam ni jesu li bolji ili gori, ali sada su najbolji. Naravno da ti neka grupa ostane onako izdvojena pozitivno, sad konkretno mogu reći to za predizvođačku grupu koju ću sigurno posebno pamtiti. Ovakvu grupu ne znam jesam li imao u svojoj karijeri. Jasno, i neke pojedince posebno pamtiš ako je primjerice bio iznimno dobar igrač ili se dugo zadržao u folkloru. Moramo biti svjesni da sadašnje generacije žive drugi život. Oni gledaju u telefone, mi telefone nismo ni imali pa nismo ni mogli gledati u njih. Da pričamo o tome tko je bolji ili gori je suludo, jer je puno toga promijenjeno. Mnogi će reći da razlike ima, ali ja je ne vidim i ne priznajem je.

► **Puno je koreografija potpisano Vašim imenom. Postoje li neka pravila u postavljanju koreografija kojih se morate držati ili je tu dozvoljena umjetnička sloboda?**

Tu su osnovni zakoni scene i pravila koja se moraju poštivati. Kada govorimo o koreografijama, možda je i to jedan pravac gdje smo pali. Moram spomenuti osnivača ansambla **Lado Zvonimira Ljevakovića** i **Olgu Skorvan**, osnivačicu ansambla *Kolo*, pa kasnije i druge velike koreografe, ali koreografije koje su oni uradili su i danas avangarda. Moramo biti svjesni da je tada i na »terenu« bilo više inspiracije, imao si ljude koji su znali. Ti danas ne možeš nigdje izaći i naći inspiraciju za koreografiju... Moraš je tražiti u šari na svili, u životu, u nekim drugim stvarima. Ne možeš vidjeti ništa autentično. Primjerice, gdje ćeš danas vidjeti da netko stane na ciglu pa igra? Svi smo postali fini. Puno toga se izgubilo, drugačije se živi... Običaji nam zamiru... Nema više autentičnosti. Bilo što da radiš sve je već viđeno, sve je kopija na terenu. Kada postavljam neku koreografiju i kada su u pitanju bunjevačke igre, dozvolim igraču dozu slobode. To je jednostavno u krvi našoj djeci i mladima. Nitko neće tako odigrati bunjevačke igre, kao mi, kao Tavankučani i Subotičani. Pa usudim se reći ni profesionalni ansambl, neki se približe, ali to nije potpuno. To nam je u krvi... Isto je tako i s drugima, nitko neće odigrati kolo iz Makedonije kao što će to odigrati Makedonci. To je jednostavno tako.

► **Kakvu suradnju imate s drugim KUD-ovima, kako onima koji pripadaju hrvatskoj zajednici tako i onima koji su neke druge nacionalne pripadnosti?**

Mislim da se puno toga temelji na osobnim kontaktima. Onoga koga znaš i s kim si do sada dobro surađivao ćeš prije pozvati u goste nego nekoga koga ne znaš. Mislim da je moja vrijednost u tome što sam neke ljude potaknuo na bavljenje folklorom i da se i danas time bave. Vrlo mlad sam počeo razmišljati o tome tko će me nasli-

jediti. Sada sam došao u godine kada nemam tog nekog svog koga sam »napravio za sebe«, jer jedan od njih radi u Temerinu, drugi u *Mladosti*... Danas sam ponosan na njihov rad, što se bave folklorom i što to dobro rade. Za sebe mogu reći da sam više asocijalni tip. Više volim dublju povezanost s ljudima i slično razmišljanje o folkloru, a ovo ne može biti daleko od mog razmišljanja kad sam ih ja učio. Ta suradnja može biti i plodonosna. Takvu suradnju sada imamo s KUD-om *Vuk Karadžić* iz Temerina. Puno više bi se tu moglo surađivati da ima i novaca. Općenito, ne mogu reći da imamo problema sa suradnjom, dapače. Dosta samo radili i na društvenim mrežama i na neki način smo prepoznati u folklornom svijetu, napose ovdje mislim na brojna društva u Hrvatskoj. Nadam se da će sve ponovno doći nazad na svoje mjesto, pa ćemo postojeću suradnju moći upotpuniti.

► **U proteklih 50 godina HKC *Bunjevačko kolo* je prolazilo kroz razne faze uspona i padova, poznat nam je i stečaj, ali smo ujedno svjedoci da se folklor uvijek održao. Kakvo je stanje danas u folkloru u ovo-me Centru? Koliko članova i skupina broji ovaj odjel?**

Možda sam subjektivan, ali da nije bilo folklora, bojim se da ne bi bilo ni *Bunjevačkog kola*, bar ne u ovakvom opsegu i smislu. Ipak je folklor masa koja drži Društvo. Radimo cijele godine i folklor se održao u *Bunjevačkom kolu*. Kad su me zvali da dođem u HKC, moram reći da sam se premišljao što odlučiti i hoću li moći? Razmišljao sam »što sam uradio u folkloru uradio sam, daj da se sad bavim nečim drugim. Ili da probam?«. Tisuću puta sam postavio sebi pitanje trebam li ja mijenjati posao? To me, istina, uglavnom uhvati pred neki bitan koncert. Kad nešto ne ide... Onda pomislim »pa, Marine, tebi Bog poručuje mani se ovog posla«. Ali moram reći da mi je godila promjena kada sam došao u HKC. Mislim da sam i sam donio nešto novo, ali sam i ja nešto novo naučio. Volim učiti, ne ono klasično uzmeš knjigu, to nikada nisam posebno volio, nego učiti od ljudi. Od mladi i to primijeniti. To se pokazalo dobrim receptom. Posljednji nastup u 2021. godini imali smo 29. prosinca u Temerinu i nastupili smo sa 16 parova, koji su u pripremnom ansamblu. Pitali su me je li to demonstracija sile? Ali imam ih toliko... Baš sam zadovoljan odzivom mladih i djece. Imamo veliki broj njih, a svakako tijekom cijele godine primamo i nove članove. Razmišljam o tome da u ovoj godini posebno pravimo dječji godišnji koncert, a posebno od starijih. Iza scene je masa ljudi kojom teško vladamo jer nemamo prostora. To se u dvorani ne vidi, i ne treba, ali iza scene je gužva. Svaki godišnji koncert se pomalo penjemo i vidi se napredak i kod te djece. Prije dvije godine sam poželio da sadašnja pripremna grupa ne odraste nego da ostanu ovakvi zauvijek. Da se zamrznu. Toliko inspiracije sam imao za njih. Trenutno u HKC-u ima pet folklornih skupina: tri dječje, predizvođački sastav i izvođački, a svaka skupina broji od 30-40 pa neke i više.

► **Koliko je bitna i prisutna pozitivna motivacija pred nastup?**

Često ovisi od toga koliko je nama voditeljima bitno. Mislim da to sada već nesvjesno radim. Osjećam taj moment kad to moram uraditi ili jednostavno ne moram. Pitanje je

trebam li to učiniti lijepim ili ne? Ali to već ide s nekim instinktom. Mora se znati kako s njima. Možeš ti upravljati i naređenjima, ali radije volim lijepim. Ako ne ide probaš i nasamo od prvog do desetog... Mada, općenito, nemam problema s njima. Mislim da sam se saživio s njima. Oni mene također poštuju, ali ne u onom smislu da sam ja sad vrhovni vođa i broj jedan. Poštuju me ne kao autoriteta koji više nego kao nekoga koji ima nešto iza sebe. Vidjeli su me i da ću omesti dvoranu i da se penjem i kačim reflektore i više bih rekao da sam netko njima blizak. Nikada nisam imao urođeni autoritet nego sam ga uvijek morao steći, a to sam gledao da bude zaslužno. Da sam prema svakome jednak i da sam uvijek tu za njihova pitanja, da odgovorim, da svi osjećaju da me mogu pitati. Bude situacija da je tema škakljiva pa idu okolo naokolo, ali to

je sastavni dio rada s mladima i djecom. Zadovoljan sam time što za ove četiri godine, iako su neki otišli i vraćali se, neki se nisu vratili, neki su došli, ali nitko nije otišao ljut i da se više neće javiti na ulici. Mislim da je to bilo loše u *Bunjevačkom kolu* ranijih godina. Čitave generacije su odlazile. Puno ljudi je otišlo ogorčeno, možda s pravom u tom momentu, ali se *Bunjevačko kolo* mijenja kao i svatko. Imalo je i grešaka, ali i dobrih strana. Mislim da je sada dobra atmosfera i da to privlači ljude koji dolaze.

► **Koliko su posljednjih godina prisutni folklorni festivali i je li korona ostavila posljedice na folklor po pitanju članstva?**

Problem, ako ga tako mogu nazvati kod festivala je u tome što su većina financirani od države ili lokalne zajednice. Mnogi su izostali. Vjerujem da će se vratiti kada dođe do smirivanja situacije, a nadam se da hoće. Nikada nisam gledao da je jedina motivacija kod folklor putovanje, ali folkloršima znači. Mogu s ponosom reći da nismo imali osipanje članstva nego čak i povećanje. Koristili smo svaki tren za probe kad je to bilo moguće. Čim ti grupu ne skupiš u roku 2-3 mjeseca, oni se međusobno udalje, ali i mi koji radimo s njima. Okreću se nečim drugom. Puno je društava tako prošlo. Mislim da smo ove godine stali na možda dva tjedna, ostalo smo radili. Oprobali smo se i u snimanju i nije bilo lako izgurati sve, ali sam želio da taj prošlogodišnji godišnji koncert bude u nekoj formi održan. Po meni je bitno u ovom periodu otići stepenicu više, usprkos svemu, ne odustati. Kad nešto kreneš odraditi do kraja. Onda rezultat neće izostati.

► **I na ovogodišnjem koncertu pokazali ste raznolikost i posebnost, što Vaš rad čini posebnim i primjetnim. Na koji način animirate svu djecu, mlade? Postoji li neki tajni recept kako ih zadržati na folklor?**

Tajni recept? Ljubav, želja, posvećenost... Ne volim o tome pričati, ali moj posao ne završava kad stane proba. O ovome koncertu sam razmišljao mjesecima i kasnije mi bude žao što nisam sve pisao, jer sam pola i zaboravio. Posljednja dva mjeseca kao da nisam bio normalan... Jednostavno, ideja mora proći kroz tebe i onda možeš prenijeti drugima. To je proces koji prožive folklorši sa mnom... Tajna je u radu. Postoji to sve u pedagogiji kako se radi, jeste tako, ali nekada moraš izaći i iz okvira pedagogije. Moraš tražiti način kako ih voditi. Uvijek znam tko nije bio prošle probe. To mi je bitno. Kad ih nema, brine me gdje su? Što se s njima događa? Bitan je rad s grupom, ali i s pojedincem, jer sve se to odražava na rad. Trudim se da se ne miješam previše dok ne dođe do točke koja utječe na rad skupine.

► **Svima je poznato da se danas ne može puno planirati, ali imate li neke planove za skoriju budućnost?**

Ono što mi mislimo da će se održati, pojedine manifestacije, što naše, što tuđe na kojima smo sudjelovali voljeli bismo i dalje biti dio toga. Bit će godišnji koncert, *Dužijanca*... Ali neke velike planove... Vjerujem kako ćemo ovu nemogućnost detaljnog planiranja iskoristiti za postavljanje novih koreografija, nadovezati se na ovogodišnji koncert, iskoristiti ono što smo već radili i nadograditi ih. Imamo mi stalne koreografije na kojima treba raditi, brusiti ih, tako da će posla svakako biti. Dosta nošnje imamo, ali za to nemamo još koreografije pa je i to u planu uraditi. Također, u planu je dopuna nošnje, šivanje, popravljavanje, recikliranje... Teško je praviti neke velike planove, ali ako ispunimo i ove manje, bit će odlično.

Galerija Antuna Augustinčića

Kiparski opus darovan rodnom Klanjcu

Sadašnja ekspozicija temelji se na stalnom postavu iz 1990. godine, koji je nastao nakon dva pročišćenja prvog Augustinčićeva postava, a predstavlja opredjeljenje za tematsko-komparativni pristup njegovom djelu. Obuhvaća dvije međusobno ovisne cjeline: unutarnji postav – u skladu s trodijelnom raščlambom prostora tematski podijeljen na intimnu plastiku, portrete i javne spomenike – te park skulpture uokolo Galerije

Galerija Antuna Augustinčića zasnovana je 10. veljače 1970. godine, kada je **Antun Augustinčić** (Klanjec, 4. svibnja 1900. – Zagreb, 10. svibnja 1979.), zagrebački i pariški đak, jedan od najznačajnijih hrvatskih kipara 20. stoljeća, likovni pedagog i akademik – pozdravljajući Odluku 10. zajedničke sjednice Općinskog vijeća i Vijeća radnika Skupštine općine Klanjec od 22. siječnja 1970. godine o osnivanju Fonda za izgradnju galerije njegovih kiparskih radova – darovao svom rodnom Klanjcu vlastiti kiparski opus – nastao od dvadesetih do sedamdesetih godina prošlog stoljeća, a koji mu je priskrbio ugled u domovini i inozemstvu – uz uvjet da se galerija njegovih radova i izgradi.

Galerija je otvorena za javnost svibnja 1976. godine, na Augustinčićev rođendan, postavom koji je vodio sam Augustinčić. Kao samostalna muzejska ustanova djeluje do kolovoza 1992. godine, kada Vlada Hrvatske donosi Uredbu o Muzejima Hrvatskog zagorja, kojom Galerija Antuna Augustinčića biva uključena – zajedno s Muzejom seljačkih buna u Gornjoj Stubici, Muzejom Staro selo Kumrovec u Kumrovcu, Muzejom krapinskih neandertalaca u Krapini i Dvorom Veliki Tabor u Desiniću – u novoosnovanu krovnu ustanovu sa sjedištem u Gornjoj Stubici, pa od 1993. godine djeluje pod nazivom Muzeji Hrvatskog zagorja – Galerija Antuna Augustinčića. Sukladno značaju Augustinčićeva djela, Galerija otpočetka ima republički, odnosno kasnije državni značaj, pa je financirana iz republičkog, odnosno državnog proračuna.

O radu i sadržaju ove Galerije razgovarali smo s **Božidarom Pejковиćem**, profesorom komparativne književnosti i povijesti umjetnosti, koji dolazi na mjesto kustosa u Galeriji Antuna Augustinčića u Klanjcu od 1991. godine, a od njezina pripojenja novoosnovanoj muzejskoj ustanovi 1993. godine na mjestu je voditelja ustrojstvene jedinice Muzeji Hrvatskog zagorja – Galerija Antuna Augustinčića.

Proces konstituiranja Galerije

» Uređenjem unutrašnjeg stalnog postava i izdavanjem kataloga stalnog postava i fundusa na stanovit način je dovršen desetgodišnji proces konstituiranja Galerije kao suvremenog muzejskog kompleksa kojem je osnova Augustinčićevo djelo, a 90. obljetnica Augustinčićeva rođenja obilježena na najbolji način. Time je jedan razvojni ciklus bio dovršen i Galerija se kao zrela muzejska ustanova mogla kompetentno okrenuti samom mediju skulpture i problematici vezanoj uz skulpturu, s pozicija i povijesno-umjetničke i muzeološke struke. Takvo nadilaženje vlastita memorijalnog karaktera pokazalo se uvjetom kvalitetnoj obradi vlastita fundusa te sveobuhvatnom pristupu Augustinčićevu djelu. U novi razvojni ciklus, kojim se Galerija koncipira kao muzej skulpture, i u novo desetljeće krenulo se s novim elanom, unatoč ratnom stanju te starom problemu depoa. Naime, početak obnove samostana 1989. godine ponovo je aktualizirao pitanje depoa, jer se studijski depo morao zatvoriti i fundus prenijeti u veliki depo i prostor za restauraciju, čime je zbog pretrpanosti onemogućeno manipuliranje fundusom i istinska skrb o njemu«, kaže Pejковиć i pojašnjava kako je zamah kojim je Galerija krenula u samostalnoj državi na stanovito vrijeme usporen njenim podvođenjem pod Muzeje Hrvatskog zagorja, ali će se nadalje uspješno razvijati zacrtanim smjerom i na posljetku riješiti kronični problem depoa. Tako će u veljači 2014. godine Muzeji Hrvatskog zagorja, uz partnerstvo Grada Klanjca, prijaviti projekt izgradnje nove čuvaonice Galerije Antuna Augustinčića u Klanjcu, pod nazivom Studio Galerije Antuna Augustinčića, kojemu će biti dodijeljena bespovratna sredstva iz fondova Europske unije u iznosu od 93,50 posto ukupne vrijednosti. Projekt je realiziran u predviđenom kratkom roku, pa je Studio Galerije Antuna Augustinčića i svečano otvoren 29. rujna 2016. godine. U njemu su svoje mjesto našli svi sadržaji i aktivnosti Galerije izvan stalnog postava.

Stalni postav

Sadašnja ekspozicija temelji se na stalnom postavu iz 1990. godine, koji je nastao nakon dva pročišćenja prvog, Augustinčićeva postava, a predstavlja opredjeljenje za tematsko komparativni pristup njegovom djelu. Obuhvaća dvije međusobno ovisne cjeline: unutarnji postav – u skladu s trodijelnom raščlambom prostora tematski podijeljen na intimnu plastiku, portrete i javne spomenike – te park skulpture uokolo Galerije.

»U prvoj dvorani stalnog postava izložena su komorna djela, od ranih radova iz 1920-ih, koja svjedoče o razdoblju Augustinčićeva formiranja na zagrebačkoj Akademiji te studija u Parizu u vrijeme dominacije art decoa – *Harlekin*; *Djevojka* i *mladić s gitarama*, razvoju vlastita kiparskog izraza te trajnoj preokupaciji ljudskim, poglavito ženskim tijelom, niz torza iz 1940-ih i 1950-ih, u pokretu ili u klasičnom stavu kontraposta. Druga dvorana posvećena je portretima, stalno prisutnoj temi u Augustinčićevu opusu. Izborom iz brojnog niza snažnih, psihološki dorečenih i skulptorski izražajnih portreta njegovih prijatelja te poznatih osoba iz kulture i politike, prati se razvoj njegova kiparskog postupka: od početne stilizacije – *Portret Nade Mikačić*; *Portret Mladena Ivekovića*, preko realizma – *Portret Luje Novaka*, impresionističkog tretmana površine – *Portret Bojana Stupice*, do ekspresivne kiparske geste – *Portret Branka Gavella*. U trećoj dvorani izložen je izbor skica i modela za javne spomenike, po kojima je Augustinčić i najpoznatiji širokoj publici: monumentalni *Mir*, postavljen uz zgradu UN-a u New Yorku, *Rudar*, postavljen ispred

Međunarodnog ureda rada u Ženevi, fragment *Pietà*, kao dio ansambla za nepotpuno realizirani Spomenik Šleskom ustanku i **Józefu Piłsudskom** u Katowicama, Dva borca, dio reljefne kompozicije Spomenika palim Nišlijama«, kaže Pejković i predočava kako pred ulazom u Galeriju posjetitelje dočeka Petrica Kerempuh sa Spomenika seljačkoj buni i **Matiji Gupcu** u Gornjoj Stubici, a vanjski postav započinje Spomenikom **Marinu Držiću**, u paciju Galerije te se nastavlja parkom skulptura: skulpture i fontane izvedene za gradske prostore i parkove – *Kupačica*, *Majka i dijete*, *Dječak* i *Dječak s ribom*, *Brijunski akt*, grobne skulpture – *Usnula djevojka*, *Odmor*, *Anđeo*, *Mojsije* i *Ikar* te javni spomenici – *Konj u pokretu* – dio Spomenika kralju **Aleksandru** u Somboru; Spomenik **Titu**, Spomenik **Moši Pijadi**. Na izlazu iz parka, lijevo od ulaza u Galeriju, je *Nošenje ranjenika*, podno kojeg su položene urne s pepelom **Nade** i Antuna Augustinčića.

Osim Galerije, posjetitelji mogu razgledati i novoizgrađeni, dvjestotinjak metara udaljeni, Studio Galerije Antuna Augustinčića u kojem je zbrinut cjelokupan muzejski fundus i u kojem su objedinjene sve aktivnosti Galerije Antuna Augustinčića, uključujući povremene izložbe i pedagoško-edukativne programe. Nakladnička djelatnost Galerije započinje izdanjima vezanim uz stalni postav, a od 1981. godine izlaze *Anali* Galerije Antuna Augustinčića. Od jedinstvenog primjera časopisa jedne muzejske ustanove vremenom će se preobraziti u jedinstven primjer časopisa koji se u Hrvatskoj bavi prvenstveno skulpturom i uređuje prema znanstvenim uzusima. Upravo izlazi obljetnički svezak, dvobroj 40-41, posvećen zgradi i parku Galerije Antuna Augustinčića koji zbog vremenosti vapi za obnovom.

Zvonko Sarić

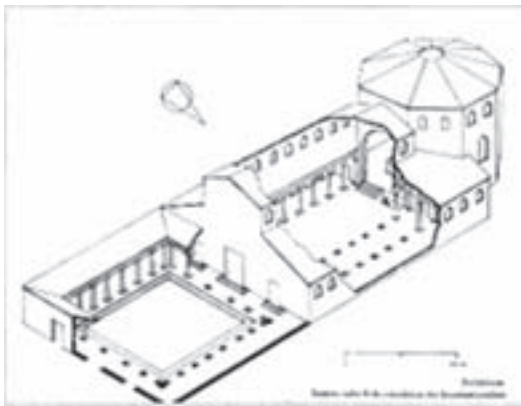
Novogodišnja priča

Subtica je već stoljećima višenacionalni i višekonfesionalni grad, najbrojniji su kršćani: rimokatolici i pravoslavci. Starosjedioci su na to navikli i poštuju vjerske praznike drugih, što više u mnogim obiteljima slavlje traje od Božića 25. prosinca do »pravoslavne nove godine« 14. siječnja. Naravno, svaka konfesija ima svoje crkve, zato sam odabrao da vam pričam o jednom od najstarijih aktivnih hramova, o crkvi Isusovog rođenja u Betlehemu, koju zovu i Bazilika Isusovog rođenja koja je danas u vlasništvu triju vjerskih zajednica. Ona je jedna od prvih bazilika izgrađenih u »vjerske svrhe« nakon što je kršćanstvo postala državna religija Rimskog carstva 325. godine. Bazilika kao oblik građevine, gdje se može okupiti više ljudi, nastala je u starogrčkoj Ateni; tako se zvala palača u kojoj je na *agori* stanovao kralj (*basileus*). U antičkom Rimu služila je za javno suđenje, javna okupljanja kao i za trgovanje. Obično je bila izdužene pravokutne osnove, dijelila se na središnji i najmanje dva bočna prostora koji su bili odvojeni redovima stupova (kolonadama). Na jednoj kraćoj strani bio je ulaz, a na drugoj se nalazio povišeni ukrašeni postament *tribunal* gdje su sjedili *tribuni*, tj. javne ličnosti. Ovaj kraj je često produžen jednim polukružnim prostorom *apsisom*. U doba ranog kršćanstva, za vladavine cara (Velikog) **Konstantina I.**, konstrukcija bazilike postala je i službeni prostor za vjerske ceremonije. Središnji, najveći prostor zove se brod, bočni manji prostori su bočni brodovi, bazilike imaju najmanje tri broda ili više, srednji brod je viši i sa strane je direktno osvijetljen redom prozora (bazilikarno osvjjetljenje). Starokršćanska bazilika završavala se jednom apsidom, gdje su smještene potrepštine za obrede, ispred apside na uzvišenom postamentu nalazi se oltar, stupovi su simbol apostola.

Bazilika i špilja

U ranokršćansko vrijeme, po predanju, već u drugom stoljeću hodočasnici su tajno dolazili u Betlehem da u jednoj špilji (gde se nalazila štala) štiju mjesto gdje je rođen Isus. Upravo na brežuljku iznad ove špilje majka cara Konstantina carica **Helena** počela je 325. graditi bazili-

ku koja je završena 333. godine. Ona je skoro kvadratne osnove (28x29 m), ispred ulaza nalazio se pretpostor za okupljanje hodočasnika a bazilika se završavala jednim osmokutnim svetištem koje se nalazilo točno iznad špilje rođenja. Zapravo, cijeli kompleks je bio dvostruke namje-

Aksonometrijski prikaz Konstantinove bazilike

Silaz u špilju Isusovog rođenja

ne: gornja petobrodna bazilika je služila za vjerske obrede, a donji dio je bila špilja gdje je rođen Isus i ona je bila mjesto hodočašća. Hodočasnici su se mogli okupljati u dvorištu ispred hrama i posebnim stubama mogli su silaziti na mjesto rođenja. Po predanju, tu su se nalazile i Isusove jaslice, no one su premještene u Rim, danas jedna srebrna zvijezda u podu označava mjesto rođenja. Samarijanci su se pobunili u 6. stoljeću, sve su rušili i palili, pa tako djelomično i baziliku. Car **Justinijan** je obnovio i preoblikovao baziliku, produžio je hram koji je dobio trikonhalni-trolisni završetak (slično kao subotička katedrala). S lijeve i desne strane oltara dvije polukružne stube vode u špilju Isusovog rođenja. Crkva je imala tri ulaza, no vjerojato u XII. stoljeću, kada je graditelj došao pod vlast Otomanske imperije, ulazi su zazidani, s tim da su u srednjem ulazu ostavljena mala, uzana i niska vrata (1 m visine) zvana »vrata poniznosti«; da se svi koji ulaze moraju sagnuti i tako pokazati po-

niznost i poštovanje. Drugo objašnjenje je da se spriječe Turci da ulaze na konjima.

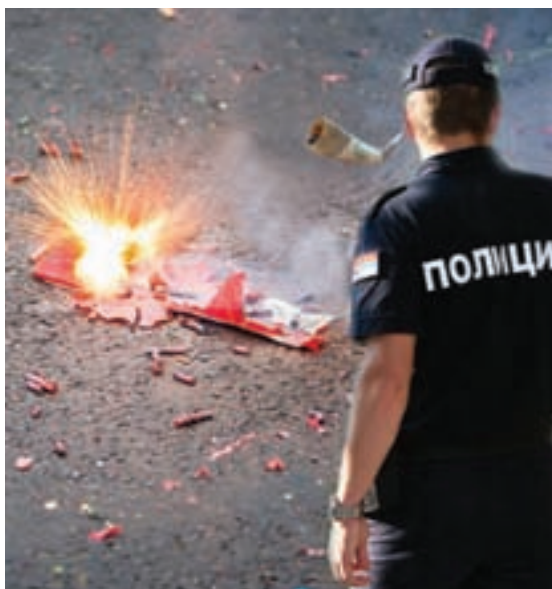
»Status quo«

U razdoblju turske vlasti različite su crkve stekle vlasništvo i prava unutar bazilike (turske vlasti su naplaćivale vlasništvo). Crkva je danas u zajedničkom vlasništvu Grčke pravoslavne patrijaršije u Jeruzalemu (najveći dio pripada njoj) zatim Armenske jeruzalemske patrijaršije i Kustodije Svete zemlje, tj. franjevac koji u ime Svete stolice i Katoličke crkve čuvaju sveta mjesta. Budući da franjevci nemaju dio bazilike (samo groba), uz nju su izgradili crkvu sv. Katarine koja služi za obrede. S desne strane bazilike pravoslavni Grci i Armeni izgradili su svoje manastire i konake, a s lijeve je franjevački samostan. Hodočasnici i posjetitelji tu nemaju pristup.

Gluhoća u doba buke

Zlobnici kažu – a to su većinom osobe koje imaju iskustva s pritvorima i odlascima kod prekršajnog suca – da, kada »malo zafali u kasi«, prometna policija pojača kontrolu vozača dvo- ili četverokotača i, vjerovali-ne vjerovali, to po pravilu daje dobre rezultate, odnosno puni republički proračun. Neki zlobnici idu čak i toliko daleko, pa tvrde kako sami ljudi u plavom imaju »mjesečnu kvotu« koju moraju ispuniti kako bi državne jasele iz ovih izvora uvijek bile dovoljno pune. Slične priče – iako mnogo rjeđe – kruže i kada je riječ o Poreznoj upravi koja – poput primjera s kraja prošlog ili početka ovoga stoljeća – građanima šalje na tisuće opomena po raznoraznim osnovama, pa tko se upeca – plati. A poslije, kada se – poput slučaja izvjesnog Z. R. iz Subotice – ispostavi da ni sami djelatnici u Poreznoj upravi nemaju podatke o tome kakvu su obvezu poslali (porez na nepostojeći »poklon«), pa još i da je u pitanju zastara – se češu! Ima, naravno, i priča o slanju inspekcija vlasnicima radnji ili poduzeća koji su se po raznoraznim osnovama zamjerili vlasti ili nekom moćniku, ali – pogađate: i to je predmet ubijanja vremena u krugovima dokoličara i zlobnika svake vrste.

Koji god da je slučaj u pitanju i koliko god navedeni primjeri bili malo vjerojatni, cilj je isti: na temelju prekršaja zakonskim putem doći do sredstava koja će iz privatnog prijeći u državno vlasništvo. Otuda je gotovo nevjerojatan primjer koji slijedi, a koji se i dogodio i nije se dogodio nedavno i koji upravo zbog toga zaslužuje težinu ekskluzivne vijesti s naslovom: »Policija oštetila proračun za milijunski iznos!«. Iza tog skandaloznog naslova mogla bi ići vijest, recimo, sljedeće sadržine: »U noći između 31. prosinca prošle i 1. siječnja ove godine veliki broj stanovnika Subotice kao da je poludio, jer je bacajući petarde, topovske udare i druga pirotehnička sredstva, te pucajući iz vatrenog oružja u gradu napravio atmosferu goru nego na vojnoj vježbi. Građani koji nisu sudjelovali u ovoj historiji jedva su dočekali prve sate zore kada se tutnjava malo smirila, a nemali broj pasa dobio je živčani slom ili su potrgali lanac. Sudeći po intenzitetu grmljavine, policija ni ovoga puta nije reagirala na način kako joj to zakon nalaže, odnosno nije kažnjavala bestijalne izgrednike koji su se nesmetano izživljavali, čime je oštetila državni proračun za milijunske iznose od neplaćenih kazni«.

Za medije sklone nastavku priče kada je riječ o rubrici *crna kronika* ova je kratka hipotetička vijest s osnovnih pet pitanja (tko, što, kada, gdje i kako) mogla poslužiti kao prava poslastica za nastavak priče u vidu »informacije plus«, odnosno odgovora na pitanje »zašto?«, i to samo na temelju držanja za zakon kao budala za petardu. Zakon o javnom redu (*Sl. glasnik RS*, br 6/2016 i 24/23018),

zna to svaki novinar i pozornik, propisuje »snošenje posljedica« za osobu koja baci petardu na javnom mjestu a u tom trenutku se tamo zatekne policajac ili ako ga netko od susjeda ili prolaznika vidi i prijavi policiji. Osoba će »snositi posljedice« čak i ako petardu baci u svom dvorištu (ili na terasi stana) ukoliko se eksplozija čuje i na ulici (a čuje se) i uznemirava druge ljude (a uznemirava). Taj zakon propisuje da »snošenje posljedica« za neodgovornog pojedinca koji baca petarde može iznositi i do 100.000 dinara, a za one koji pucaju iz vatrenog oružja i do 150.000 dinara ili pak 30 do 60 dana zatvora.

Ako ne istraživački, a ono bar analitički tekst ili emisija naprosto vapi za potpunom prostorom u kom bi gomila nadležnih i kompetentnih stručnjaka dalo odgovor na pitanje »zašto?«. Ali ne »zašto?« se neodgovorne budale izživljavaju, jer da nisu to ne bi ni radile to. Odgovor na pitanje »zašto?« odnosi se na fenomen nerada, ili bar nedovoljnog rada, policije, i to u situacijama koje su lako predvidive (poput dočeka novih godina, božića, slava i sl.) i kada ih na to i zakon obvezuje? Građani koji ne sudjeluju u bestijalnostima ovoga tipa opravdano se pitaju koliko je policija podnijela prekršajnih prijava protiv osoba koje se izživljavaju pucnjavom, odnosno gdje je policija u svim tim satima? Suptilnija verzija, u kojoj bi sugovornik bio i neki psihijatar, ponudila bi i odgovor na pitanje uživaju li policajci u tome, a neki od njih možda i sami u tome sudjeluju ili je pak riječ o neobjašnjivoj pojavi kolektivne gluhoće u vrijeme buke?

Ako se išta može navesti u obranu nerada, onda je to činjenica da je tako svuda. Ako je to, pak, dobar izgovor za propuštenu priliku legalnog i legitimnog punjenja proračuna na temelju podnešenih prekršajnih prijava, onda će situacija već danas, a i sljedećih dana ostati ista: normalna većina svuda zbog budala ispada luda.

Z. R.

Zoran Bukur iz Pančeva, vlasnik nakladničke kuće *Habit 013*

Četiri desetljeća uz knjigu

Knjižarska mreža je skoro pa odumrla, osim nekolicine velikih koji su ih održali u životu, ali pri tome monopolizirali tržište svojim izdanjima, kaže naš sugovornik

Sedamdesetogodišnji **Zoran Bukur** iz Pančeva već skoro četiri desetljeća bavi se prodajom knjiga i nakladništvom. Startao je 1983. u beogradskoj *Prosveti*, kao zastupnik za tržišta u Sloveniji i Hrvatskoj, a nakon raspada SFRJ, 1992., kreće u samostalnu nakladničku avanturu. Njegova nakladnička kuća nosi naziv *Habit 013*.

»Moje samostalno nakladništvo započelo je raspadom negdašnje države 1992. godine, što je tada u tim nesretnim i strašnim vremenima bilo više iznuđeno rješenje no dobrovoljna odluka. Jasno mi je bilo da više neću moći surađivati sa svojim partnerima i prijateljima u Hrvatskoj i Sloveniji kao zastupnik beogradske *Prosvete*, čak da neću zadugo vidati ni svoju širu obitelj u Rijeci, odakle sam rodom. Bila su to bolna i teška saznanja i tu patnju koju sam osjećao i koju ni do danas nisam istisnuo iz sebe zna samo onaj koji ju je doživio«, prisjeća se Bukur.

Hrvatski autori

Njegova nakladnička kuća objavljuje književne ali i druge naslove, a između ostalog i hrvatske autore: tiskala je djela **Marulića**, **Gundulića**, **Ivanu Brlić Mažuranić**, svećenika **Mikaela Sent Martonija**, koji je djelovao u Hrvatskoj a podrijetlom je iz Vojvodine.

»Moja domovina je Hrvatska i ona mi je duboko u srcu. Želio sam da i na ovaj način budem povezan s njome,

makar toga ona nije bila niti je 'svjesna', da ju personificiram. Cjelokupna moja naklada tiskana je na latinici. Izuzetno, zbog uvjeta objavljivanja naslova namijenjenih osnovnim školama u Srbiji morali smo tiskati na ćirilici, jer je to službeno pismo u institucijama prosvjete u Srbiji. Uvijek sam imao 'dobronamjerne' savjete, da se manem objavljivanja knjiga hrvatskih autora, ali nikad od osoba koje su zvaničnici ili koji su u državnim tijelima već od pojedinaca u mom okruženju. Imao sam zgodu, kada sam objavio *Bajke naroda Balkana*, da sam 'prisvojio' jednu bajku iz tog opusa od drugog naroda i dodao ju odjeljku bajki hrvatskog naroda, sa svim neugodnostima koje su slijedile. No, to je sve već prošlost. Nisam se nikad mnogo uzbuđivao oko svega toga i imao sam svoj put kojega se ne sramim, dapače, ponosan sam na njega«, priča naš sugovornik.

»Plivaj ili se udavi«

Govoreći o nakladništvu u Srbiji, Bukur smatra kako je ono podcijenjeno: »po prilici, ako možeš plivaj ili se udavi«. Napose, kako dodaje, ako se želite baviti ozbiljnom literaturom, a ne petparačkim temama. »Klijentela moje

Budućnost knjige

Upitan kako vidi budućnost knjige u okruženju koje je sve više digitalno te okrenuto tzv. ekranskoj kulturi, Bukur kaže:

»Nikada digitalizacija neće moći zamijeniti živu opipljivu stvar koja se zove knjiga. Pogledajte kakvi su redovi u svijetu kada se pojavi novo izdanje! Može li se virtualna vožnja na računalu zamijeniti stvarnom vožnjom automobilom?«

nakladničke kuće su narodne knjižnice, škole, predškolske ustanove, a tu je najmanje novca, jer ta klijentela opstaje na vrlo ograničenom proračunu. Knjižarska mreža je skoro pa odumrla, osim nekolicine velikih koji su ih održali u životu, ali pri tome monopolizirali tržište svojim izdanjima. Paradoks ovdje je da je nakladnik u isto vrijeme i knjižar. Pa što mislite, koliko će 'gurati' svoja, a koliko tuđa izdanja? Nadalje, država uopće nije zainteresirana za materijalnu i promotivnu potporu nakladništva – i to globalno. S druge strane, čuveni i veliki Beogradski sajam knjiga, pokazuje suprotno – da u javnosti postoji itekako želja za knjigom, mada je pitanje za kakvom vr-

stom književnosti. Zbog pandemije Sajma nema već dvije godine, a i kada ga je bilo za većinu malih nakladnika bio je nedostupan zbog enormno visokih cijena zakupa štanda», navodi Bukur.

Upitan prati li knjišku scenu ovdašnjih Hrvata, koja posljednjih godina izbaci četrdesetak naslova godišnje, kaže:

»Moram priznati baš i ne, što smatram svojim velikim propustom, koji želim ispraviti što prije«.

Eko knjiga za djecu

Zanimljivo je da se naš sugovornik okušao i kao autor: objavio je knjigu za djecu *Ekobukvica*. Kroz poučne priče, knjiga govori o važnosti očuvanja životnog okoliša, te daje praktične savjete – od toga kako se ponašati u prometu do toga kako pomoći roditeljima prilikom raznih popravki.

»Tu sam i autor i nakladnik. Nećete vjerovati, ova knjiga je imala tri izdanja i sva su rasprodana i opet bi bila. Ne znam ni sam, mislim da je tajna u temi i praktikumu koji ovo izdanje sadrži. Moram priznati da su sva naša izdanja uvijek imala uspjeha u prodaji, i to se odnosi i na hrvatske autore. Moram biti iskren do kraja – nikada nisam od klijenata koje sam spominjao doživio bilo kakvo odbijanje, ako su autori Hrvati. Ne zaboravite da su moji klijenti ustanove Srbije. Čini se čak da su pomalo 'gladni' takvih izdanja. Volio bih da je takva situacija i s druge strane granice, kada su u pitanju srpski autori. Provjerit ću i to kada Hrvatska uvede euro, jer ću tada moći nesmetano pokušati suradnju, kao što je sada slučaj s Crnom Gorom, čija je valuta euro i gdje imamo pomalo izvoz«, kaže naš sugovornik.

U registru

Kao poduzetnik upisao se u Registar hrvatskih gospodarstvenika u Srbiji, prosperitetni projekt koji provodi *Cro-Fond*.

»Smatram da bi bilo krajnje neozbiljno i štetno po Hrvatsku da ovaj projekt ne završi do kraja i što prije. Nisu u pitanju samo goli novci nego i osjećaj da nismo zaboravljeni i prepušteni volji samo nekih drugih. Trebalo je to davno već činiti, jer smo svjedoci da u Europi i u okruženju svaka država brine o svojoj nacionalnoj manjini. Najbolji primjer je Mađarska«, pojašnjava on.

Bukur je aktivni član hrvatske zajednice u Banatu, član je Udruge banatskih Hrvata i Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini. Upitan da ocijeni položaj Hrvata u Pančevu, kaže:

»U naletima nacionalizma stvari idu u suprotnom smjeru, od onog kojim su nekako išle do prije desetak godina. Što reći a da već svi sve znamo. Dovijamo se pomoću štapa i kanapa. Raštrkani smo, bez dovoljno sredstava i informacija. Neki možda i zaplašeni, poneki čak nezainteresirani, a znam da su Hrvati. Bilo mi je izuzetno krivo i to moram ovako javno izreći: prije više godina želio

sam dobiti domovnicu Hrvatske. Nije mi trebala niti za putovnicu, niti za bilo što posebno. Hladno sam odbijen iz čisto birokratskog objašnjenja da sam se 'svojevremeno ispisao iz matičnog ureda u Rijeci, 1984. godine' – što je istina, jer smo tada živjeli u istoj državi, a ja bio tada zaposlen u Općini Vračar, gdje je bio uvjet da zadržim posao ako tamo upišem boravište. Tada nije bilo na vidiku ni rata ni raspada. S druge strane, ispred konzulata Hrvatske vidio sam od ranog jutra redove onih koji su čekali da dobiju i putovnice i domovnice, a pri tom su se pa skoro javno rugali da su nosili puške protiv tog istog konzulata u prošlim ratovima. Mislim da oni u Hrvatskoj koji bi trebali više voditi računa o svojoj nacionalnoj manjini to rade veoma slabo, da ne kažem trajlavo, nezainteresirano – nažalost«.

D. B. P.

Miroslav Klašnja, najstariji član zbora petrovaradinskog HKPD-a *Jelačić*

Bas-bariton, godina osamdeset šesta

Glas je školovao kod najveće češke operne umjetnice Zdenke Zikove, kod koje su školovani vrhunski pjevači koji su nastupali u milanskoj Scali i newyorškom Metropolitenu, ali se ipak opredijelio za svoju struku i pjevanje je ostalo samo ljubav od koje ni danas, usprkos godinama, ne odustaje

»Rođen sam u nacionalno mješovitoj obitelji, srpsko-hrvatskoj, pravoslavno-katoličkoj. Otac mi je bio podrijetlom Ličanin, a majka Hrvatica iz ugledne obitelji **Marić** iz Hrvatske Kostajnice. U obitelji smo slavili i jedne i druge blagdane, redovito, tako da sam odmalena naučen na toleranciju. U našoj obitelji nikad nije bilo jezika mržnje nego smo sa svim ljudima surađivali i družili se«.

Ispostavit će se da je ovakvo djetinjstvo **Miroslava Klašnje**, osamdesetšestogodišnjaka iz Novog Sada, bilo vrlo plodno za njegovu dalju karijeru. Rođen je 1935. u Tovarniku, mjestu rođenja jednoga od najvećih hrvatskih književnika **Antuna Gustava Matoša**.

»Već kao mali sam bio pozivan na razne svečanosti. Gimnaziju sam završio u Srijemskoj Mitrovici i tamo sam bio zapažen u zboru kao dobar pjevač. Po završetku gimnazije upisao sam Rudarski fakultet u Beogradu, oduševljen romanom **Emilea Zole** *Germinal* o rudarima u Loreni i *Zvijezde gledaju s neba* **Archibalda Cronina**. Slušao sam prigovore kako je to opasan poziv, jer se radi o podzemnim eksploatacijama ruda. Nisam mogao dobiti studentski dom, živio sam od dječjeg doplatka, jer nisam bio član Saveza komunista. Pri kraju sam ipak dobio stipendiju. Kad sam se upisao, bio sam 113., a svega 26 nas je završilo redovito«, kaže Klašnja.

Ispod zemlje

Studentska stipendija koju je dobio od rudnika Breza, koji se nalazi između Sarajeva i Vareša, puno mu je značila. Taj je rudnik mrkog ugljena poznat po čuvenom rudaru **Aliji Sirotanoviću**, kojega je, kao upravnik, umirovio.

»U takvom rudniku ima dosta eksplozivnih plinova, metana, ugljičnog dioksida, prodora vode i sličnih incidenata. Kao inženjer, o tome sam puno vodio računa. Dok sam bio upravnik, nije bio nikakvih većih slučajeva toga tipa. Kada je došlo do krize ugljena i kada su uvedene električne i dizelske lokomotive, prešao sam

u rudnik željezne rude Ljubija sa sjedištem u Prijedoru. Bio sam direktor najvećeg pogona oko 10 godina i za to vrijeme sam vodio računa da radim na unapređenju tehnologije i sigurnosti rudara i borio sam se za bolje plaće. Kod nagrađivanja postigao sam cilj da moji rudari imaju veću plaću od mene, direktora. U početku mi to nisu vjerovali, ali to sam dokazao«, kaže naš sugovornik.

Nastavlja svojim novosadskim životnim razdobljem, započetim godine 1977., koji i dalje traje. Tada su ga, kako navodi, kolege sa studija pozvale da dođe u *Naf-tagas*. Došao je, dobio stan i bio rukovoditelj za unapređenje tehničke kontrole. Povremeno je radio u Jordanu i u Alžiru. Ipak, u Novom Sadu je ponovno otkrio svoju ljubav prema pjevanju.

»Te godine priključio sam se zboru *Svetozar Marković* u kojemu je ravnatelj bio **Lazar Buta**, dirigent novosadske opere. Naime, za vreme studija sam pet i pol godina pjevao u Akademskom zboru *Branko Krsmanović*. Tamo su mi kolege i ravnatelj rekli da trebam školovati glas. Otišao sam kod najveće češke operne umjetnice **Zdenke Zikove**, kod koje su školovani vrhunski pjevači koji su nastupali u milanskoj *Scali* i newyorškom *Metropolitenu*. Ona me je odmah primila i dvije i pol godine učila solo pjevanje. Kad sam završio fakultet, morao sam prekinuti pjevanje jer sam primio stipendiju i morao sam se zaposliti u rudniku, na što je Zikova vrlo uvrijeđeno reagirala. 'Pa ja sam Vas pripremala za velikog svjetskog pevača! Vi ste jedini kojega sam spremala besplatno! Idite da Vas moje oči ne vide', rekla mi je.«

Nakon pet godina rada u Brezi prijavio se za francusku stipendiju za specijalizaciju iz područja rudarstva. Boravio je 11 mjeseci u Francuskoj.

»Tom prilikom sam se prijavio za čuveni zbor na Sorboni. Provjera je bila rigorozna. To su vrhunski glazbenici i pjevači, doktori znanosti, specijalisti, liječnici, pravnici s doktorskim diplomama. Slušajući me, rekli su da rade *Requiem Antonina Dvořaka*, no već su odmakli s probama. Onda su se, slušajući mene, dogovorili da svakoga

FOTO: Lara Grginčević

dana idem u njihove privatne kuće da uvježbavam. Tako sam išao s kraja na kraj Pariza. Bili su oduševljeni mojim pjevanjem. Kada sam se vratio u Prjedor, nastupao sam u gradskom zboru *Dr. Mladen Stojanović*.«

Zborovi, probe, nastupi, politika

»Došao sam u *Naftagas*, uključio se u zbor *Svetozar Marković* i u njemu bio do 1981., kada sam prešao u novosadski židovski zbor *Hashira* i s njim bio 11 dana u Jeruzalemu, između ostalog i na Kristovu grobu. Godine 2001. formiran je zbor *Jelačića* u Petrovaradinu, koji je počela voditi **Vesna Kesić-Krsmanović**, ravnateljica zbora opere SNP-a u Novom Sadu. S našim zborom ona je napravila veliki uspjeh. Od diletanata, koji faktički nisu znali pjevati u zboru, napravila je zbor koji izvodi četveroglasno pjevanje i ozbiljne i složene skladbe. To je najjači zbor među Hrvatima u Vojvodini, a možda i jedan od najjačih u Vojvodini uopće. Često smo bili pozivani i gostovali u Hrvatskoj, u mnogim mjestima. Pamtim svoje nastupe u Ceraku, prije tri godine. Tu sam pjevao *More mi je ljubav moja* od **Franje Štefanovića**, naizmjenično sa zborom. Na završetku su mi prišli i pitali me jesam li profesionalni operni pjevač. Nisu mi vjerovali da nisam. Često na božićnim koncertima nastupam u solističkim dionicama *Venite, fideles (Dođite, vjerni)*, skupa sa zborom«, kaže Klašnja.

»Profesorica Kesić-Krsmanović je izvanredna ravnateljica. Vrlo je simpatična i sve radi s osmijehom i druželjubivošću. Ona ima ogromno vokalne i zbarske iskustvo. Volim biti dio toga zbora«, kaže on. *Venite, fideles*, po kojoj je Klašnja poznat pratiteljima zbora *Jelačića*, oso-

bito na koncertima, kaže, upravo je Kesić-Krsmanović predložila da pjeva.

»Očuvan glas je ostatak mojeg pjevačkog školovanja. Naučio sam tehniku disanja i upravljanja glasom, mada nisam potpuno zadovoljan. Kada sam učio, imao sam veoma voluminozan, prodoran glas, s rasponom od dvije i pol oktave. To je vremenom opalo, a ja uvijek uspoređujem svoje nekadašnje pjevanje sa sadašnjim i prema sebi sam vrlo kritičan. Uključen sam u djelovanje dvaju zborova i imamo probe do četiri puta mjesečno. Glas sam naslijedio od majke koja je fenomenalno pjevala«, prisjeća se Klašnja.

Kada je došao u Novi Sad i u *Naftagas*, počeo se baviti i politikom. Prvo je bio član *Reformista Ante Markovića*, a onda je prešao u Ligu socijaldemokrata Vojvodine, gdje je od 2000. do 2008. u Skupštini grada bio zadužen za sva javna poduzeća.

Iako optimist, Klašnja je jasan:

»Kad budem osjetio da mi glas vibrira, prekinut ću sa pjevanjem, jer neću moći izdržati samokritiku.« Siguran je da bi se nastavio glazbeno školovati da nije bilo materijalnih potreba:

»Svatko osjeća nagon da se glazbeno ispolji. Ako ima dara za vokalne pevanje, mora se boriti da ostvari svoje želje koliko je sposoban, a život pokaže vrijedi li to ili ne.«

Klašnja je udovac. Ima dvije kćeri, obje na medicinskim profesionalnim stazama. Svoje dobrodušno lice ne skriva pred svojim sugrađanima, no ponekad, kada žuri na probe zbora *Jelačića*, zna se učiniti strožim. Glazbom protkan život ovoga Novosađanina teče i dalje s puno unutarnje radosti, koju dijeli u svojim nastupima s publikom.

M. Tucakov

Ivana Dekić, osnivačica grupe *Naša mala kuhinja*

Kuharska obitelj s 20.000 članova

Nema tu egzotičnih jela, egzotičnog serviranja, već onako kako stvarno kuhamo našim obiteljima svakoga dana. Netko se potrudi oko samog načina služenja jela pa to bude i lijepo dekorirano, a nekada je to jednostavno »zdjela na stol«

Ivana Dekić iz Berega odrasla je u brojnoj obitelji u kojoj se kuhalo svakoga dana. Kuha se i danas i u obitelji njenog supruga i to Ivani nije bio problem. Problem joj je bio kako količine prilagoditi manje brojnoj obitelji. Svladala je i to i nastavila kuhati s uživanjem. A prije dvije godine ova mlada kućanica odlučila je pokazati i drugim što i kako to ona kuha. Idealno mjesto za to pokazao se Facebook, društvena mreža na kojoj je Ivana otvorila svoju stranicu *Naša mala kuhinja – kuhajmo srcem*.

Kutljača bez granica

Ideja bi možda ostala samo u Ivaninoj glavi da nije bilo upornih prijatelja, koji su je nagovorili da krene objavljivati fotografije i recepte iz svoje kuhinje.

»Sve što sam do sada spremila i što su drugi probali dopalo se svima, a i ja se volim pohvaliti onim što

priprelim. Odmah sam odustala od YouTube kanala, jer mi je želja bila omogućiti pitanja, komentare, rasprave. Sve to može se na jednoj Facebook grupi. Grupa je osnovana prije dvije godine i sada ima skoro 20.000 članova. Članovi su iz različitih krajeva: iz Srbije, Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Makedonije, Austrije, Njemačke, Francuske, Kanade, Amerike, čak i iz afričkih i azijskih zemalja. Kada govorim o zemljama izvan našeg okruženja, članovi su obično ljudi s ovih prostora koji žive u inozemstvu«, priča Ivana i kaže da je skoro 20.000 članova grupe uspjeh, ali za nju samu iznenađenje.

Neki članovi grupe samo prate objave, komentiraju ili postavljaju pitanja, traže savjete, dok se drugi aktivno uključuju sa svojim receptima, što pridonosi da grupa svakodnevno ima svoje objave.

»Najviše je u grupi nas kuhara amatera, ali ima i profesionalnih kuhara koji uvijek mogu dati kakav dobar savjet. Jela su slična, ponekad se samo različito zovu, ponekad se recepti razlikuju samo u nijansama. To što smo iz različitih krajeva, što smo različite vjere, nacije i što nam te odrednice uopće nisu bitne jedna je od lijepih strana ove naše Facebook grupe«, kaže Ivana.

NASA MALA KUHINJA-
kuvajmo srcem

• Privatna grupa • 19,8 tisuća članova

Pridružuje se

Postavi

Informacije Rasprava Istaknuto Tema Članovi Događaji Medijski sadržaj

Laboška, pa na stol

Grupa je otvorena za sve koji žele aktivno sudjelovati ili objavljivati, ali postoji jedno pravilo: može se objaviti samo ono što se stvarno kuha uz fotografije procesa pripreme.

»Naša grupa ne može se koristiti za reklame, ne mogu se objavljivati objave s YouTube kanala, ne mogu se skinuti recepti s interneta i objavljivati u grupi, ne mogu se objavljivati dijeljene objave. Pravilo je fotografirati cijeli postupak pripreme, objaviti recept, detaljno objašnjenje. Prednost je što se može u komentaru tražiti objašnjenje, pitati. Recepti koje objavljujemo su recepti jela koja se pripremaju od namirnica koje su nam svima dostupne. Nema tu egzotičnih jela, egzotičnog serviranja, već onako kako stvarno kuhamo našim obiteljima svakoga dana. Netko se potrudi oko samog načina služenja jela pa to bude i lijepo dekorirano, a nekada je to jednostavno 'la-

boška na stol'. Obično sve što spremam fotografiram i recept i sam način pripreme dijelim s ostalim članovima grupe«, kaže ova mlada poduzimljiva kućanica koja uz redovito kuhanje, a kaže u kuhinji provede oko tri sata dnevno, ima još volje i sve što spravlja podijeliti i s drugima.

I to radi svakodnevno. I ona, kao i ostali članovi grupe, koristi recepte koji su objavljeni, pa se u Ivaninoj kuhinji pripremaju i jela po receptima iz drugih krajeva, baš kao što se i po njenim, bereškim receptima, kuha stotinama i tisućama kilometara dalje od Berega.

Hana i Ema, njezine kćeri, rado joj pomažu u kuhinji, a najviše vole ukrašavanje slastica, pa su tako praznici koji su iza nas za njih dvije bili pravo uživanje.

Na kraju ove priče nametnulo se i pitanje što dalje, je li ova grupa samo početak neke šire kulinarske priče? Ivana za sada ne razmišlja o tome.

Z. V.

Naši gospodarstvenici (LXXIII.)

»Filozofija« svinjogojstva – konstantnost i upornost

Ratarstvo i stočarstvo, grane su poljoprivrede kojima se bave brojne obitelji na sjeveru Bačke i ti se poslovi u gotovo svim slučajevima prenose s generacije na generaciju. To je slučaj i s bračnim parom **Crnković – Kalmanom Kalom**, rodnom iz Subotice i **Đurđicom**, rodnom iz Đurđina, koji su se nakon 15 godina rada u Italiji vratili u rodni kraj i u okviru svog gospodarstva na Verušiću započeli s bavljenjem poljoprivredom, što su inače radili i njihovi roditelji.

Farma za 900 tovljenika

Cilj odlaska u Italiju, prvo Kale (1994.), a potom i Đurđice (2001.), od početka je bio povratak u Suboticu, što se i dogodilo 2010. godine, kako bi uštedeći zarađeni novac uložili u vlastiti biznis. Dugo su razmišljali čime bi se mogli baviti i na koncu je odluka donesena.

»Razmišljajući o tome da bi novac najbolje bilo uložiti u nešto gdje se može ostvariti veći obrt kapitala, odlučili smo da to bude poljoprivreda. Njom su se bavili i Kalini i moji roditelji, tako da nam to uopće nije bilo strano«, započinje priču Đurđica, koja je inače diplomirana agroekonomistica, pa tako, osim u samim radovima, doprinos i svojim stručnim znanjem.

Osnovna djelatnost kojom se bave je svinjogojstvo.

»Budući da je u to vrijeme zemlja bila skupa i nismo bili u mogućnosti kupiti veće površine, odlučili smo se za svinjogojstvo zato što su tada bili mnogo bolji uvjeti, moglo se od toga živjeti i lijepo zaraditi.

Imali smo i nešto malo naše zemlje, što smo, zbog potrebe za stočnom hranom, vremenom proširili uzimanjem u zakup, koristeći pravo prečeg zakupa državne zemlje. Tako da je sada dobro što se bavimo i jednim i drugim, jer u početku ne bismo mogli živjeti samo od ratarstva, a sada samo od svinjogojstva. Sada se to međusobno nadopunjuje, i za one s manje zemlje uvijek je dobro da se bave i stočarstvom«, kaže Kalo i navodi podatke o farmi svinja:

»Naša farma je registrirana na 900 tovljenika, a uvijek imamo oko 500 živih grla u svinjcu – od toga je oko 50 krmača, te odojci. Što se tiče tovljenika, godišnje ih uvijek imamo oko 700-800. Znači, finalni proizvod su nam tovljenici, koje gledamo da što više proizvedemo i koje potom predajemo jednoj klaonici, s kojom radimo evo već jedanaestu godinu. Nemamo s njom potpisan nikakav ugovor, sve ide 'na riječ', oni prate cijene na tržištu i predlažu ih, i sve je do sada ispoštovano budući da su

zadovoljni kvalitetom naših tovljenika. Svinja nema dovoljno, a uvijek ih treba i sve se mogu prodati«.

Rad uz oscilacije i poticaje

Kao i u svim poslovima, i onaj u svinjogojstvu nosi određene rizike i treba biti spreman na stalne oscilacije na tržištu kada je u pitanju cijena svinja.

»Što se tiče cijena, tržište je dosta oscilatorno i nikad ne znaš koliko će ti ponuditi. Primjerice, danas (21. 12. 2021) je cijena svinja 190 din/kg, a prošlog tjedna je bila 170 din/kg. Zbog toga je u ovo vrijeme dobro to što se možemo preklapati sa žitaricama, što smo mogli dobro prodati žito i kukuruz, pa je to popunilo ovaj gubitak. Kad

**»Kad bismo se bavili samo svinjama, ne bismo mogli od toga živjeti i puno njih je ove godine odustalo od svinjogojstva i prodalo svoje farme«, kaže Kalo Crnković
»Ovaj posao je riskantan, a 'filozofija' svinjogojstva je ta da se njim trebaš konstantno i dugoročno baviti«, kaže Đurđica Crnković**

bismo se bavili samo svinjama, ne bismo mogli od toga živjeti i puno njih je ove godine odustalo od svinjogojstva i prodalo svoje farme. Dugo je bila jako niska cijena, a inputi (žito, ječam) su bili jako skupi i onaj tko je to stavio na papir zaključio je da je više od godinu dana (od prošle jeseni) bio u gubitku«, navodi Kalo, a Đurđica ističe kako se svinjogojstvom, da bi imao koliko-toliko pristojnu zaradu, treba konstantno i dugoročno baviti.

»Sve u svemu, ovaj posao je riskantan, a 'filozofija' svinjogojstva je ta da se njim trebaš konstantno i dugoročno baviti. Jednom ćeš dobiti manju cijenu, a drugi put veću, i to zimi kada je potražnja odojaka i svinja veća te ljeti zato što se mora sačuvati ječam ili kukuruz od prošle godine, a to skladištenje košta. Upravo zbog toga, prvo što smo uradili jest da smo napravili skladište za žitarice (kapaciteta 300 tona), bez čega ne bismo mogli funkcionirati. Tu je i problem s državnom zemljom. Naime, povećanjem broja svinja, država nam smanjuje površinu zemlje koju

dobijemo povrat. Pratim sve i ako ispunjavamo tražene kriterije, obavezno konkuriramo. Na krmače svake godine dobijamo poticaje, a također i po prodanom tovljeniku dobijemo tisuću dinara, za što tri puta godišnje možemo podnijeti zahtjev. Pri nabavi novih nazimica (mladih krmača) također imamo pravo dobiti nazad povrat novca od 50 posto. Primjerice, ako kupimo deset nazimica, možemo dobiti nazad do 180 tisuća dinara, odnosno 18 tisuća po krmači. Sve to uvijek stigne, ali se mora čekati od pola godine do godinu i pol. Relativno smo zadovoljni što se pomoći države tiče, jedino što je puno papirologije i potrebno mi je nekad i pet dana kako bih prikupila svu dokumentaciju koju im treba poslati. Sad se nešto spominje da će se preći na e-agrar, što znači da će se od kuće moći poslati zahtjevi i to će umnogome sve olakšati.«

Na pitanje koje ratarske kulture gaje, kojom mehanizacijom raspolažu i pomaže li im netko oko poslova, Kalo odgovara:

»Na državnoj zemlji isključivo kulture koje se koriste za stočnu hranu: ječam, žito i kukuruz, a na našoj i uljanu repicu. Trenutno obrađujemo nešto preko 40 hektara zemlje i za to imamo svu potrebnu mehanizaciju: dva veća i jedan manji traktor i priključnu mehanizaciju (prikolica, tanjirača, plug za oranje, sjetvospremač, valjak za obradu zemljišta). Gotovo sve radimo supruge i ja sami, jedino nam oko pripreme stočne hrane pomaže moj nećak **Matija Sekereš**, koji nam dolazi jednom-dva puta tjedno i to nam puno znači.«

nam daje u zakup, navodno zato što je nema dovoljno na teritoriju naše općine. U početku smo imali nešto preko 50 hektara i 30 krmača, a sada imamo 30 hektara i 50 krmača«, kaže ona, ističući kako su im za bavljenje svinjogojstvom uzor bili njen šogor **Ivan Dulić** i sestra **Mirjana** iz Đurđina, koji se također bave ovim poslom i koji su im i pomogli da sve ovo »stave na noge«.

Kao agroekonomistica, Đurđica je zadužena za financije i za praćenje državnih poljoprivrednih mjera.

»Svake godine podnosimo zahtjev za zakup državne zemlje, a prošle godine se to pravo produžilo na šest godina, tako da nam je to sad jedna sigurnost. Kada smo kupovali mehanizaciju, aplicirali smo na te poticaje i dobili 50 posto povrata sredstava. U sistemu smo PDV-a i tamo

Kao i na svakom salašu, i na ovom Crnkovićevih po dvorištu trčkara perad, travu pasu ovce, a osim psa, kao kućnog ljubimca drže i jednog konja.

»To je sada već stara kobilica (17 godina), koju sam dobila od oca kao poklon kada smo se vratili iz Italije. Ne koristimo je ni za kakav rad, pa ni za sport. Već desetu godinu se ždrijebi i dok ne prodamo ždrijebe, djeca se igraju s njim«, kaže na koncu Đurđica, koja je s Kalom ponosan roditelj trojki – sinova **Martina**, **Luke** i **Ante**, učenika trećeg razreda na hrvatskom jeziku u OŠ **Ivan Milutinović** u Subotici i koji vrlo rado pomažu u brojnim poslovima na verušićkom salašu.

I. Petrekanić Sič

Hrvati u Beogradu kroz povijest

BEOGRAD – U Fondaciji *Antun Gustav Matoš* u Beogradu 29. prosinca održana su dva događaja. Prvi je bio predavanje »Hrvati u Beogradu kroz povijest«, projekt koji je financijski podržan od Ministarstva za kulturu i informiranje Republike Srbije. Predavač je bio **Petar Dujić** iz Zemuna koji je govorio o radu sestara milosrdnica sv. Vinka Paulskog u bolnici u Zemunu i njihovom doprinosu u radu i opremanju bolnice kroz povijest.

Drugi dio predavanja bio je posvećen kiparu i arhitektu **Ivanu Meštroviću** i njegovim spomenicima u Beogradu i Srbiji. Predavač je bio **Stipe Ercegović**, predsjednik ZHB-a *Tin Ujević* iz Beograda. Na koncu je održan glazbeni događaj – božićni koncert zbora *Odjek*, koji djeluje u okviru ZHZ-a *Ilija Okruglić*. Koncert je financijski podržan od strane *The Balkan Trust for Democracy*, putem projekta Fondacije pod imenom Jačanje hrvatske zajednice.

S. D.

NS 2022: Za nove mostove

NOVI SAD – Uz program *Doček*, Novi Sad je 31. prosinca zakoračio u godinu kada je i službeno postao Europska prijestolnica kulture. Predstavu *Tesla izumetnik* redatelja **Nebojše Bradića**, izvedenu na jednom kraju mosta *Duga* i svojevrsnu Teslinu svjetlosnu galeriju u Podgrađu, povezali su građani, turisti, umjetnici i performer, povorkom koja je simbolički predstavila krilaticu projekta Europske prijestolnice kulture koja glasi »Za nove mostove«.

Performans *Svjetlost*, bilo je jedinstvena igra svjetlosti, pokreta i zvukova kroz različite audio-vizualne tehnologije osvjetljenja, uključujući 3D projekcije, što je ostvareno kroz povezivanje evropskih, regionalnih i domaćih, renomiranih umjetnika svjetla i glazbenika.

Službeni početak godine titule EPK u Novom Sadu bit će 13. siječnja, za kada je zakazano svečano otvaranje *Zenituum :: 2022*, u režiji slovenskog umjetnika **Dragana Živadinova** i to na glavnom gradskom bulevaru, kod Banovine, kao i nesvakidašnja izložba *Vreme i vasa* u *Studiju M* i koncerti europskih, regionalnih i domaćih umjetnika na više od 40 lokacija širom grada. Programi u okviru Dočeka planirani su i 12. kao i 14. i 15. siječnja.

Zimska škola hrvatskog folklora

KOPRIVNICA – U ponedjeljak, 3. siječnja, u Koprivnici je počela Zimska škola hrvatskog folklora, projekt Hrvatske matice iseljenika. Usprkos izazovima s putnim režimima i drugim epidemiološkim mjerama, prijavljeno je više od 70 polaznika iz Hrvatske, Njemačke, Austrije, Švicarske, Srbije, Bosne i Hercegovine, Crne Gore i Novog Zelanda. Ove godine podučavaju se nošnje, pjesme i glazbala (tambure i tradicijska) hrvatskoga alpskog područja, toč-

nije plesovi, pjesme, nošnje i glazba Hrvatskog zagorja, Karlovačkog pokuplja, Jaskanskog prigorja i polja, Po-dravine, Gorskog kotara i Grobinštine, Istre, Međimurja, a od plesova Hrvata koji žive u susjednim zemljama, a koji pripadaju alpskom području, podučavat će se plesovi i glazba gradišćanskih Hrvata.

Natječaj za izbor najljepše prelje

SUBOTICA – HKC *Bunjevačko kolo* i Organizacijski odbor manifestacije Veliko prelo objavili su Natječaj za izbor najljepše prelje Velikog Prelo 2022. godine koje će se održati 30. siječnja 2022. u Subotici. Prijavu za natječaj je moguće predati putem e-mail adrese hkcunjevacokolosubotica@yahoo.com, s naznakom za Veliko prelo 2022. – natječaj za Prelju ili putem Facebook stranice *HKC Bunjevačko kolo* (u inbox).

Uz prijavu je potrebno dostaviti: ime i prezime, mjesto stanovanja, godinu rođenja i kontakt telefon.

Prelja mora biti odjevena u bunjevačku nošnju; za sve zainteresirane organizatori mogu pomoći oko izbora nošnje. Natječaj je otvoren do 22. siječnja.

Natječaj za najbolju »preljsku pismu«

SUBOTICA – HKC *Bunjevačko kolo* i Organizacijski odbor manifestacije Veliko prelo objavili su Natječaj za najbolju »preljsku pismu« Velikog prelo 2022. koje će biti održano 30. siječnja 2022. u Subotici. Napisane »preljske pisme« potrebno je dostaviti na e-mail adresu: hkcunjevacokolosubotica@yahoo.com ili poštom na adresu HKC *Bunjevačko kolo*, ulica Preradovićeve br. 4, 24000 Subotica, s naznakom: za Veliko prelo 2022. – Natječaj za »preljsku pismu«. Uz prijavu je potrebno napisati tko je autor pjesme i kontakt telefon, adresu i e-mail. Pjesma treba biti napisana na hrvatskom jeziku ili na bunjevačkoj ikavici s temom koja je prigodna uz prelo, zimu, blagdane, bunjevačke običaje i tomu slično. Povjerenstvo za izbor »preljske pisme« informaciju o tome tko su autori pjesama dobivaju tek nakon izbora pobjednika. Natječaj je otvoren do 19. siječnja.

Čantavirski Bunjevci, liste za izbore

1. siječnja 1925. – *Neven* piše da je subotički školski nadzornik **Aleksandar Mikić** iz Opova (otac olimpijca **Jovana Mikića**) bio katolik i da je za vrijeme **Davidovićeve** vlade (27. srpnja – 11. studenoga 1924.), kada je ministar prosvjete bio slovenski klerikalac **Anton Korošec**, »išao na euharističke kongrese i to u prvim redovima s očenašima u ruci«.

2. siječnja 1930. – Subotički *Dnevnik* piše da Čantavir, ne računajući dobrovoljačke kolonije (Dobrovoljačko selo i Novi Srb poznat pod imenom Žednik), ima »oko 70% Slavena i to Bunjevaca s jednim malim brojem Slovaka,

a ostalih 30% otpada na nacionalne manjine, a najvećim dijelom Mađare. Osnovna škola u Čantaviru ima 15 slavenskih i 3 mađarska odjela. Čantavirski Bunjevci nisu zadovoljni, jer u crkvi nemaju svoju misu. Misa na hrvatskom je 1913. zabranjena«.

3. siječnja 1925. – *Hrvatske novine* pišu da je 30. prosinca 1924. Okružnom sudu u Subotici predana lista Vojvođanske pučke stranke za subotički izborni okrug. Nositelj liste je župnik **Blaško Rajić**. Za I. i II. subotički izborni kotar (srez) kandidat je **Miško Prčić** (posjednik), a zamjenik mu je **Tome Čović** (zemljodjelac), kandidat za senčanski i topolski izborni kotar je **Grgo Vukov** (posjednik), a zamjenik mu je **Loko Milković** (kolar). Kandidat za izborni kotar Senta i Stara Kanjiža je **Stipan Govorković** (radnik), a zamjenik mu je **István Kovács** (zemljodjelac). Lista je, kako piše *Nova pošta*, odobrena 2. siječnja 1925.

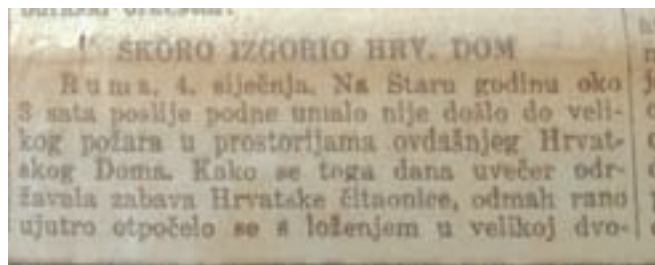
4. siječnja 1925. – *Nova severna pošta* piše da je 3. siječnja Okružni sud u Subotici cijelo prije podne vijećao o tome treba li lista Hrvatske republikanske seljač-

ke stranke za subotički izborni okrug biti poništena ili ne. Koncem 1924. vlada Kraljevine SHS zabranila je HRSS na temelju Zakona o zaštiti države zbog toga što je njezin predsjednik **Stjepan Radić** stupio u Seljačku internacionalu u Moskvi. Međutim, Okružni sud u Subotici još nije službeno obaviješten o tome. Stoga nije mogao poništiti listu HRSS-a za subotički izborni okrug na temelju vladine zabrane, nego samo iz formalnih razloga. Povod za to su mu dali sedmorica predlagача spomenute liste (od ukupno stotinu), koji su se 2. siječnja žalili sudu, tvrdeći da su njihova imena potpisali drugi ljudi.

5. siječnja 1924. – *Hrvatske novine* pišu da je na Novu godinu održana velika skupština Pučke kase u Subotici. Biral se nova uprava. Glasalo je 108 od 460 birača. Ostalih 342 su većinom salašari, koji ne ostavljaju svoje kuće na ovaj blagdan. Za predsjednika je ponovno izabran **Miško Prčić**. Izabrani su i ostali članovi stare uprave, izuzev **Ivana** i **Petra Crnkovića**, koji nisu bili kandidirani, jer nisu posjećivali kasinu niti plaćali članarinu. Umjesto njih izabrani su **Joso Rajčić** i **Toma Franciško**vić. S liste je izbrisan i **Staniša Neorčić**, također zbog nedolaska u Kasinu, a na njegovo mjesto je izabran **Josip Vuković Đido**.

6. siječnja 1939. – *Hrvatski dnevnik* piše da 8. siječnja zagrebačka Matica hrvatskih kazališnih dobrovoljaca nastupa u 8 i pol sati navečer u svratištu *Sloboda* u Somboru. Uz sudjelovanje solistice Hrvatskog narodnog kazališta iz Zagreba **Marije Afrić** izvodit će narodne plesove koji su prikazani na Olimpijadi u Berlinu 1936. List također obavještava da preprodaju ulaznice obavljaju hrvatske knjižare u Somboru: *Periškić* i *Ivković*.

6. siječnja 1939. – *Hrvatski dnevnik* piše da na Staru godinu oko tri sata poslije podne umalo nije izgorio Hr-

vatski dom u Rumi nakon što je plamen od jedne peći u velikoj dvorani zahvatio nutrinu zida, koji dijeli dvoranu od pozornice.

Petar Dešić, fotograf iz Čelareva

Fotografije života koji nestaje

Dešić je prepoznatljiv po fotografijama s etnografskim motivima, a neke od njegovih foto sesija realizirane su u suradnji s ovdašnjim Hrvatima – u Tavankutu, Baču, Beregu i Sontu

Petar Dešić iz Čelareva fotografijom se bavi deset godina. Svoj izričaj izgradio je baveći se etnografskim temama i motivima te zahvaljujući društvenim mrežama postao regionalno (pre)poznat. Fotografijama, kako kaže, nastoji oživjeti duh prošlosti, prikazati život koji se živio prije 50, 70 ili više godina. Kako je u pitanju »izumirući« svijet, prije negoli pritisne gumb na aparatu, potrebno je određenu scenu ili običaj iscenirati, što osim autentičnog odijevanja »modela«, zahtijeva i odgovarajuću scenografiju ili ambijent. To, kaže, nikada ne može biti »100 posto autentično«, ali da »bolje od ovoga vjerojatno više ne može, jer su plastika, guma i satelitske antene svugdje«. A ako osobe koje fotografira tu tradiciju »nose u sebi«, tada je i konačni rezultat bolji.

»Volim reći da fotografijama vraćam vrijeme unatrag. Privlači me autentičnost nekadašnjeg života na selu. Danas se sve nekako pomiješalo, nit su sela sela, nit su gradovi gradovi. S umjetničkog aspekta, mene ne privlači fotografirati suvremeno doba«, kaže Dešić dodajući kako je veliki ljubitelj slikarstva, od flamanskih majstora do djela ekspresionizma i secesije, što je, kako vjeruje, ostavilo traga i na to kako pristupa svojim fotografijama.

»Slovačka priča«

Po struci diplomirani inženjer petrokemije, fotografijom se bavi deset godina, a osim u Srbiji, snimao je i u Hr-

vatskoj, Mađarskoj i Rumunjskoj. Njegov ozbiljniji fotografski anagažman započeo je u suradnji sa zajednicom vojvođanskih Slovaka, što je kasnije rezultiralo i izložbom *Moja slovačka priča* koja je premijerno prikazana u veleposlanstvu Slovačke u Beogradu i koja je kasnije gostovala u nekoliko mjesta (Novi Sad, Pančevo...). Finale projekta bilo je u Bratislavi, gdje je izložba bila postavljena u središtu grada. Također, u sklopu projekta objavljena je i foto monografija.

»U slovačku zajednicu sam 'ušao' fotografiranjem jedne mise u Selenči 2014. godine, u suradnji sa svećenikom **Marijanom Dejom**. U međuvremenu sam obišao

Bereg

Sonta

Tavankut

26 sela u Vojvodini u kojima žive Slovaci. To je završilo izložbom i monografijom. U planu je i jedna nova monografija vezana za Slovake u Staroj Pazovi, jer je to mjesto u kojem sam općenito najviše fotografirao. Inače, u mojem opusu po broju fotografiranja na drugom mjestu su Mađari iz Bogojeva a na trećem bunjevački Hrvati iz Tavankuta«, pojašnjava on.

Običaji bačkih Hrvata

Kao fotograf, Dešić surađuje i s ovdašnjim Hrvatima. Vidi se to po foto albumima nastalim u Tavankutu (nošnja, ručno branje kukuruza, slamarke, detalji iz svakodnevice...), Baču (proštenje, nošnja), Beregu (ručno pranje rublja, žetveni običaji), Sonti (nošnja, misa).

»U dodir s ovom zajednicom došao sam preko Franjevačkog samostana u Baču, koji sam fotografirao, i fra **Josipa Špehara**. Kasnije sam, 2016. bio na *Dužijanci* u Đurđinu, ali sam tada samo fotografirao sam događaj. Prva 'prava' suradnja mi je bila s Tavankučanima 2018. godine. Oduševila me je posvećenost Tavankučana u očuvanju baštine, s njima je snimanja lako organizirati, tamo sada surađujem s **Ivicom Dulićem**. Planiram nova fotografiranja u Tavankutu – običaj *kraljica* na Duhove, zimsku idilu ako bude snijega. Plan mi je ići i kod kolekcionarke nošnje **Tamare Lerić** u Beregu, ponovno u Sontu... Nije lako organizirati ovakve foto sesije; okupiti ljude, pronaći nošnju i eksponate. Napose ako treba okupiti više ljudi za prikaz nekog običaja. Također, treba znati i propisno odjenuti osobe u nošnju, tu bih istaknuo **Stanku Čoban** iz Bača«, kaže Dešić napominjući kako mu puno znači potpora filmskog redatelja **Branka Ištvanića**, koji prati njegov rad i s kojim se i prijateljuje.

Nepovoljna epidemiološka situacija ga je, kaže, spriječila u mnogim foto projektima. Ali ne i zaustavila u potpunosti.

»Imao sam planirana snimanja, dosta u Slavoniji, koja mi je 'druga kuća' i gdje sam već dosta radio. Imam sada poziv za *Pokladno jahanje* u Velikoj Kopanici, u Semeljcima za običaj *Semeljačkih kraljeva* koji se nije prakticirao duže od jednog stoljeća«, kaže naš sugovornik dodajući kako bi se u bliskoj budućnosti volio baviti i videom, jer smatra da bi tako cjelovitije prikazao ono što želi.

D. B. P.

Božićni koncert u Novom Sadu

Moć tambure i umješnih vokala

Prvi veliki božićni koncert u crkvi Imena Marijina u Novom Sadu održan je 29. prosinca. Bio je to rezultat ideje i zalaganja članica novosadskoga ženskog tamburaškog sastava *La banda* da, u svojem stalnom traženju ozračja za svečano izvođenje tamburaške glazbe, te nastojanja da ta mjesta budu pristupačna širokoj publici, nastave tradiciju priređivanja nekog glazbenog događaja za ovaj blagdan.

»Mi cure smo uvijek za Božić pravile neki glazbeni događaj, te smo ove godine, u razmišljanjima što bi to moglo biti, te u razgovoru s **Davidom Bertranom**, kantorom novosadske 'katedrale' i voditeljem tamošnjeg mješovitog župnog zbora, došle na ideju da to bude koncert u ovoj velikoj crkvi. Našem pozivu pridružilo se još nekoliko sastava i zborova koji vole pjevanje i tamburašku glazbu«, kazala je za naš tjednik **Milica Lerić**, članica *La bande*.

Dame pjevaju i sviraju

Novosadski tamburaški kvartet, formiran 2018. godine, nastupio je prvi. Članovi kvarteta, napravljenog po ugledu na gudačke kvartete, **Milica Lerić** (prim), **Marko Parčetić** (A-basprim), **Dejan Petković** (E-basprim) i **Stefan Mihailović** (čelo) su nekadašnji ili sadašnji studenti Akademije umjetnosti u Novom Sadu. Osmočlani ženski vokalni sastav *Res miranda* izveo je dvije kompozicije, dajući tako doprinos vokalnoj glazbi koju izvodi. Dame iz skladnog tamburaškog sastava *La banda*, koji postoji od 2013. godine započele su drugi dio koncerta, izvođenjem, uz prefinjeni vokal **Aleksandru Krstić**, prigodnih pjesama aranžiranih od strane članica ovoga sastava: *Božić bili Siniše Leopolda* (soundtrack *Duge mračne noći*), *Let it snow*, *Feliz Navidad*, *Cohenove Hallelujah*

i *All I Want for Christmas* koju je do popularnih visina izgurala **Mariah Carey**.

Mješoviti zbor *Laudanti* novosadske župe Imena Marijina dio je povijesti ove župe. Osnovala ga je 1974. **Anica Nevolić** na temeljima tradicije pjevačkih zborova koji su u ovoj crkvi djelovali od njene izgradnje. Repertoar zbora prvenstveno su liturgijske popijevke, mise i moteti u razdoblju od gregorijanskog korala do suvremenih autora. Otkad je vođenje zbora u rujnu 2021. godine preuzeo kantor David Bertran, čini se da je započeo njegov novi život koji čine i nastupi izvan liturgije, a ovaj koncert je njegov veseo nagovještaj. Izveli su *Adeste Fideles*, *U Betlehemu* (božićni napjev iz Poljske), *Zdravo budi mladi kralju* (napjev iz Međimurja), *Gaudete*, *Pastorella* (solo sopran bila je **Milica Majstora**) i *Transeamus usque Betlehem*.

Simfonija tambure

Kulminacija koncerta bio je veličanstveni nastup Novosadske tamburaške filharmonije. U programu koncerta navedeno je da je ovaj veliki ansambl, kojega čine isključivo mladi glazbenici, okupljen oko projekta *Symphony of tambura*, baziranom na obradama svjetskih i domaćih uspješnica pop, rock, filmske i evergreen muzike te da mu je cilj popularizirati tamburaški zvuk kroz netipične žanrova za ove instrumente. Moćnim muziciranjem ravnao je već iskusni mladi glazbeni stručnjak Marko Parčetić, koji je većinu izvedenih skladbi i aranžirao. Filharmonija je nastupila i sa zborom *Laudanti*, uz posebno emotivnu *Tihu noć* i trijumfalno izvođenje *Božić je*, koju je uz Parčetića aranžirao i **Ninoslav Radak**, a gdje su solisti bili Aleksandra Krstić i **Predrag Macura**.

Više od 300 posjetitelja ovoga koncerta dobilo je te prednovogodišnje večeri jedinstvenu glazbenu slasticu, a Novi Sad pokazao i sebi i glazbenom svijetu koliko zaista mogu dati mladi glazbenici kada udruže svoju ljubav prema glazbi i kada svojim umijećem tu ljubav pretoče u doživljaj koji je svakome »sjeo«. Katolicima je on bio dio radosti rođenja Božjeg Sina. Brojim njihovim gostima i onima koji u crkvu u centru grada ne kroče redovito odgovarao je zbog repertoara svečanih svjetovnih pjesmi inspiriranih posredno ili neposredno božićnim ozračjem, jer koncert je pokazao da i za takve ima mjesta u ovoj crkvi. Konačno, tu su bila i klasična djela u neobičnim aranzmanima, sasvim nova, te još jednom demonstrirana moć tambure i umješnih vokala.

M. Tucakov / Foto: Lara Grginčević

Kalendar hrvatskih institucija za 2022. s porukom za predstojeći popis stanovništva

Pod naslovom »2022. godina je popisa!« hrvatske institucije i organizacije: Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, NIU *Hrvatska riječ* i Hrvatsko nacionalno vijeće u Republici Srbiji tiskale su kalendar u kojem šalju poruku: Znam tko sam: **HRVAT(ICA) / HRVATSKI JEZIK / RIMO-KATOLIK.**

Kalendar izlazi na 12 listova na kojima se nalaze identitetske poruke hrvatskih velikana u Srbiji, kao i povijesne teme. Tako se na listovima nalazi glagoljički potpis **Grgura Horvatovića**, vlasnika posjeda blizu današnjeg Santova iz 1517. i toponim Hrvatsko selo na Dunavu kraj Novog Sada s početka 18. stoljeća, glasilo srijemskih Hrvata *Hrvatski branik*, te poruke **Grgura Peštalića**, bana **Josipa Jelačića**, **Ivana Antunovića**, **Ante Eveto-**

vića Miroljuba, **Antuna Gustava Matoša**, **Blaška Rajića**, **Miše Brajca** i **Balinta Vujkova**, svjedočeći svoje hrvatsko nacionalno opredjeljenje. Teme prate prigodne ilustracije. Kalendar su izradili povjesničar **Vladimir Nimčević** i ravnatelj ZKVH-a **Tomislav Žigmanov** te dizajner **Darko Vuković**, a tiskan je u Štampariji *Zack* u Petrovaradinu.

Listovi sadrže katolički kalendar te kalendar s označenim blagdanima i praznicima koji se slave i obilježavaju u Srbiji i Hrvatskoj, kao i praznike hrvatske zajednice u Srbiji.

Kalendar se dijeli svim hrvatskim udrugama kulture, a pojedinci ga mogu dobiti u Zavodu za kulturu vojvođanskih Hrvata, NIU *Hrvatska riječ* i HNV-u.

Zahvala za zajedništvo oko oltara

S obzirom na to da živimo u nekom vremenu gdje se Bog i Crkva potpuno odbacuju, došlo je vrijeme da mi svojim životom i primjerom posvjedočimo da se može živjeti s Bogom i Crkvom, a da uz to možeš biti i uspješan čovjek

Na Staru godinu, 31. prosinca, vjernici brojnih župa imali su zahvalnost za proteklu godinu. Zahvalnost je drugačije protekla u subotičkoj župi sv. Jurja, gdje su se okupili sadašnji i nekadašnji ministranti, koji su došli zahvaliti ne samo za proteklu godinu nego i sve dosadašnje primljene milosti.

Ova ideja potekla je od nekadašnjeg ministranta, sada aktivnog župljanina ove župe **Jaše Šimića**, koji je ubrzo našao podršku **Grga Tikvickog** i **Mihajla Skenderovića**, a sve to je podržao župnik mons. **Ferenc Fazekas**, kao i s. **Nada Ivanković**.

Osjećaj pripadnosti

»Pomislio sam kako bi bilo lijepo da se okupimo, svi ministranti koji su ministrirali u ovoj župi u proteklih 60, pa i više godina. Velika većina ljudi je i dalje u ovom gradu, pa smo odlučili ideju provesti u djelo. Grgo je preuzeo tu inicijativu kontaktirati ljude i tako smo okupili ljude koji su nekadašnjih godina bili okupljeni oko oltara«, priča nam Šimić.

Iako je na popisu bilo 20 ljudi, njih četrnaest se odazvalo ovoj inicijativi.

»Mislim da je i to lijepi broj. Najstariji ministrant je 85 godina, pa je onda sljedeći 75 i tako redom, pa sve do mojih, 63 godine. Zahvalnost se u našoj župi tradicionalno obavlja dvojezično i mislim da je ovo bio odličan povod za susret. **Gábor Bisztricki** je animirao ministrante koji su dolazili na misu na mađarskom jeziku, dok sam ja one koji su dolazili na mise na hrvatskom. Bilo je to iznenađenje i za sve župljane«, priča nam Grgo Tikvicki i dodaje: »To što sam doživio kad smo svi bili tu kraj oltara je posebno svjedočanstvo. Svi smo mi imali svoje uspone i padove u svom vjerskom životu i ovo sam doživio kao šansu da se nađemo ponovno oko oltara. Kada smo se okupili prije mise, vidjela se radost na svim ministrantima i mladima i starijima, kako u šali kažemo veteranima. A tu našu radost zajedništva smo prenijeli i na župljane, koji su također bili oduševljeni. Tada je u našoj crkvi bio raj na zemlji. Dobili smo posebnu priliku zahvaliti ne samo za ovu godinu nego i za sve milosti koje smo dobili tijekom svih godina života od Svevišnjeg«.

»Mislim da je ovo jako dobro i za našu župsku zajednicu. Ako nema događanja, ljudi idu drugdje. Mnogi su već i otišli. Ovo je sada novi duh kod nas. Bila je tradicija da časne, koje su bile ovdje u župi, rade s pjevačima i ministrantima. Časna s. **Sofija** se desetljećima bavila ministrantima, okupljala ih i postojao je život zajednice. Bilo

je tu, svi smo svjesni, i uspona i padova, ali novi župnik je donio i novi duh zajedništva. Svima nam je ovo poticaj za dalji rad, a kad se dobro osjećaš, kada dolaziš u crkvu i osjećaš da pripadaš zajednici je dodatna motivacija«, kaže Šimić.

Svjedočanstvo primjerom

Iz razgovora smo doznali i da su neki išli u dvije crkve istovremeno.

»Kod nas je to tako moralo biti. Moji su bili trećoredci kod franjevaca, pa smo tamo 'moral' ići ministrirati i biti na misi, a ovdje smo pripadali i voljeli ići. Tako smo nedjeljom bili na dvije mise«, priča Skenderović i dodaje: »S obzirom na to da živimo u nekom vremenu gdje se Bog i Crkva potpuno odbacuju, došlo je vrijeme da mi koji smo ostali u Crkvi svojim životom i primjerom posvjedočimo da se može živjeti s Bogom i Crkvom, a da uz to možeš biti i uspješan čovjek. To je bio naš povod za zahvalu, da i danas s ponosom možemo gledati svoju djecu i unučad koji su također tu oko nas«.

A tako je i bilo. I djeci je bilo drago vidjeti svoje očeve, pa i djedove oko oltara, a posebna dragost ministrirati skupa

s didom. To baš i nema svugdje. Iako su po priči sugovornika »glavni« ministranzi bili mališani i »veterani« su imali svoja zaduženja. Istina, nije im bilo važno tko će biti prvi par, kao nekada, ali sve je išlo, kako su rekli, kao podmazano. Na kraju, kao što župnik nagradi male ministrante, ovoga puta djeca su počastila i svoje velike prethodnike na isti način bombonom i čokoladom, koje inače dobiju svaki puta od župnika.

»Ovaj naš čin vidimo i kao podršku našoj djeci i unucima, da ne posustaju u vjeri. Mnogi akteri ovog okupljanja imaju već i po tri generacije, neki su od njih ministranzi, neki čitači, neki pjevači. Nevjerojatno je kako se osjećalo zajedništvo bez obzira na jezično područje, a to smo uspjeli prenijeti i na vjernike«, kaže Tikvicki.

Župniku je ostalo samo da bude podrška i uživa u zajedništvu svojih vjernika.

»Uvijek imam pred sobom Pavlovu poslanicu gdje govori o crkvi koja ima različite udove i karizme, koje kod ljudi treba pronaći i dozvoliti im da djeluju. Svatko ima svoje darove, talente koje treba poštovati. To sam već spoznao kroz iskustvo da treba cijeniti ono što vjernici laici rade. Drago mi je što oni to žele i rade, što nose u srcu našu župsku zajednicu. Zato kažem nije uvijek sve na nama svećenicima, tu su i vjernici laici«, kaže mons. Fazekas.

Osim spomenutih ministranata veterana, na ovome slavlju sudjelovali su i **József Kórász, György Kemenczy, Attila Szabó, István Ökrös, Szilveszter Kasziba, Róbert Angélovity, Alojzije Perne, Ivan Tikvicki, Tomislav Žigmanov, Franjo Ivanković i Ivica Čović.**

Ova župska zajednica, po riječima župnika trenutno ima između četiri i pet tisuća vjernika, a na nedjeljnim sv. misama je prisutno od 300 do 400 ljudi.

Ž. V.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Ustrajati u obraćenju

Blagdanom Isusovog krštenja završava božićno vrijeme. On nas vraća iz blagdanskih ozračja ustaljenoj svakodnevici. Snažnom porukom ohrabruje nas da, sada kada je splasnula blagdanska euforija, ne dozvolimo da nas uobičajene životne rutine vrte na stari put, onaj u kojem je Bog tek na začelju naše ljestvice prioriteta, već da nastavimo misliti na njega i nakon što je prošao Božić.

Tko je Mesija?

Događaj Isusovog krštenja prepun je simbolike koja nas uvodi u bit kršćanskoga života. Luka svoje izvješće o ovome događaju započinje riječima »Narod bijaše u iščekivanju i svi se u srcu pitahu o Ivanu nije li on možda Krist« (Lk 3,15). U ono vrijeme narod je nestrpljivo očekivao Mesijin dolazak, a Ivan je toliko plijenio pozornost svojim nastupom i pojavom da su mnogi mislili da je on očekivani Mesija. Danas znamo da je Mesija došao i želimo ga susresti na različite načine, prečesto krive. U svome traганju za Bogom ljudi se ponekad izgube, jer nisu dovoljno upućeni, jer ne traže odgovore na pravim mjestima. Ponekada toliko očajnički žele riješiti svoje životne probleme da se utječu »bogovima« ovoga svijeta, a ne Svevišnjem. Kao što je prije dvoje tisuće godina svim tražiteljima Mesije Ivan prstom pokazao na Isusa, tako danas pokazuje i nama. Jedino u njemu možemo pronaći mir za kojim suvremeni čovjek čezne. Jedino nam on može otkriti smisao života, koji nam se čini težak i besmislen. Jedino nam on donosi spasenje za kojim čezne svaka duša.

Mnogobrojni su dominantni govornici, ponuđači instant rješenja za ono što je ljudima najveća rana i najveća briga. Ljudi se zanesu njihovim ponudama i prihvate ih, a to ih odvodi u

još veće probleme, jer ih udaljava od Boga. Bog ima rješenje za sve, ali ništa nije instant nego zahtijeva strpljenje i nasljedovanje, a onda polako on sve stavlja na svoje mjesto.

Ustrajni će biti nagrađeni

Ivan propovijeda obraćenje i krštenje za oproštenje grijeha. Mnogi pristupaju krštenju, jer žele započeti drugačiji život, život obraćenika. Međutim, i Isus dolazi da ga Ivan krsti. Dakako da Isus ne treba obraćenje, jer on je Sin Božji, Mesija. On nema grijeha, pa prema tome Ivanovo krštenje njemu nije bilo potrebno. Isus ipak dolazi, pokazujući ovim činom da razumije ljudsku slabost i da shvaća čovjekovu nemoć da se odupre grijehu. No, čovjek ne smije ustrajati u toj svojoj slabosti i grijeh prihvatiti kao normalan dio svoga života. Isus svojim dolaskom na krštenje daje podršku svima koji su prihvatili poći putem obraćenja, jer to je ono na što nas on poziva. Čovjek cijeli svoj život treba voditi borbu protiv grijeha. To je znak obraćenja. Ta je borba teška i možemo se obeshrabrili, jer ne možemo uvijek pobijediti svoje slabosti, ali Isus nam poručuje da ne odustajemo već da ustrajemo, a u našoj želji za ustrajnošću on će nam dati snagu za nastavak. Zato je došao među grješnike krstiti se, da im pokaže kako ih razumije i da je uz njih na njihovom putom obraćenja.

Ivan je pokazao narodu da je Isus iščekivani Mesija, a sam Bog Otac je to potvrdio glasom s nebesa: »Ti si Sin moj, ljubljeni! U tebi mi sva milina!« (Lk 3,22). Božji ljubljeni Sin neizmjereno ljubi nas, unatoč našim padovima u grijeh, našim lutanjima i slabostima. Daje nam uvijek nove prilike i raduje se našoj upornosti da ga nasljedujemo. Nemojmo to zaboraviti kada nam na putu obraćenja postane preteško. Isus će nagraditi našu ustrajnost.

Susret betlemaša u Surčinu

Nematerijalna kulturna baština Srijema

U Hrvatskoj čitaonici *Fischer* u Surčinu 28. prosinca održan je Susret *betlemaša*, treći događaj u okviru projekta *Božić u Surčinu*. Ideja organizatora ovog kulturnog događaja je bila da se zapišu imena svih *betlemaša* kroz povijest s objašnjenjima tko su oni bili, koja su njihova obilježja i od kolikog značaja je očuvanje ovog tradicijskog događaja za Srijem i Surčin. Imena svih *betlemaša* kroz povijest (najstariji je rođen 1929. godine), kao i njihove fotografije, bit će objavljene u knjizi župnika **Marka Kljajića** *Prezimana katoličkih rodova u Surčinu*.

Običaj *betlemaša* je inače specifičan za Srijem. U Surčinu se taj običaj prakticirao sve vrijeme, čak i u vrijeme Drugog svjetskog rata i u vrijeme Domovinskog rata. Ono što je karakteristično za surčinske *betlemaše* jest da oni nose dugačke bijele gaće i bijele košulje i prave sablje. Najnovije sablje napravio je **Đura Vlačina** na molbu njegove supruge **Ljerke** i župnika Kljajića, 2011. godine. Na njima je uklesao godinu proizvodnje i da je to dar župi«, istaknula je predsjednica surčinske udruge **Katica Naglić**.

Također, ti podatci predstavljaju radni materijal s kojim će surčinska udruga zajedno sa Zavodom za kulturu vojvođanskih Hrvata započeti prijavu *betlemaša* kao nematerijalne kulturne baštine s područja Srijema.

»Na događaju se okupilo 30-ak ljudi, od najstarijih do najmlađih *betlemaša*, muškaraca. Bio je to jako dirljiv susret *betlemaša* različitih generacija. Napravili smo oko 30 grupa i svatko tko je bio prisutan iz te grupe pričao je kako je taj običaj izgledao u njihove vrijeme i koje su anegdote imali. Bila je to vrlo zanimljiva i emotivna večer.

Najljepši dani druženja

Josip Volarić jedan je od starijih *betlemaša* iz Surčina. Rođen je 1942. godine. Podijelio je s nama svoja sjećanja na vrijeme kada je bio *betlemaš*.

»*Betlemašima*, čestitarima na Badnje večer, od vremena kad sam ja bio dijete pa sve do danas raduju se ukućani surčinskih katoličkih domova. Nekada su s četiri mladića, *betlemaša*, išla i dvojica takozvanih *dedaka*.

Bili su obučeni u dugačke, kako smo ih mi tada zvali, 'gunjeve' od ovčije kože, sa šubarama na glavi, a preko ramena su nosili velike čobanske tkane torbe od vune pune darova dobijenih od domaćina, jabuka, oraha... *Dedaci* su predstavljali pastire i bili su zabavni komičari koji su razveseljavali ukućane. Prvo bi u kuću ulazili *betlemaši*, a kada oni izađu, ulaze *dedaci*. Najprije jedan od njih, govoreći: 'Dobro veče želim svima. Ja sam stari čika Sima. Mi idemo od doma do doma, gdje je čovjek

(Matije). Brada sva umašćena. On je usput u kuhinji ugledao pečeno prase koje su domaćini pripremili za Božić i onako gladan, jer smo cijelu večer išli kroz selo, nije mogao odoljeti. Čika Paji nije bilo žao pojedene prasetine, već što je Matija prekršio post».

Dedaci

Dedaci su domaćinima čestitali Božić, ne nekom ustaljenom formom, već na svoj način, kako se tog trenutka dosjete. Često bi s domaćinima i zapjevali božićne pjesme.

»Išao sam u *betlemaše* tri godine, počevši kao petnaestogodišnjak. Prve dvije godine kao *dedak*, treće kao *betlemaš*. Pripremali smo se od jeseni, kad se oberu kukuruzi pa sve do Božića. Vježbali smo u štalama jer je tamo bilo najviše prostora i bilo je najtoplije. Bili su to za nas najljepši dani, jer poslije proba smo se družili, igrali karte, razgovarali. To nam je u danima adventa bila i jedina zabava jer igranki do Božića nije bilo. Veselili smo se što ćemo za Badnje veče obići ljude, razveseliti ih, čestitati Božić. Zanimljivo je da su jedne godine, šezdeset i neke, ne sjećam se točno koje, uz *betlemaše* i *dedake* kroz selo išli i *anđeli*, petero-šestero mlađe dece, uglavnom djevojčica, sa svojim programom vjerskog karaktera koji su te večeri izveli i u crkvi, na polnoćki«, kaže na kraju razgovora Josip Volarić.

Susret *betlemaša* je financijski podržan od Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

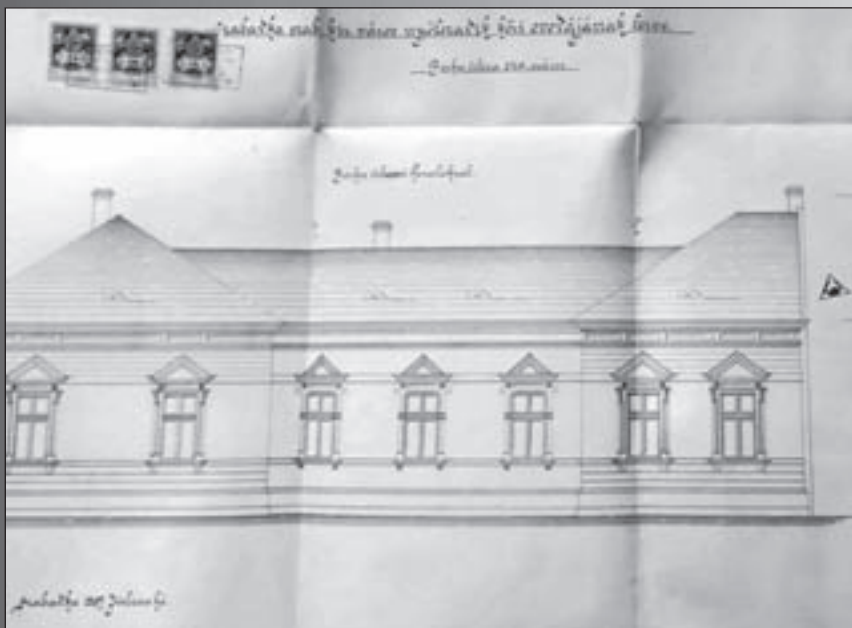
S. D.

bogat i siroma. To nas stade i truda i muke, pa nam, evo, ozeboše ruke. Imam i ja jednog brata Stanka, malo većeg od vašega banka. Dođi, dođi, brate Stanko, da se ja i ti porazgovaramo malko'. Zatim ulazi Stanko: 'Šta me zoveš, brate Simo?'. Sima mu odgovara: 'Ja te zovem da te pitam gdje su naše ovce'. Stanko: 'Naše ovce pasu u poljani, mi pijemo u mehani'. Na kraju obojica pevaju: 'Kazla baba Joka, prazna je fioka', prisjećajući se Josip i dodaje: »Sjećam se jedne anegdote. Bio sam te godine u ulozi Sime. Drugi *dedak*, Stanko, bio je **Matija Naglič**. Došli smo kod domaćina, čika **Paje Majetića**. Ja izgovorim svoj dio teksta i pozovem Stanka: 'Dođi, dođi, brate Stanko...'. Njega nema. Ja opet ponovim isto, malo glasnije. Nema ga, pa nema. Prokomentiram: 'Ovaj je gluv kao top'. Treći put se proderem iz sveg glasa: 'Dođi, dođi, brate Stanko...'. Domaćini zbudjeni, kad evo ti Stanka

Projekt nekadašnjeg zabavišta

poput trgovinske, i sve je više propadala, sve dok u novom stoljeću nije zamijenjena visokom stambenom zgradom. Iz ranijih vremena ostali su dijelovi parka koji se nalazio na uglu dvije ulice, uz školu, s nekoliko visokih starih koprivića, i arteski bunar (posljednjih godina pokraden je mehanizam).

Možda negdje postoji fotografija stare škole, ali djeca koja su je pohađala imaju sačuvane samo fotografije svojih odjela, slikane u dvorištu (što je bila tema napisa u ovoj rubrici 2018. godine), a ne i one na kojima se vidi izgled nekadašnje zgrade. Stari dokumenti u Povijesnom arhivu Subotica ipak su »otkrili« izgled fasade nekadašnje škole, s pogledom iz Ulice Bore Stankovića (na gornjoj fotografiji). Dio pro-

Na uglu ulica Plitvičke i Bore Stankovića do kraja dvadesetog stoljeća nalazila se zgrada koja je stotinu godina ranije izgrađena za vrtić. To je bila velika prizemna građevina koje se sjećaju mještani u okruženju, jer je u njoj, osim vrtića, desetljećima bila smještena osnovna škola sa sedam-osam odjela. Škola je mijenjala imena, ali je ljudi u okolici pamte po nazivu *Homoki iskola*, tj. *Pješčana škola* ili *Škola na pijesku*, pa ovu lokaciju, sada s četvorokatnicom na mjestu stare škole, i dalje isto nazivaju. Nakon što je 1961. godine završena nova zgrada Osnovne škole *István Kizur* u blizini, stara školska zgrada počela je gubiti svoju dugu obrazovnu funkciju. Još je neko vrijeme korištena za potrebe obrazovanja, a potom za druge djelatnosti,

projektne tehničke dokumentacije iz vremena izgradnje ovog vrtića 1897. godine sačuvan je u Zbirci projekata (1845. – 1989.) Povijesnog arhiva, Fond 275. Donja fotografija je dio karte Subotice 1911. godine, na kojem se u središtu vidi spomenut vrtić, obilježen brojem 18.

Starčevački težak i veseljak

Jedno od tradicijskih glazbala u Banatu jesu gajde. Svirka na njima je najčešće razigrana i vesela, a uz gajde se često i pjevalo. Nekada se nisu mogli zamisliti svatovi ili bilo kakvo drugo veselje bez gajdaša. Nisu sve gajde iste i u nekim područjima postoje razlike u izradi njihovih dijelova, a prema tome i u tehnici sviranja. Dijelovi gajdi su rog, prebiraljka, našak, puhaljka, trubanj i mješina. Sviraju se upuhivanjem zraka u jareću ili janjeću mješinu, a grade se od plemenitog drveta (javora, jasena, klena, trešnje, šljive ili oraha), koje se suši dvije godine na zraku, a potom na dimu.

Kod Hrvata u Starčevu svojevrсни virtuozi na ovom instrumentu bili su **Luka Bogut** (1906. – 1974.) i njegov sin **Franja**. Ova je obitelj rodom iz Donjeg Taborišta kraj Slunja gdje je rođen njezin rodonačelnik **Matija**, naseljen u Starčevo kao graničar za vladavine **Marije Terezije**. Luka ili po nadimku **Lukica** koji je dobio vjerojatno zbog niskog rasta i sitne građe, je među ostalim članovima izvorne folklorne grupe iz Starčeva, nastupio i na Međunarodnoj smotri folkora u Zagrebu sedamdesetih godina prošloga stoljeća. Njegov je nasljednik Franja Bogut zvani **Beli** rođen u Starčevu davne 1932. godine od oca seoskog zidara i gajdaša, i majke **Kate**, djevojački **Leksović**, a njihova rodna kuća nalazi se na samom kraju naselja na putu za Omoljicu. Kako je obitelj bila bezemljaška, tako je i Franja po okončanju Drugog svjetskog rata bio prinuđen zaposliti se u seljačkoj radnoj zadruzi. Postao je vrsni traktorist budući da je veoma brzo svladao upravljanje i rad s ovim tada inovativnim strojevima. Prema sjećanjima starčevačkoga kroničara **Vinka Rukavine**, mladi je Franja u vrijeme vršidbe upravljao plavim traktorom *zetor* koji je na jednoj strani imao remenicu uz čiju je pomoć remenom pokretana vršalica. Bio je spretan i u upravljanju vršalicom, pa je rado bio tražen od seljaka, osobito kada je aktualno bilo zimsko oranje.

Franja je imao starijeg brata **Josipa**, zvanog **Joca**, i mlađu sestru **Milku**. U kraju Starčeva gdje je odrastao u to je vrijeme bilo mnogo mladića njegovih vršnjaka. Među njima se mogu izdvojiti **Pajo Radočaj**, Đura **Poljak**, **Luka Vuković**, **Joso Plenk**, **Duša Nedeljkov**, **Mavro Restak**, **Bato**, **Blaško** i **Nikola Blaženić**. Sa svima njima Franja je do kraja svoga života bio u prijateljskim i dobrosusjedskim odnosima. Oženio se **Sofijom Blaženić** 1951. godine i već 1952. rodio im se sin **Mauric**, a kasnije kćeri **Mara** i **Lela**. Franja i Sofija često su se selili budući da nisu živjeli u roditeljskoj kući. On je, s obzirom na posao koji je bio sezonski, znao po cijele dane raditi, pa se katkad dogodilo da je malo dublje pogledao u čašicu i kući došao priпит. Bio je veseljak i u slobodno vrijeme lovac, te je spomenutim prigodama znao i zapucati iz puške.

Seljačke zadruge vremenom su se gasile. Stoga je Franja postao profesionalni šofer i do mirovine bio za vo-

lanom kamiona. Tu je svoju strast prenio i na sina **Maurica** koji je iznenada preminuo nedaleko od Slavanskog Broda na jednom od svojih putovanja.

Franja i njegova supruga **Sofija** izgradili su svoj obiteljski dom na mjestu stare Plenkove kuće u Ulici Ive Lole Ribara u Starčevu, baš u kraju u kojemu su odrasli. On je po umirovljenju tada napokon mogao uživati u unucima i smirenom životu. Ponovno se mogao družiti sa svojim starim susjedima kojih je, nažalost, bivalo sve manje jer su jedan po jedan polako umirali. Naprasna smrt sina 2003. godine ubrzala je i odlazak čuvenog čika **Belog** koji je svoje najmilije zauvijek napustio 2007. Pokopan je na starčevačkom katoličkom groblju, a ostala je uspomena na šofera, veseljaka i šaljivdžiju, ali i posljednjeg starčevačkog gajdaša.

Dalibor Mergel

Smijeha, dajte svima smijeha!

Svjetski dan smijeha obilježava se dva puta godišnje, 10. siječnja i 2. svibnja, no, trebali bismo ga zapravo slaviti, ili bolje rečeno koristiti svakoga dana, i to po nekoliko puta. Tada bismo bili puno zdraviji i sretniji. Smijeh je izuzetno zdrav i važan, a ima i veliki utjecaj na naše psihičko zdravlje, zato je bitno smijati se. Svjetski dan smijeha utemeljio je Indijac **Madan Kataria** 1998. godine sa željom da potakne ljude na što češće smijanje.

Kada pričamo o smijehu, bitno je napomenuti kako je to zapravo automatska reakcija na određene vanjske ili unutarnje podražaje. Mogu ga potaknuti aktivnosti poput škakljanja, zanimljivih šaljivih priča ili misli. Povezuje se s pozitivnim emocijama i smatra se sredstvom komunikacije. Pitate se kako? Taj jezik, odno-

sno smijeh razumiju svi, bez obzira govore li vašim ili vi njihovim jezikom.

Znanstvenici su se i u ovome smislu pozabavili smijehom i rezultati istraživanja pokazali su da je 70 posto oboljenja povezano sa stresom, a da se negativne misli smanjuju smijehom. Odrasle osobe se u prosjeku smiju oko 10-20 puta dnevno, dok djeca to čine i do 300 puta u danu. Tako da odrasli, trebate se ugledati na djecu.

Svjetski dan smijeha proglašen je važnim datumom kako bi potaknuo ljude na što više smijeha, kako bismo se osjećali bolje, rastjerali stres, pojačali imunitet... Stoga, eto jednostavnog rješenja, smijte se što više.

Zimski odmor je u tijeku i vjerujem da uživate, pa kako biste dodatno potaknuli smijeh, nemojte zaboraviti 10. siječnja nasmejati prijatelje, roditelje... Možete neku šalu ili vic podijeliti i na Snapchatu, na Instagramu... Vjerujem da ćete već naći gdje, a *Hrcsko* vam daje neke prijedloge, pa nasmejte se! I dijelite, smijeh može biti zarazan!

- Tata, je li tinta skupa?
- Nije sine, zašto pitaš?
- Pa, prosula mi se po tepihu u dnevnoj sobi i mama se strašno naljutila.

Perica: »Mama, znaš kako se uvijek brineš da ću slomiti tvoje omiljene šalice?«

Mama: »Znam, Perice«.

Perica: »E, pa, ne moraš se više brinuti«.

Kako se zove lav bez grive?

ČeLav!

Ivana: »Kalkulator je čovjekov najbolji prijatelj«.

Ivan: »Zašto?«

Ivana: »Uvijek možeš računati na njega«.

Liječnik: »Imate li Vi često problema s ušima i nosom?«

Pacijent: »Da, svaki puta kada skidam džemper«.

Zaljubila se kocka šećera u žličicu.

Pita kocka šećera: »Gdje ćemo se naći večeras?«

Žličica odgovori: »Pa u kavi!«

Perica: »Sanjao sam da jedem špagete«.

Ivica: »Pa?«

Perica: »Pa kad sam se probudio nisam mogao naći vezice«.

Što radi tvor u kutu?

Smrđi.

Kako slon silazi s drveta?

Stane na list i čeka jesen.

Zašto mama klokunica ne voli kišne dane?

Zato što se tada djeca igraju unutra.

Dvije buhe pošle u tržni centar.

– Hoćemo li pješice?

– Ma, ne. Hajdemo pudlicom.

Mama ulazi u dječju sobu i zapanjeno pita:

– Što to radite?

– Igramo se liječnika.

– A što radi Ivica na ormaru?

– Njega smo poslali na oporavak na planinu.

Hrckov spomenar

ZOVEM SE: **Anastazija Kovač**

IDEM U ŠKOLU: OŠ *Ivan Milutinović*, Subotica – 2. razred

IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: učim svirati tamburicu

VOLIM: družiti se i pjevati

NE VOLIM: kad se netko svađa

U SLOBODNO VRIJEME: volim gledati crtiće

NAJ PREDMET: digitalni svijet

KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: veterinar

Too optika

DR. YÜTH

551-045

Subotica, kod glavne pošte.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel.: 024/528-682.

Roleri i starinska kolijevka, ormari, kreveti, vranogosi, stol, stolice, bunjevačka ruha, marama, pregače i sl. Tel.: 024/532-570.

Prodajem plac u Borči, 12 kilometara od centra Beograda, veličine 5 ari i tražim njegovateljicu za teško pokretnu osobu. Tel.: 060 3105572.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmo-mjesečnog djeteta i pomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem garsonjeru u centru Subotice. Tel.: 065 6081194.

Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.

Hitno i povoljno prodajem kuću u Subotici, 107 m². Kao i zemlju 1h 6 ari. Tel.: 064 18-39-591.

Prodaje se pneumatska 4. redna sejačica 2016. g. iz Agrije, elektronska sjetva (tri para ploča za kukuruz, suncokret i soju), Lada Samara 90 (150 eu), špediter (150 eu), starinski ormani i sl. Tel.: 024/532570 ili 0600532570.

Prodaje se poslovni prostor i stan od oko 600 m² u Ulici Huga Badalića 6, Subotica. Tel.: 069 2887213.

Izdaje se jednosoban stan na Proizivki u Subotici (42 kv, 4. kat, centralno grijanje s alokatorima, mali troškovi održavanja). Cijena je 120 eura plus režija. Info na telefon: 063/8857124.

Prodajem ili mijenjam poslovni prostor u neposrednoj blizini centra Šida površine 100 m², za nekretninu na Hrvatskom primorju. Sve informacije na telefon: 062/8681437 ili 064/6590730.

Prodajem ili mijenjam dvoetažni stan površine 77,5 m² u centru Šida kod gradske tržnice (Karadorđeva 17), za nekretninu na Hrvatskom primorju. Stan je novoizgrađen s centralnim grijanjem. Informacije na telefon: 060/0289407 ili 060/7158020.

U Somboru **prodajem** kompletno završenu veću katnicu sa suteronom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 064 2808432; 025 5449220.

Prodajem motokultivator *gorenje muta* 8 ks, s dizel motorom, frezom širine 60 cm i kosilicom za travu širine 105 cm. Sve je ispravno. Tel.: 063-351-582.

Iznajmljujem dvosoban stan u Subotici (Kertvaroš), u blizini Ekonomskog fakulteta. Prednost imaju studenti. Cijena 150 eura mjesečno, plus troškovi režija. Kontakt telefon: 064/222-13-37.

Prodajem kuću za odmor, 40 m² na placu od 500 m², na Hvaru, s dvije sobe, kuhinjom i kupatilom, s namještajem. Kuća je 13 km od Sućuraja, 100 km od glavnog puta. Do mora je 1 km ili 2,2 km. Cijena 45.000 eura. Tel.: 062 205973.

Natječaj za stipendije studentima

Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske objavio je Javni natječaj za dodjelu stipendija studentima – pripadnicima hrvatskog naroda izvan Hrvatske – za akademsku godinu 2021./2022.

Središnji državni ured je za akademsku godinu 2021./2022. značajno povećao broj i iznos stipendija te će se studentima – pripadnicima hrvatskog naroda izvan Hrvatske dodijeliti – 1000 stipendija za akademsku godinu 2021./2022., od čega 250 stipendija za studij u Hrvatskoj (200 stipendija za pripadnike hrvatskog naroda u Bosni i Hercegovini, 30 stipendija za pripadnike hrvatske nacionalne manjine i 20 stipendija za pripadnike hrvatskog iseljeničtva) i 750 stipendija za studij u Bosni i Hercegovini. Stipendije se dodjeljuju studentima za jednu akademsku godinu jednokratno, odnosno za razdoblje od 10 mjeseci u mjesečnom iznosu od 1.000 kuna.

Pravo sudjelovanja na Javnom natječaju imaju studenti – pripadnici hrvatskog naroda izvan Hrvatske, koji su upisani u statusu redovitog studenta na javnim visokim učilištima u Hrvatskoj i BiH.

Rok za podnošenje prijava u elektroničkom i papirnatom obliku je do 19. siječnja 2022. godine.

Više informacija na internetskoj stranici Ureda: www.hrvatiizvanrh.gov.hr.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji VAŽI DO 11. 1. 2022.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*.

Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga *CroArt* prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge.

Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218; e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC *Bunjevačko kolo*, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

ILI-ILI

AKCIJA

do 30. 04. 2021.

Priključenje **BESPLATNO**

+ Birate između:

- 6 meseci po 1 dinar ili
- 12 meseci sa 50% popusta

AT

Astra
Telekom

011 44 22 009

ZLI DUHOVI OPSJELI pravoslavnog svećenika

Nakon uspješnog egzorcizma gospođe **Ane**, fra **Roko** je egzorcizirao 19 grkoistočnih (pravoslavnih) vjernika. Po procjeni fra Roka, oni su svi imali znakove opsjednuća. U njegovim zapisima, koji su odgovori na pitanja dekana **Bajalića**, navodi točno ime svih opsjednutih osoba i točno mjesto stanovanja. Od 19, desetoro ih je bilo iz Sombora, sedmero iz Stapara, jedna osoba iz Riđice i jedna iz Sivca. Sve te navedene osobe su ranije bile kod svojih duhovnika tražeći pomoć za smirenje, ali gledalo se na njih kao na psihičke bolesnike, a neke su otjerali rekavši da su idioti. Budući da su čuli za događanja u Somboru vezena uz fra Roka, koji je uspješno istjerivao zloduhe, uputili su se njemu tražeći pomoć.

Navedene osobe su bile uistinu opsjednute, i to je bio knjiški primjer opsjednuća. Takve stvari su bili sposobni uraditi koje bez demonske pomoći ne bi bilo moguće. Znakovi opsjednuća su bili sljedeći: dvije opsjednute osobe govorile su latinski, tri su psovale na mađarskom jeziku. Sve osobe su prije i poslije obreda egzorcizma u ponašanju bile normalne i bile potpuno svjesne, ali za vrijeme egzorcizma su se vrtjele oko sebe, drhtale, škripale zubima, plakale pa se iznenada smijale, bacale se na zemlju. Period istjerivanja nije bio isti kod svakog. Kod nekih tjedan dana, ali kod nekih se odužilo i na četiri tjedna. Fra Roko je više puta postavljao pitanje zašto je broj opsjednutih grkoistočnih vjernika tako visok. Njegovo osobno mišljenje je bilo da vjernici koji nisu dio Katoličke crkve osjećaju njezinu moć na zlim silama i da preko njegovog egzorcizma to postaje činjenica što dovodi do prelaska vjernika pravoslavaca u Katoličku crkvu. Moć katoličkih svećenika se vidi i po tome što oni ne bježe od ovakvih situacija nego se jasno bore protiv zlih duhova, no pravoslavni svećenici nisu ozbiljno shvatili opsjednutost ljudi, pa čak su i bježali od njih, i tako svoje vjernike nisu znali smiriti.

Opsjednuti ljudi su često vrištali i ispoljavali znakove opsjednutosti na pravoslavnim liturgijama, a drugi vjernici su masovno napuštali njihovu crkvu. Događalo se da su opsjednute osobe fizički napali i tukli da bi napustili crkvu. Govorilo se u tim danima da je pravoslavnog svećenika po imenu **Radojević** opsjelo devet zlih duhova. O

toj pojavi svjedoči više izvora, koji navode kako je dotični pravoslavni svećenik obišao manastire i tražio pomoć na više mjesta ali bez uspjeha. I zbog ove činjenice vjernici pravoslavci su počeli okretati leđa svojoj crkvi, tražeći mir u Katoličkoj crkvi i zajednici koja se okupila oko fra Roka.

Fra Roko se našao pred neugodnom situacijom što se tiče bine koja je bila postavljena u crkvi pred oltarnim dijelom, na kojoj je obavljan masovni egzorcizam. Ali i na to je dao jasan odgovor. Fra Roko je tvrdio da je u prvim

tjednima svog djelovanja u Somboru imao više posla sa zaustavljanjem ljudi koji su ga masovno tražili i spopadali tražeći njegovu pomoć nego sa samim egzorcizmom. Masa koja je ušla u crkvu, mnogi od njih iz znatiželje, popeli su se na klupe da bolje vide što se događa. Budući da su klupe bile stare, one su popucale. Neki su ga savjetovali da od dasaka puknutih klupa napravi binu i da se na nju popne s opsjednutima da bi promatrači bolje vidjeli što se događa. Fra Roko se već tada odupirao toj ideji, jer bi ga nazvali šarlatanom koji pravi teatar od crkve. Ali smatra da je dobro što je napravio binu, jer su napravili i ogradu koja je mogla odvojiti nasilnu masu ljudi od opsjednutih. Smatrao je da je bina bila uspješan pothvat, ali da ju je poslije nekog vremena dao skloniti, kad se već masa koja je navaljivala na crkvu smirila.

Slika glavnog oltara crkve Presvetog Trojstva u Somboru (1871. god.)

Pravoslavnim vjernicima za vrijeme mise u crkvi davao je upaljene svijeće u ruku i postavio ih je u polukrug oko glavnog oltara. To nije sam od sebe izmislio, nego pronašao u jednom obredniku. Na slici priloženom tekstu vidimo glavni oltar crkve Presvetog Trojstva. Fotografija je jedna od serije prvih fotografija o crkvi koje je izradio **Imre Fray**, čuveni somborski fotograf 1871. godine. Originalni izgled glavnog oltara koji je tako trebao izgledati i za vrijeme djelovanja fra Roka u Somboru.

Fra Roko zanimljivo govori o imenima zlih duhova. Po njegovom mišljenju svaki je imao svoje ime. Neka imena su se često ponavljala i vraćala. Jedan od čistih imana bio je **Usein**.

(tekst sastavljen na osnovu knjige **Dániela Bártha** *A zombori ördögűző*, Budapest, 2016.)

Matija Miković, rukometni reprezentativac Flandrije

Ljevoruki desni bek

Jedna od njegovih želja, uz to da bude reprezentativac Belgije i igrač prvoligaškog kluba, je i obući dres hrvatskog nacionalnog tima

Mladi **Matija Miković**, rukometni je reprezentativac Flandrije, regije u Belgiji. Rođen je i odrastao u Belgiji, ali je podrijetlom iz Subotice. Roditelji **Stipan** i **Aleksandra**, rođena **Hupko**, otišli su iz Subotice prije više od 20 godina. Prvo u Hrvatsku i Mađarsku, a prije 21 godinu odlučili su da im stalna adresa postane Belgija. Usprkos tome što je po rođenju Belgijanac, Matija govori hrvatski jezik i to bunjevačku ikavicu, kojom se i govori u njihovoj kući. Božićne i novogodišnje praznike Matija je proveo u Subotici, kako kaže, na Bikovu.

Izdanak sportske obitelji

Mikovići su spotska obitelj. Matijina majka Aleksandra bavila se atletikom, otac Stipan bio je deset godina rukometni trener u Nizozemskoj i Belgiji, a aktivna rukometašica bila je i Matijina sestra **Sabina**, koja je bila igračica nacionalne belgijske lige, provincije Antwerpen, a kasnije reprezentativka Flandrije. Sabina više nije aktivna rukometašica, ali zato Matija uspješno krči put na rukometnim terenima.

»Trenirati rukomet počeo sam još kao klinac i 11 godina sam aktivno u ovom sportu. Na poziciji sam desnog beka. Ljevoruk sam, a u Belgiji je to prednost jer nema puno takvih igrača. Sami početci nisu obećavali, ali sam bio uporan, radio sam, napredovao polako«, priča Matija.

Prilika da se igrači probiju dalje je takozvani skringing na koji se sportaši prijavljuju, a treneri vrše odabir. »Tako sam stigao do reprezentacije Flandrije. Prijavio sam se za skringing i sada 12. siječnja imam još jedan trening, a 15. siječnja pred utakmicu, u kategoriji mlađih kadeta, koja se igra prije susreta reprezentacije Belgije i Kosova. To je kvalifikacijska utakmica za plasman na Europsko i Svjetsko rukometno prvenstvo«, priča Matija, član rukometnog kluba iz Trnhouta, mjesta kraj Antwerpena.

Uz treninge i školu Matija stigne pratiti i rukometne utakmice hrvatskih klubova i reprezentacije. Kaže, rukomet je u Hrvatskoj popularniji i razvijeniji nego u Belgiji.

»Zato bi bilo dobro da reprezentacija Belgije izbori plasman na Svjetsko prvenstvo, to bi sugurno pridonijelo popularizaciji ovog sporta«, kaže Matija i dodaje da je

prošle godine bio tjedan dana u rukometnom kampu u Zadru.

Kada uspoređuje način rada u Hrvatskoj i Belgiji, kaže da se u Hrvatskoj puno intenzivije i ozbiljnije radi i da se u Hrvatskoj igra kvalitetniji rukomet.

Majkina pogača od maka

Dva, ili tri puta godišnje Mikovići dolaze u Suboticu. Susret s obitelji ono je što Matiju najviše raduje u Subotici.

»U Belgiji, osim jednog brata, nemamo nikoga, Ovdje mi je baka, ili što bismo mi rekli majka. Hrana mi je ovdje bolja i slađa, a najviše volim kada mi majka, a 82 godine su joj, napravi pogaču s makom. Toga u Belgiji nema«, priča nam Matija.

Iako rođen u Belgiji, izvrsno govori hrvatski jezik, jer u njihovom domu obitelj govori hrvatski.

»Kada nešto ne razumijem ili pitam oca ili pojašnjenje sam potražim na internetu. Isto tako ja sam tu da po-

jasnim ako je mojima nešto nerazumljivo u flamanskom jeziku«, kaže Matija.

Jedna od njegovih želja, uz to da bude reprezentativac Belgije i igrač prvoligaškog kluba, je i obući dres hrvatskog nacionalnog tima.

»Pohađam šesti razred srednje škole. U Belgiji osnovna škola traje šest godina, a isto toliko i srednja. Što ću poslije srednje još dvojim. Odluku ću donijeti u šestom razredu«, kaže Matija.

Uz školske obveze dva puta tjedno ima treninge, a angažiran je u svom klubu i kao pomoćni trener mlađih kategorija. Uzor su mu francuski igrači, a od hrvatskih rukometaša izdvaja **Luku Stepančića**, visokog igrača, klasičnog šutera.

»Igrač na mojoj poziciji mora biti čvrst u obrani i brz. U rukometu je važna brzina. Za svaki napad već u glavi mora postojati naredni potez«, otkriva nam Matija dio rukometne taktike.

Matija je skroman, pa tek od njegovog oca Stipana doznajemo da su za njega zainteresirana dva prvoligaška kluba iz Antwerpena. Otac Stipan netko je na koga se Matija uvijek može osloniti. Prati utakmice svog sina, zajedno prate utakmice drugih klubova, komentiraju, otac je tu i za savjete i rješavanje nedoumica i sve se to na hrvatskom jeziku koji u međusobnoj komunikaciji ova obitelj jedino i koristi.

»Ima rasprave, ali uvijek ga pustim da sam dođe do rješenja, odluka«, kaže Stipan i na koncu razgovora otkriva da je jedna od ideja da Matija studije nastavi u Zagrebu, ali tu odluku morat će donijeti sam.

Z. V.

POGLED S TRIBINA 2022

Prvim danom siječnja Nova je godina zakoračila u naše živote, a sportski kalendar koji nosi u svome naručju zbilja je impresivan. Osobito kada je u pitanju hrvatski sport, najvažnija stvar svih vjernih navijača. Pa krenimo redom... Prvi mjesec nam donosi, odmah u prvome tjednu, najveći ski događaj na hrvatskom tlu, tj. snijegu – *Snow Queen Trophy* (Zagreb) na padinama Sljemena i nadu kako bi se poslije cijelog desetljeća hrvatski skijaš ili skijašica mogli naći na pobjedničkom postolju. U nastavku mjeseca slijede dva velika svjetska natjecanja: Australian Open u tenisu i Europsko prvenstvo u rukometu za muškarce (Mađarska i Slovačka). Posve obrnuto skijanju, u ova dva sporta se od hrvatskih predstavnika očekuju vrhunski rezultati, osobito u igri parova i igri *kauboj*. Veljača donosi Zimske olimpijske igre (Peking), ali otkada su se **Janica** i **Ivica** umirovili realnost osvajanja odličja je svedena na minimum. Ožujak donosi Zimsku Paraolimpijadu i Svjetsko dvoransko prvenstvo u atletici (Beograd). Nakon nešto mirnijeg travnja, već

sljedeći proljetni mjesec ima bogat sportski program jer nas očekuje završetak 1. HNL i finale Hrvatskog nogometnog kupa, te finale Lige prvaka i početak Roland Garrosa (Pariz). Lipanj je još bogatiji jer počinje nogometna Liga nacija, slijede Mediteranske igre i Wimbledon. Srpanj nudi Svjetsko prvenstvo u atletici (Eugene, SAD) i biciklistički Tour de France. Kolovoz će poput svoga toploga vremena biti naprosto vreo od brojnih velikih sportskih događanja: EP u veslanju (Njemačka), EP u atletici (Njemačka), EP u vaterpolu (Split) i na koncu, početak US Opena (New York). Prvi jesenski mjesec, rujna, nudi uživanje u košarci – Europsko prvenstvo (Češka, Gruzija, Njemačka i Italija), SP u veslanju (Češka) i završetak nogometne Lige nacija. Nakon listopada bez većih globalnih natjecanja, studeni donosi vrhnje na sportsku tortu 2022. – Svjetsko prvenstvo u nogometu (Katar). Osim mundijala, bit će još i EP za rukometašice (Slovenija, Crna Gora i Makedonija) i vjerojatno završnica Davisova kupa u tenisu. Konačno, prosinac će nam, tjedan dana prije Božića, otkriti novog svjetskog prvaka u nogometu.

Poštovani ljubitelji sporta i navijači, raspored je pred vama i možete početi planirati ostale obveze. I uživati u obilju vrhunskog sporta koji nas očekuje u ovoj godini.

D. P.

Narodne poslovice

- * Mutna voda se najbrže razbistri kad se ostavi na miru.
- * Najteže je objasniti ono što je najjednostavnije.
- * Kada prodaješ, sve je jeftino, kada kupuješ, sve je skupo.

Vicevi, šale...

Kaže pacijent liječniku:

– Doktore, gdje god se pipnem, boli me.

Liječnik će:

– To je zato što vam je prst slomljen!

Idu dva pijanca ulicom i jedan upadne u šaht.

– Jesi li dobro?

– Ma jesam! Sreća pa je šaht otvoren, inače ne bih mogao izaći!

Mudrolije

- * Više je dobrih ljudi na svijetu nego loših. Samo se loši dalje čuju i teže osjećaju. Dobri šute.
- * Svaka nepravda je jednaka, a čovjeku se čini da je najveća koja je njemu učinjena.
- * A ako mu se čini, onda i jest tako, jer ne može se misliti tuđom glavom.

Vremeplov – iz naše arhive

Zima, 2009.

Iz Ivković šora

Ni na čutke

Piše: Branko Ivković

Faljnjs. Jevo, samo da vam ispriopovidam, čeljadi. Iđem ja tako niki dan po varoši i razgledam cine ogriva. Do po zime smo skoro položili, pa bi tribalo dokupit dok još nije pravo zazimilo. Al andraka: cine su očle skroz u nebo! Ne mož ni zamislit da triba dat za kubik drva, i to mokri, skoro cilu zemljoradničku penziju. I ja lipo sidnem na biciglu, pa ajd natrag na salaš. Ko velim: ta ne dam tolike novce neg ću lipo otić kod jednog čovika tu blizo mojeg Ivković šora pa kupit jedan voz čutaka pa mirna Bačka. I krenem, nuz put susritnem mog pajdaša Perišu i koju rič prodivanili, a ja nuz to spomenio di ću a on se niki sav prinerazio, pa mi veli: »Ta di si krenio, bože iz čovikom! Baš si našo s kim ćeš trgovat. Ta jel znaš da on ište toliko i toliko?«. Av, pa jeto došlo vrime da siroma čovik ne mož ni čutaka kupit. E, Braniša, velim ja sam sebi ta tako ti i triba kad nisi vridan sam obrat dva jutra i metit u čardak bar da čutaka imaš. Obija nam se sad, čeljadi, o glavu ova gospoština. Naše trune po njivama, a mi trčimo za novotarijom. Jeto, sad je u modi briket, pelet i šta ti ja znam, al zato triba imat borme i zaradu a ne ko mi ovo malkoc siromaške penzije. A da vam pravo velim ja ni to nemam neg živim od to malo sirotnije. Al ne vridi kukat, valja opravit parasničku peć pa nakupit priko lita jal s jeseni prcova i kojikakog otpada i granja, a nisu rđave ni kojikake škatulje što ima brda ispid dućana priko cile godine. Ja vam cigurno velim da ću tako i uradit, samo moram na lito nač ko ima raži jel je najbolje bublje pravit od te slame. Joso sluša ovo što ja vama pripovidam, pa se smije sve se zacinio. Kad sam ga pito šta se toliko jari, on veli da sam ja sve to lipo smislio al da onda možem pakovat bućur i selit jel će me Snaš Jela cigurno odvijat. Sad sam se i ja niki zamislio: ne bi joj se sviđalo jel nemam otkaleg ložit, za te peći su i kuće drukčije pravljene. No, lipo ne znam kako će sirotninja priživit one buduće zime jel koliko ja vidim ode kod nas neće baš bit boljitka još dobra pregršta godina. Kad sam bio u varoši, vidio sam fajin narušeni drva. Sve su podizali i staze i drum koliko su bili veliki žila. Periša veli da je to zato što nisu okresani pa kad je otežala krana od leda privagnili. Ko će ga znat, al ja niki gustiram da taka drva ni ne triba dočekat da tako omatore. Nećemo ni mi na ovo još malo salaša baš bolje proć. Ima već na svakim salašu zarasli matori drva, a nema i ko ni posić ni povadit. Doduše, ima još po di koji pilač, al toliko triba platit da je skuplje drvo iz tvoje avlije neg da si ga kupio ispilanog u drvvari. Moram vam se pofalit: kandar će se u našim selu štogod pomaknit naprid. Vidim da se na ambulanti i pošti opravljja krov i struja, a divane da će počet i radit još za koji dan; valjdar od nove godine ako nije opet obećanje ludim radovanje. Joso proba sve izokrenit, pa veli da je kod nas u Bosni bolje josagu neg ovdašnjem svitu jel veterinar još ide po salaši a do doktora ne mož doć baš lako. Nasmijali smo se, al skoro da je u pravu. Ajd, zbogom, čeljadi moja. Imam vam još tušta pripovidat, al drugom prilikom. Nije ni Bog stvorio svit za jedan dan.

Rič po rič

Snovi

Piše: Željko Šeremešić

Za vaj Božić, a moram reć i potli njeg, uvalo mi nikako sanjanje, Za sanjanje da ne poviruješ. Odjedanput više nisam dite već veliki momak što j' odviše bome u prometu. Te idem vamo, morja i okeani, te idem tamo, planine, pustinje, te mi svi služu, te vozam bisne limuzine. U vu diču glavu došle i žene. Te mi se udvaru plave, crne... ne znaš koja lipša. Te sam glumac, teniser, skijaš, uh. Svagdi ja glavni. I tako ja taman se pakujem da uniđem u svemirski brod na božićno putovanje na misec kad čujem kako majka više iz druge sobe: »Ajđ, pristani i potli podne spavat, šta 'š noćaske radit, evo dolazu Baka Janja i druge, idi pripravit stražnju sobu«. Trgnem se, pa pomislim kud baš sade, pa baš je ovo božićno sanjanje lipo. Otrčem u stražnju sobu, ponamišćam stolceve, vankušce. Evo stižu, baka Janja prva ko uvek, a za njom baka Marica, baka Manda i baka Tonka. Ka' su unišle, grlu mi ljubiu, čestitu Božić, Stipana, Ivana, Adama. Bože dragi baš i ni dobro kad imaš svakojaki imena u kuće, pa bili i živi i mrtve, da ti babe moru toliko ljubiti. Al ajđ. Baka Janja daje najveću štanicu što sam u životu vidio. Vidim u nje svega po malo, al bome dosta, mal jabuka, gunja, krušaka i ora. Kažu naglas: »Eto to ti od nas dar za sve ove svece«. Auuu, mislim se ja sanjo što sam sanjo a one mene hm voća od litoske, di su je sam čuvali do sade. Na to će baka Janja: »Vidi dite naše, ovo voće ti je ako se razbolliš jel kad bi se baš zasladio, to ni vidilo prskanje i otrov, a ora nek ti majka napravi kake fine kolače. Orasi su uvek na cine i možu dugo durat«. Ja se zafaljim, odnesem majki a ona će: »Ovako štagod u radnje ne mož kupit, e tako se dariva«. I eto, svi posidali i baka Janja će oma ko uvek, prva: »Žene moje, što sam ovi dana sanjala, ni skoro tako lipo. Eto, pokojna majka i ja pečemo kolače i torte za Božić. Nema dosta astaleva u kuće za poslagat. Dada dono granu, a ona do plafona, dono slame pa raširili ispod nje. Sanjala da spavam ispod grane na slame, pa se probudila a sve meriši«. »Stani-stani«, viče baka Marica, »zaboraviću«. »Janjo, a ja sanjala snig do nosa, priko puta, na nu stranu sokaka ne vidiš. Dada uprego sone, pokupio dicu iz komšiluka. Ta nismo svi ni stali pa nas po selu voza. A u selu taki sona koliko oš. Napravili grudve pa gađamo one druge što se vozu. I oni nas. Cilo selo zveči od zvona na konjskim glavama. Na sokaku dice u snigu, sigranja, vijanja, sonanja...« Na to će baka Manda: »Žene moje, ta neke mene zaboravit. Ja sanjala ponoćku. Puna crkva, ni za iglu mista. Miništranata nemu di stat. Velečasni divani ko da dragi Bog iz njeg divani. Kantor svira na orgulje, svi pivu do neba se čuje. Kad smo izašli ispid crkve nemaš di stat, rodbina.... Čestitat do ujtru vala. Ne mož se oprostit od čeljadi«. Ko po komande svi pogledali u baka Tonku, pa vala j' i ona štagod lipo sanjala. A ona će: »Druge moje, ja sanjala da nam se za Božić oteljila krava, pa još dvoj! Cila kuća u štale. Slama okolo, dica se raduju. Pa ko u Betlemu da j'. Nismo ni izašli redovno iz štale počeli dolazit čestitat Stipana«. I tako one nikako da stanu, a ja se mislim: »E, moj Marne, šta ti sanjaš pa ne moraš se previše prošudirat da se sitiš da ove babe lipše sanju neg ti«. Mislim se, e Marne, da j' ti snova al još bolje takog života. A i darovi pa baš su što bi rekli »originalni«, i triba se držat svojga. Makar sanjat svoje.

U NEKOLIKO SLIKA**Cro Femina: izrada, rekonstrukcija i restauracija narodne nošnje**

**PETAK
7.1.2022.**

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
09:25 Zagreb, Saborna crkva Preobraženja
Gospodnjeg: Božić po Julijanskom kalendaru, prijenos
11:16 Riječ i život
12:00 Dnevnik 1
12:26 Kava s mirisom žene, telenovela
13:16 Dr. Oz
14:03 Normalan život: Blagdanske priče s prof. Mirjanom Juriša
14:57 Svjetski biseri
15:52 Agatha Raisin
17:00 Vijesti u 17
17:19 Kod nas doma
18:08 Potjera
19:00 Dnevnik 2
20:10 Pirati s Kariba: Prokletstvo crnog bisera, američki film
22:33 5.com s Danielom, zabavni talk show
23:33 Dnevnik 3
00:06 Sljedeća tri dana, američko-francuski film
02:16 Svjetski biseri
03:08 Dnevnik 3
03:23 Vijesti iz kulture
03:31 Velike mačke, dokumentarna serija
04:20 Diva, telenovela
05:04 Skica za portret
05:10 Prometej
05:35 Dnevnik 2
06:25 Kava s mirisom žene, telenovela

05:20 Kultura s nogu
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
10:36 Istraži svijet
11:05 Psi, ta izvanredna bića: Instinkt: Šesto osjetilo 1. dio, dokumentarna serija
11:35 Heartland
12:25 Jednostavna jela Mary Berry: Pariz
13:33 Shakespeare - izgubljene godine, ilm
15:02 George Clarke: Čudesne zamisli
15:47 Planeti Izbliza: Odlazak u tamu
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Velike mačke
17:40 Stipe u gostima

18:20 Lovac na bilje
18:50 Kamo za vikend
19:05 Ernest i Celestina
19:18 Priče iz kućice na drvetu, crtana serija
20:05 Tajne iz divljine Baleara: Ljeto
21:00 Tko ubija u Brokenwoodu
22:35 Preko Atlantika, serija
00:20 Shakespeare - izgubljene godine, film

**SUBOTA
8.1.2022.**

07:24 Klasika mundi: José Cura i Dubrovački simfonijski orkestar na Festivalu grada kapetana - Orebić
08:12 Indijanski ustanak, američki film
09:30 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
11:09 Kućni ljubimci
12:00 Dnevnik 1
12:26 Veterani mira
13:15 Zdrav život
13:43 Zajedno u duhu
14:15 Prizma
15:06 turizam.hrt
15:31 EBU: Rafael i prijatelji Urbina, dokumentarni film
15:46 Jedan dan u europskom parlamentu
16:41 Manjinski mozaik: Božićna priča iz Moravica
17:00 Vijesti u 17
17:19 Kultura s nogu
17:44 Kamo za vikend: Na brodu
17:58 Hrvatski klasi: Gruntovčani - Božja vol
19:00 Dnevnik 2
20:03 LOTO 7
20:10 A strana
21:51 Loto 7 - izvještaj
21:54 Dnevnik 3
22:32 Građanin opasnih namjera, američki film
00:21 Černobilski dnevnic, američki film
01:46 Dnevnik 3
02:01 Indijanski ustanak, američki film
03:13 Veterani mira
03:59 Prizma
04:44 Skica za portret
04:45 Dnevnik 2
05:34 Ljepom našom: Glina

05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
09:24 Maribor: Svjetski skijaški kup, VSL
10:24 Adelboden: Svjetski skijaški kup, VSL
11:30 Tajne lijepih vrtova: Kraljevske rezidencije
12:24 Maribor: Svjetski skijaški kup, VSL
13:24 Adelboden: Svjetski skijaški kup, VSL
14:26 Poslovni plan
14:54 Dom na kvadrat
15:27 Auto Market
16:00 Regionalni dnevnik
16:30 Samo lagano
17:00 Tajne iz divljine Baleara: Ljeto, dokumentarna serija
18:00 Šibenik za sva vrmena, dokumentarni film
18:55 Crtani film/serija
20:05 Obiteljske veze, američko-njemački film
21:45 Michael Palin u Sjevernoj Koreji
22:45 Igra prijestolja
00:30 Tjelesni čuvar
01:20 Noćni glazbeni program

**NEDJELJA
9.1.2022.**

06:59 The Inn of the Six Happiness, američki film
09:39 Biblija
09:49 Portret Crkve i mjesta: Strošinci
10:00 Strošinci, Crkva Preobraženja Gospodinova: Misa, prijenos
11:05 Pozitivno
12:00 Dnevnik 1
12:30 Plodovi zemlje
13:24 Pula: More
14:00 Nedjeljom u 2
15:03 Love's Match, film
16:30 Mir i dobro
17:00 Vijesti u 17
17:38 Romanca na selu, američki film
19:00 Dnevnik 2
20:03 LOTO 6
20:10 Mrkomir I.: Mrkomir ide na odmor, serija
20:36 Loto 6 - izvještaj
20:40 Ljubav oko svijeta
21:38 Luda pustolovina Louisa de Funesa: Put prema uspjehu
22:35 Dnevnik 3
23:14 The Inn of the Six Happiness, američki film
01:51 Nedjeljom u 2

02:46 Dnevnik 3
03:01 Vijesti iz kulture
03:09 Skica za portret
03:14 Uz Bowieja - Priča o Micku Ronsonu, glazbeno-dokumentarni film
04:49 Dnevnik 2
05:38 Pula: More

06:05 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
09:24 Maribor: Svjetski skijaški kup, SL
10:24 Adelboden: Svjetski skijaški kup, SL
11:30 Velečasni Brown
12:24 Maribor: Svjetski skijaški kup, SL
13:24 Adelboden: Svjetski skijaški kup, SL
14:35 Dobar, bolji, najbolji... britanski slastičar
15:38 Klub 7
16:30 Sjedni, odličan
16:55 Košarka, PH: Split - Zadar, prijenos
19:00 Jinx, snimka koncerta 1.dio
20:05 Za šaku dolara, talijansko-njemačko-španjolski film
21:45 Katarina Velika - Samozvanci
22:40 Graham Norton i gosti
23:25 Uz Bowieja - Priča o Micku Ronsonu, film
01:00 Simpsoni
01:30 Noćni glazbeni program

**PONEDJELJAK
10.1.2022.**

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
10:17 Korak do neba
11:16 Treća dob
12:00 Dnevnik 1
12:25 Kava s mirisom žene, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:05 Globalna Hrvatska HTV
14:45 Dokumentarna emisija/film - kratka forma
15:00 Svjetski biseri
15:55 Agatha Raisin
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma

18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
20:10 Jedna jedina: Černobil, Krško-bu, dokumentarna serija
21:06 Područje bez signala: Šeila, serija
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Svjetski biseri
00:20 Agatha Raisin
01:10 Dr. Oz
01:50 Dnevnik 3
02:05 Vijesti iz kulture
02:13 Velike mačke, dokumentarna serija
03:03 Diva, telenovela
03:48 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
03:57 Globalna Hrvatska HTV
04:37 Dnevnik 2
05:26 Kava s mirisom žene, telenovela

05:05 Peti dan
06:05 Riječ i život
06:32 Najava
06:34 Juhuhu
11:05 Sjedni, odličan
11:30 Najava
11:35 Heartland
12:30 Luda pustolovina Louisa de Funesa
13:25 Najava
13:30 Svim srcem, film
14:55 Najava
15:00 George Clarke: Čudesne zamisli
15:55 Najava
16:00 Regionalni dnevnik
16:40 Najava
16:45 Velike mačke
18:20 TV Bingo
20:05 Kraljevska otkupnina, dokumentarni film
20:57 Najava
21:00 The Citizen, film
22:35 Najava
22:40 Sluškinjina priča
23:30 Najava
23:35 Crna lista
00:20 Svim srcem, kanadsko-američki film
01:45 Noćni glazbeni program - spotovi
04:45 Noćni glazbeni program - emisije

**UTORAK
11.1.2022.**

* Sva prava eventulane izmjene programa zadržavaju TV postaje.

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
 07:00 Vijesti
 10:17 Korak do neba
 11:16 Glas domovine
 12:00 Dnevnik 1
 12:25 Kava s mirisom žene
 13:15 Dr. Oz
 14:04 Znanstveni krugovi
 14:30 Zdrav život
 15:00 Svjetski biseri
 15:55 Agatha Raisin
 17:00 Vijesti u 17
 17:20 Kod nas doma
 18:10 Potjera
 19:00 Dnevnik 2
 20:10 U svom filmu
 21:05 Savršeni planet: Čovjek
 22:00 Otvoreno
 22:50 Dnevnik 3
 23:21 Hrvatska za 5
 00:12 Svjetski biseri
 01:02 Agatha Raisin
 01:50 Dr. Oz
 02:32 Dnevnik 3
 02:47 Vijesti iz kulture
 02:55 Velike mačke, dokumentarna serija
 03:45 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
 03:52 Diva, telenovela
 04:37 Dnevnik 2
 05:26 Kava s mirisom žene, telenovela

05:05 Izvan formata
 05:50 Regionalni dnevnik
 1:35 Heartland
 12:25 Najava
 12:30 Ovo je filozofija:
 13:25 Najava
 13:30 Trgovci djecom, američki film

14:55 Najava
 15:00 George Clarke: Čudesne zamisli
 15:55 Najava
 16:00 Regionalni dnevnik
 16:40 Najava
 16:45 Velike mačke, dokumentarna serija
 17:45 Najava
 17:54 Flachau: Svjetski skijaški kup, SL
 20:05 Sjeveroistočna Engleska: Tokom rijeke Tess, dokumentarni film
 20:39 Flachau: Svjetski skijaški kup, SL
 21:45 The Only Living Boy in New York, američki film
 23:15 Sluškinjina priča
 00:10 Crna lista
 01:00 Trgovci djecom, američki film
 02:25 Noćni glazbeni program

SRIJEDA 12.1.2022.

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
 07:00 Vijesti
 10:17 Korak do neba
 11:16 Eko zona
 12:00 Dnevnik 1
 12:25 Kava s mirisom žene
 13:15 Dr. Oz
 14:04 Potrošački kod
 14:30 Pogled preko granice - Hrvati u BiH
 15:00 Svjetski biseri
 15:55 Agatha Raisin
 17:00 Vijesti u 17
 17:20 Kod nas doma
 18:10 Potjera

18:58 Vrijeme
 19:00 Dnevnik 2
 19:49 Sport
 20:00 Vrijeme
 20:03 LOTO 7
 20:10 Romano Bolković - 1 na 1, talk show
 21:00 Loto 7 - izvještaj
 21:05 Mijenjamo svijet: #Diselgate: How te Car
 21:55 Industrey Lied us all, dokumentarni film
 22:00 Otvoreno
 22:50 Dnevnik 3
 23:24 Svjetski biseri
 00:15 Agatha Raisin
 01:05 Dr. Oz
 01:50 Dnevnik 3
 02:05 Vijesti iz kulture
 02:13 Taj divni svijet mladunaca, dokumentarna serija
 02:58 Diva, telenovela
 03:43 Reprizni program
 04:37 Dnevnik 2
 05:26 Kava s mirisom žene, telenovela

05:20 Što je klasik?
 05:50 Regionalni dnevnik
 11:35 Heartland
 12:25 Najava
 12:30 Savršeni planet:
 13:30 Ljubavni roman gospodina Savršenog, film
 14:55 Najava
 15:00 Your Garden, Made Perfect
 16:00 Regionalni dnevnik
 16:43 Taj divni svijet mladunaca
 17:33 Stipe u gostima
 18:08 Najava

18:11 Lovac na bilje
 18:36 Pustinje svijeta
 20:05 Nogometna groznica: Uspon Premier lige
 21:00 The Kid, američki film
 22:40 Najava
 22:45 Sluškinjina priča
 23:35 Najava
 23:40 Crna lista
 00:30 Ljubavni roman gospodina Savršenog, američki film
 01:55 Noćni glazbeni program

ČETVRTAK 13.1.2022.

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
 07:00 Vijesti
 11:11 Samica dangubica
 12:00 Dnevnik 1
 12:25 Kava s mirisom žene
 13:15 Dr. Oz
 14:04 Otkrivamo Hrvatsku: Orahovica
 14:30 Prometej
 15:00 Svjetski biseri
 15:55 Agatha Raisin
 17:00 Vijesti u 17
 17:20 Kod nas doma
 18:10 Potjera
 18:58 Vrijeme
 19:00 Dnevnik 2
 19:49 Sport
 20:00 Vrijeme
 20:03 LOTO 6
 20:10 Tko želi biti milijunaš?
 20:59 Loto 6 - izvještaj
 21:02 Puls
 21:33 Agenda: Svijet, vanjskopolitički magazin
 22:00 Otvoreno

22:50 Dnevnik 3
 23:25 Svjetski biseri
 00:20 Agatha Raisin
 01:10 Dr. Oz
 01:55 Dnevnik 3
 02:10 Vijesti iz kulture
 02:18 Taj divni svijet mladunaca
 03:03 Diva, telenovela
 03:48 , emisija pučke i predajne kulture
 04:18 Reprizni program
 04:37 Dnevnik 2
 05:26 Kava s mirisom žene
 05:20 Knjiga ili život

05:50 Regionalni dnevnik
 11:05 Pozitivno
 11:35 Mjesto koje zovem dom
 12:30 Ljubav oko svijeta
 13:25 Najava
 13:30 Otkrivanje korijena, američki film
 14:55 Najava
 15:00 Your Garden, Made Perfect
 16:00 Regionalni dnevnik
 16:40 Najava
 16:43 Taj divni svijet mladunaca
 17:31 Stipe u gostima
 18:06 Najava
 18:11 Lovac na bilje
 18:36 Pustinje svijeta
 20:05 Klub 7
 21:00 Projekcije, film
 22:20 Sluškinjina priča
 23:15 Babilon Berlin
 00:05 Otkrivanje korijena, američki film
 01:30 Noćni glazbeni program

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT 1 utorkom od 11.10 sati. Radijski program *Glasa Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelom svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 i utorkom u repriznim terminima u 3.05 i 20.15 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 21.05, koju prenosi i Prvi program Hrvatskog radija.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

Čovjek je obasjao svijet

Noć kao godina

Doček je bio prosječan. Bez ikakvih spektakularnih događaja. Nekako je rano počelo razdoblje zabava i slavlja, pa kad je došla Nova godina, nije nam trebao spektakl. Popularne dnevne zabave u Somboru zvučale su dovoljno dobro da otkazemo put u Novi Sad.

Prije, dok sam bila mala, mislila sam da će cijela godina ovisiti o novogodišnjem raspoređenju. Ne mislim da sam usamljena u tim mislima i mnogi još uvijek tako misle. Zapravo, do sada sam se uvijek trudila da planovi budu nezaboravni, ali ove godine mi je to bilo nekako nevažno. I to ne zato što ne želim da bude lijepo, želim da bude fenomenalno, nego zato što jamca lijepih stvari nalazim u svojoj glavi, a ne u glamuru dočeka Nove godine.

Prije no što nastavim s onim što mi se ovih dana mota po glavi, nadam se da ste dočekali Novu godinu po mjeri. Ove godine sam prvi put bila pod vatrometom i moram priznati da je moj entuzijazam nadmašio očekivanja. Ne znam što je to u vatrometu što nas veseli i inspirira, ali dobila sam želju istražiti gdje su najljepši domjenci na trgovima, jer oni uključuju spektakularne vatromete.

Na svim svjetskim listama New York je po svim kriterijima na uvjerljivom prvom mjestu. I koliko god volite manje gradove, skromnije dočeke, ovom zavođenju nećete moći odoljeti. Milijuni ljudi na Times Squareu, poznati glazbenici, tradicionalno spuštanje velike kristalne kugle u ponoć i nezaboravni vatromet samo su neki od elemenata koji New York čine tako posebnim mjestom u ponoć.

Što je s ljudima koji su rođeni tamo gdje Novu godinu čekaju visoke temperature? Kad za doček na trgu ne moraš obući sve što imaš. Voljela bih to probati, a Brazil zvuči kao jedna od sjajnih destinacija koje mogu ponuditi upravo ovo. Poznat po karnevalskim svečanostima, Rio de Janeiro ima veliku energiju tijekom novogodišnjih praznika. Slavna Copacabana u novogodišnjoj je noći ugostila više od dva milijuna fenomenalnih ljudi. Dugačak je popis sjajnih aktivnosti u najluđoj noći u Rijju: živa glazba, ples, veliki vatromet, ali i kombinacija vjerskih, tradicionalnih, ali i brojnih ritualnih radnji.

Sjećam se dok smo bili mali da je moja baka dobila najljepše novogodišnje razglednice od prijateljice iz Australije. Sjećam se da nisam znala gdje je točno Australija, ali zvučalo mi je daleko i čarobno. Sad kad čitam o Sydneyu i njegovom poznatom vatrometu, prepoznajem fotografije s razglednice i jasno mi je da je bakina prijateljica slala razglednice iz Sydneya.

Sydney je oduvijek bio jedan od najpoželjnijih gradova za doček, jer je prva metropola koja dočeka ponoć, a poznat je i po najvećem vatrometu na svijetu. Više od milijun ljudi svake godine gleda slavni vatromet u Sydneyu, a ogromna flota od više od 50 sjajnih brodova i čamaca upotpunjuje novogodišnji doživljaj.

Kao grad koji se vrlo rano našao na listi mjesta koja želim posjetiti, London opravdava svoju poziciju i proslavom i vatrometom. Ne treba trošiti previše riječi objašnjavajući zašto je britanski glavni grad jedna od najpopularnijih novogodišnjih destinacija. Gledanje desetominutnog vatrometa s obala Temze ili s prekrasnih mostova ovog grada ima posebnu čar, pogotovo ako se tome dodaju tradicionalni kraljevski sadržaji iza ponoći, brojni klubovi, šarene splavi, orkestri...

Naravno, glamur i raskoš drugo je ime za Las Vegas, pa ne mogu dopustiti da ne dođe na popis, kao i Hong Kong s prekrasnom Victoria Harbur i poznatim pirotehničkim zmajevima koji plešu na nebu.

Niz svjetla nastavlja se dalje u Berlinu, New Orleansu, Bahamima... Novi Sad je ove novogodišnje noći imao poseban sjaj, a mi smo neopravdano izostali. Najbolji dio cjelokupnog dočeka u gradu koji je Europska prijestolnica kulture 2022. godine bio je u znaku priče o čovjeku koji je osvijetlio cijeli svijet.

Predstava *Tesla, izumitnek*, zatim Teslina galerija svjetla i proslava kroz umjetnička djela i scenografiju za likovne događaje ozbiljno su postavili Novi Sad na svjetske liste svjetla.

Gorana Koporan

RADIO MARIJA

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 1300 dinara
☐ 1 godina = 2600 dinara

* INOZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 75 eura
☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____
 Ulica i broj: _____
 Mjesto i zemlja: _____
 Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na Internetno izdanje tjednika

- * Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje
- * Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: OTPVRS22
 VOJVOĐANSKA BANKA
 AD MS FIL. SUBOTICA
 IBAN: RS35325960160000218862
 NIU Hrvatska riječ,
 Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
 NIU »Hrvatska riječ«,
 Trg cara Jovana Nenada 15/II,
 24000 Subotica
 Uplatu izvršiti na broj žiro računa
 325950060001449230

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.
 Hvala na razumijevanju.

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
 ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
 +381(24) 66 55 44
 DEŽURSTVO 0-24 SATA

Salašari somborski

